

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

Fakulta európskych štúdií
a regionálneho rozvoja

Ústav európskych politík
a verejnej správy

prof. Ing. Pavol Schwarcz, PhD.

doc. Ing. Ivan Takáč, PhD.

Ing. Marián Kováčik, PhD.

Poľnohospodárska politika Európskej únie

Nitra 2021

Vydala Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vo Vydavateľstve SPU

Autori: prof. Ing. Pavol Schwarcz, PhD. (2,32 AH)
Ústav európskych politík a verejnej správy
FEŠRR, SPU v Nitre

doc. Ing. Ivan Takáč, PhD. (2,57 AH)
Ústav európskych politík a verejnej správy
FEŠRR, SPU v Nitre

Ing. Marián Kováčik, PhD. (1,67 AH)
Ústav európskych politík a verejnej správy
FEŠRR, SPU v Nitre

Recenzenti: Dr. habil. Ing. Ľubica Rumanovská, PhD.
Ústav európskych politík a verejnej správy
FEŠRR, SPU v Nitre

doc. Ing. Patrik Rovný, PhD.
Ústav marketingu, obchodu a sociálnych štúdií
FEM, SPU v Nitre

Schválila rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 17. 12. 2021
ako online skriptá pre študentov SPU.

This work is published under the license of the Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International Public License (CC BY-NC 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

© P. Schwarcz, I. Takáč, M. Kováčik, Nitra 2021

ISBN:978-80-552-2455-8

OBSAH

Predslov	6
1. Základné charakteristiky európskeho poľnohospodárstva	7
2. Úvod do spoločnej poľnohospodárskej politiky	13
2.1. Systém SPP	15
2.2. Reformy SPP	17
3. Prvý pilier SPP	25
3.1. Priame platby a iné opatrenia SPP	26
3.1.1. Implementácia priamych platieb na Slovensku.....	28
3.2. Implementácia krízového plnenia v EÚ	36
4. Druhý pilier SPP	42
4.1. Implementácia politiky rozvoja vidieka na Slovensku	43
4.1.1. Charakteristika opatrení PRV	43
4.1.2. Prístup LEADER	52
4.2. Manažment rozvoja vidieka	60
4.2.1. Inštitucionálny rámec implementácie politiky rozvoja vidieka	61
4.2.2. Systém riadenia politiky rozvoja vidieka na Slovensku	61
5. Podpora malých a rodinných fariem na Slovensku	65
5.1. Podpora fariem na Slovensku.....	65
5.1.1. Definícia malých a rodinných fariem.....	66
5.1.2. Pomoc na začatie činnosti pre mladých farmárov	67
5.1.3. Politické opatrenia.....	68
5.1.4. Prístup k pôde.....	69
6. EÚ a zahraničný obchod	71
6.1. EÚ ako globálny aktér.....	71
6.2. Rozvoj zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami	76
Zoznam literatúry	83

Zoznam obrázkov

Obr. 2.1. – Acquis communautaire – legislatívny základ SPP	15
Obr. 3.1. – Schéma priamych platieb 2014 – 2020	27
Obr. 6.1. – Vývoz EÚ-28 v miliónoch EUR v 2014	78
Obr. 6.2. – Top 6 svetových poľnohospodárskych exportérov	79
Obr. 6.3. – 6 najlepších svetových dovozcov poľnohospodárskych produktov	79
Obr. 6.4. – Zloženie agropotravinárskeho exportu EÚ v roku 2014 v miliónoch EUR.....	81
Obr. 6.5. – Zloženie agropotravinárskeho dovozu EÚ v roku 2014 v miliónoch EUR.....	81

Zoznam tabuliek

Tab. 3.1. – Rozpočet priamych platieb na roky 2015 – 2020	27
Tab. 3.2. Zoznam pravidiel krížového plnenia	38
Tab. 4.1. – Výška podpory pre podopatrenie 10.1	48
Tab. 4.2. – Výška podpory pre podopatrenie 11.2.	49
Tab. 4.3. – Výška podpory pre podopatrenie 13.1.: Kompenzačné platby v horských oblastiach.....	50
Tab. 4.4. – Výška podpory pre podopatrenie 13.2.: Kompenzačné platby pre ostatné oblasti s výraznými prírodnými obmedzeniami	50
Tab. 4.5. – Výška podpory pre podopatrenie 13.3.: Kompenzačné platby v iných oblastiach ovplyvnených špecifickými obmedzeniami	50
Tab. 6.1. – Top 10 kategórií exportu potravín do Ruska (2013)	80

Predslov

Spoločná poľnohospodárska politika je jednou z nadnárodných oblastí a politík EÚ. Patrí k najdôležitejším politikám a zaberá väčšinu rozpočtu EÚ. Agropotravinársky priemysel tvorí 6 % HDP EÚ a poskytuje 46 miliónov pracovných miest, čo posilňuje dôležitosť tejto politiky. Spoločná poľnohospodárska politika bola prvou politikou, kde sa väčšina kompetencií presunula na európsku úroveň. Spoločnú poľnohospodársku politiku možno charakterizovať ako trojdimenzionálnu: podpora trhu, podpora príjmu a rozvoj vidieka. Tieto tri dimenzie sú navzájom prepojené a celková udržateľnosť závisí od schopnosti týchto troch dimenzií konať spoločne.

Skriptá predstavujú všetky vyššie uvedené dimenzie z pohľadu EÚ, ako aj SR ako jej členského štátu. V úvode poskytujú informácie o histórii a systéme spoločnej poľnohospodárskej politiky. Prvý pilier je založený na podpore príjmu farmárov (predovšetkým prostredníctvom systému priamych platieb), ako aj na trhových opatreniach (napr. kvóty, intervenčný nákup, schéma školského mlieka atď.). Environmentálne otázky sú zahrnuté v zásade krížového plnenia, ktoré pozostáva zo zákonných požiadaviek na riadenie a dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok. Druhý pilier predstavovaný politikou rozvoja vidieka získava v systéme SPP stále dôležitejšie postavenie. Viac ako 77 % územia EÚ je klasifikovaných ako vidiecke (47 % tvorí poľnohospodárska pôda a 30 % les) a je domovom približne polovice jej obyvateľov (poľnohospodárske komunity a ďalší obyvatelia). Inovatívne opatrenia predstavuje prístup LEADER podporujúci prístup zdola nahor. Dôležitú úlohu zohrávajú témy súvisiace s ochranou životného prostredia a krajiny, ako aj s fungovaním trhu s pôdou.

Skriptá sú zamerané na cieľovú skupinu študentov bakalárskeho štúdia študijných programov týkajúcich sa politík EÚ a verejnej správy, regionálneho rozvoja a rozvoja vidieka.

Kolektív autorov

1. Základné charakteristiky európskeho poľnohospodárstva

Cieľom tejto kapitoly je opísať stručný vývoj poľnohospodárskej produkcie v Európe pred vznikom a po vzniku európskych spoločenstiev. Poskytneme pohľad na rozvoj fariem v Európe z fyzického aj ekonomického hľadiska. Na účely relevantného hodnotenia fariem v Európe bolo potrebné vytvoriť jednotný klasifikačný systém fariem na základe veľkosti využívanej poľnohospodárskej plochy a produkcie.

Základné pojmy

<i>Poľnohospodárstvo</i>	Veda, umenie alebo prax o kultivácii pôdy, produkcii plodín, a chove hospodárskych zvierat, v rôznej miere príprava a predaj výsledných produktov
<i>Ročná pracovná jednotka</i>	Jedna ročná pracovná jednotka (RPJ; angl. AWU), zodpovedá práci, ktorú vykonáva jedna osoba, ktorá je zamestnaná v poľnohospodárskom podniku na plný úväzok. Na plný úväzok znamená minimálny počet hodín požadovaný príslušnými vnútroštátnymi predpismi upravujúcimi pracovné zmluvy. Ak vnútroštátne ustanovenia neuvádzajú počet hodín, potom sa za minimálny ročný pracovný čas považuje 1 800 hodín: ekvivalent 225 pracovných dní po osem hodín.
<i>Spoločná poľnohospodárska</i>	Súbor právnych predpisov a postupov, ktoré prijala Európska únia s cieľom uskutočňovať spoločnú a zjednotenú politiku v oblasti poľnohospodárstva. Spoločná poľnohospodárska politika je najkomplexnejšia z hospodárskych politík Európskej únie. Jej cieľom je zabezpečiť, aby sa poľnohospodárstvo dlhodobo udržalo v centre aktívneho vidieka.
<i>Európska veľkostná jednotka (angl. ESU)</i>	Štandardná hrubá marža 1 200 EUR, ktorá sa používa na vyjadrenie ekonomickej veľkosti poľnohospodárskeho podniku alebo farmy.
<i>Štrukturálne zisťovanie fariem</i>	ŠZF pomáha hodnotiť poľnohospodársku situáciu v celej EÚ, monitorovať trendy a prechody v štruktúre poľnohospodárskych podnikov a zároveň modelovať vplyv vonkajšieho vývoja alebo politických návrhov.
<i>Štandardná hrubá marža</i>	ŠHM je priemerná hodnota produkcie mínus určité špecifické náklady na každý poľnohospodársky výrobok (plodinu alebo dobytok) v danom regióne vyjadrená v ESU (EVJ).
<i>Štandardný výstup</i>	ŠV je priemerná peňažná hodnota poľnohospodárskej produkcie vo východiskových cenách každého poľnohospodárskeho výrobku (plodiny alebo hospodárskych zvierat) v danom regióne vyjadrená v EUR.
<i>Využívaná poľnohospodárska oblasť</i>	Celková plocha, ktorú zaberá orná pôda, trvalé pasienky a lúky, pôda využívaná na trvalé plodiny a kuchynské záhrady.
<i>Európska menová jednotka</i>	Európska menová jednotka bola košová menová jednotka členských štátov Európskeho spoločenstva používaný ako zúčtovacia jednotka predtým, ako bola 1. januára 1999 nahradená eurom

Poľnohospodárstvo v rokoch 1800 – 1920

Podľa Federica (2004) svetová populácia vzrástla za posledné dve storočia šesťnásobne. Tento nárast ovplyvnil aj nárast poľnohospodárskej výroby. Z dlhodobého hľadiska bol nárast poľnohospodárskej výroby vyšší ako nárast obyvateľstva. Federico ďalej uvádza, že::

- Od začiatku 19. storočia poľnohospodárska výroba rástla až do svojho vrcholu na začiatku 1. svetovej vojny. Toto obdobie sa nazývalo zlatý vek poľnohospodárstva, pretože relatívne ceny poľnohospodárskych výrobkov boli stabilné alebo stúpali.
- Vojna a Veľká hospodárska kríza výrazne zasiahli poľnohospodárstvo a úroveň výroby sa rovnala predvojnovému obdobiu, aj keď ceny sa výrazne nemenili.
- Nárast výroby bol pozoruhodný vo všetkých oblastiach, aj keď najvyššia produkcia bola zaznamenaná v západných osadách.
- Z dlhodobého hľadiska bol nárast produkcie vyšší ako nárast populácie v severnej a južnej Amerike.
- Živočišna výroba rástla rýchlejšie ako celková poľnohospodárska výroba v dôsledku zmien dopytu.

V severozápadnej Európe existovali rozdiely v poľnohospodárskej výkonnosti v Nemecku a Dánsku v porovnaní s pomalým rastom vo Francúzsku, Holandsku a Belgicku a stagnáciou vo Veľkej Británii. Spomedzi stredomorských krajín malo Grécko najvyšší nárast produkcie, ktorý bol dvakrát vyšší ako v Taliansku a 4,5 násobne vyšší ako v Španielsku. V niektorých európskych krajinách, napr. vo Francúzsku, Írsku a Spojenom kráľovstve rástla celková produktivita faktorov rýchlejšie ako výstupy, zatiaľ čo množstvo vstupov (najmä pracovnej sily) klesalo.

Vypuknutie 1. svetovej vojny celú situáciu zmenilo. Počas tohto obdobia neexistoval žiadny štatistický zber údajov o poľnohospodárskej produkcii, a preto nie je možné správne vyhodnotiť situáciu na trhu. Vzhľadom na existujúce odhady je možné predpokladať, že hrubá svetová produkcia bola v roku 1915 v porovnaní s rokom 1913 asi o 8 % nižšia.

Povojnové zotavovanie prebiehalo veľmi pomaly. V rokoch 1920 – 1922 bola svetová produkcia stále nižšia o 8 – 9 % ako v predvojnovom období. V skutočnosti bola produkcia vo väčšine krajín vrátane USA vyššia ako v roku 1913, ale z globálneho hľadiska bola svetová produkcia obmedzená poklesom v troch dôležitých krajinách: Rakúsko-Uhorsku, Nemecku a Rusku. Tieto tri krajiny predstavovali ¼ svetovej produkcie v roku 1913. V bývalých kolóniách výroba stagnovala na predvojnovú úroveň, zatiaľ čo v Rusku bola výroba kvôli občianskej vojne v rokoch 1920 – 1921 o polovicu nižšia. V rokoch 1927 až 1929 bola svetová produkcia vyššia asi 10 % v porovnaní s rokom 1913, ale produktivita v Európe bola iba o 5 % vyššia.

Poľnohospodárstvo v rokoch 1920 – 1957

Nie je možné vytvoriť porovnateľnú analýzu európskej výroby počas 2. svetovej vojny bez chýbajúcich oficiálnych odhadov poľnohospodárskej výroby v Nemecku a Francúzsku. Výkon britského poľnohospodárstva bol síce lepší v porovnaní s prvou svetovou vojnou, ale jeho podiel na európskej produkcii bol nízky, a to aj z toho dôvodu, že niektoré krajiny zapojené do 2. svetovej vojny, boli počas 1. svetovej vojny neutrálne. V niektorých krajinách, ako napríklad Španielsko, bola produkcia stále pod predvojnovou úrovňou. Dá sa predpokladať, že poľnohospodárska výroba počas 2. svetovej vojny klesla minimálne v takom rozsahu ako počas 1. svetovej vojny. Okrem toho, Spojené kráľovstvo dovážalo časť poľnohospodárskych produktov zo zámoria a ďalšie plánovanie počas vojny sa zameriavalo na maximalizáciu výroby s cieľom vyrovnat' pokles spotreby domácej produkcie v dôsledku dovozu.

Nedostatok poľnohospodárskych produktov v Európe bol typický pre celú druhú svetovú vojnu a povojnové obdobie. Vzhľadom na skutočnosť, že FAO, poskytujúce ročnú poľnohospodársku štatistiku, bolo založená až v roku 1952, nie je možné relevantné porovnanie poľnohospodárskej výroby počas 1. a 2. svetovej vojny. Existuje však priemerná produkcia v rokoch 1948 – 1952, ktorá sa dá porovnať s vývojom v rokoch 1921 – 1925. Toto porovnanie naznačuje rýchlejšie oživenie poľnohospodárskej produkcie po 2. svetovej vojne. V rokoch 1921 – 1925 bola produkcia vyššia asi o 0,5 % v porovnaní s rokom 1913, ktorý sa považuje za vrchol poľnohospodárskej výroby v období 1800 – 1915.

Poľnohospodárska výroba v rokoch 1948 až 1952 bola vyššia oproti roku 1913 o 7 %. Problémy s produkciou vyústili do implementácie opatrení na zabezpečenie dodávok potravín, ktoré neskôr viedli k vytvoreniu spoločnej poľnohospodárskej politiky (Federico, 2012).

Poľnohospodárstvo po vzniku Európskeho hospodárskeho spoločenstva

Založenie Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) malo zabezpečiť dodávky potravín pre občanov. Tento cieľ sa mal dosiahnuť stabilizáciou cien, efektívnejšou produktivitou a stabilizáciou trhov.

Produkcia obilnín v rokoch 1955 až 1999 bola v jednotlivých členských štátoch odlišná. Z pohľadu EK ako celku, ktorý sa neustále rozširoval a vyvíjal, došlo k trojnásobnému zvýšeniu produkcie obilnín. Najvýraznejší nárast bol zaznamenaný vo Francúzsku a Dánsku. V iných krajinách došlo k poklesu výroby, napríklad v Holandsku, kde sa celková produkcia znížila o 20 %. Podobný vývoj bol aj v Španielsku v rokoch 1965 až 1999. Bohužiaľ, pre nedostatok komplexných štatistických údajov nie je možné vykonať relevantné porovnanie medzi jednotlivými štátmi.

Keď vezmeme do úvahy živočíšnu výrobu, od 70. rokov minulého storočia dochádzalo k nepretržitému poklesu v takmer všetkých členských štátoch. V roku 2014 bol v porovnaní s rokom 1973 najvýraznejší pokles živočíšnej výroby v Dánsku, Spojenom kráľovstve a Taliansku. V týchto krajinách bol pokles živočíšnej výroby v rozsahu od 28 % do 47 %. Medzi krajiny, kde bol vývoj opačný, patrí Cyprus, Španielsko, Portugalsko a Chorvátsko. V EK ako celku môžeme predpokladať klesajúcu tendenciu v živočíšnej výrobe.

Vývoj veľkosti fariem

Od roku 1967 do roku 1997 bol pozorovaný pokles počtu malých fariem. V EÚ-6 zaniklo takmer 2,6 milióna fariem, z ktorých viac ako 50 % tvorili malé farmy s rozlohou do 5 hektárov. Väčšina fariem zanikla v Taliansku, Nemecku a Francúzsku. V období od roku 1975 do roku 1997 bolo najväčšie množstvo zrušených fariem v Dánsku. V období 1987 až 1997 sa počet malých fariem v členských štátoch EÚ-12 znížil asi o jednu štvrtinu. Najvýraznejší pokles (až o 40 %) bol zaznamenaný v Španielsku a Portugalsku. V EÚ-15 od roku 1995 do roku 1997 sa pokles malých fariem ustálil na 7 %. Írsko a Fínsko stratili jednu štvrtinu malých fariem, ale na druhej strane vo Švédsku sa počet malých fariem zvýšil asi o 1/6. V neskoršom období, od roku 2003 do roku 2007, sa v členských štátoch EÚ-27 počet malých fariem znížil takmer o 12 %. Najvýraznejší pokles o 43,61 % bol v Lotyšsku v rokoch 2000 až 2007. Počas tohto obdobia existovali niektoré krajiny, ako napríklad Grécko, Švédsko a Spojené kráľovstvo, kde sa počet malých fariem zvýšil.

Zatiaľ čo počet malých fariem klesal, počet veľkých fariem s rozlohou 50 hektárov a viac sa zvyšoval. V rokoch 1967 až 1997 sa v členských štátoch EÚ-6 ich počet zdvojnásobil. V Taliansku ich počet stúpil len asi o 17 %, ale v krajinách Beneluxu narástol trojnásobne. V rokoch 1975 až 1997 bola najvyššia miera rastu veľkých fariem (74 %) v Dánsku v dôsledku radikálnej reštrukturalizácie

poľnohospodárskeho sektora. Na druhej strane, v Spojenom kráľovstve, kde boli bežné veľké koncentrované farmy, sa ich počet znížil o 4,4 %. V rokoch 2003 až 2007 sa počet veľkých fariem v EÚ-27 mierne zvýšil o 1,5 %.

Z ekonomického hľadiska, vyjadreného v európskych veľkostných jednotkách (ESU), sa veľkosť fariem každoročne zvyšovala, v EÚ-9 o 5,4 %, v EÚ-12 o 4,4 % a v EÚ-15 o 5,8 %. Počet fariem s veľkosťou do 4 ESU počas celého obdobia klesal. Počet fariem s ESU od 4 do 40 bol relatívne stabilný s malými odchýlkami až do 1 % a počet fariem s ESU 40 a viac počas celého obdobia stúpala.

Klasifikácia veľkosti farmy EHS

Prvý prieskum štruktúry fariem (PŠF) sa uskutočnil v rokoch 1966-1967. Vykonali sa v 6 členských štátoch EHS s účasťou 1,2 milióna fariem. Na zjednodušenie interpretácie výsledkov bolo potrebné vytvoriť klasifikačný systém, ktorý by triedil farmy do jednotlivých skupín. Tento systém bolo potrebné upraviť, aby bolo porovnanie členských štátov relevantné. Najprv bol spracovaný skúšobný základ pre sčítanie fariem v rokoch 1966 – 1967 a od roku 1975 bol spustený klasifikačný systém na novom základe. Prvý klasifikačný systém bol schválený 7. apríla 1978 rozhodnutím Komisie 78/463/EHS. Na základe tejto klasifikácie boli vyhodnotené výsledky sčítania fariem v rokoch 1975 až 1983. Tento klasifikačný systém bol neskôr upravený rozhodnutím Komisie 85/337/EHS zo 7. júna 1985 a neskôr rozhodnutím Komisie 96/393/ES z 13. júna 1996. Na základe tohto rozhodnutia bola ekonomická veľkosť farmy meraná štandardnou hrubou maržou vyjadrenou v ESU. Posledné rozhodnutie Komisie č. 1242/2008 z 8. decembra 2008 zaviedlo významné zmeny v metodike klasifikácie fariem. Právny základ pre PŠF je začlenený do nariadenia Európskej komisie č. 1166/2008 z 19. novembra 2008 o zisťovaní štruktúry fariem a zisťovaní metód poľnohospodárskej výroby a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 571/88. Na základe nariadenia Komisie (EC) č. 1242/2008 z 8. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje typológia Spoločenstva pre poľnohospodárske podniky, sa ekonomická veľkosť fariem meria štandardným výstupom (ŠV) vyjadreným v EUR.

Princíp oboch týchto metodík je takmer rovnaký. Vyjadrujú množstvo štandardného výstupu alebo štandardného hrubého zisku na jeden hektár pôdy alebo jednu jednotku hospodárskych zvierat. Hlavný rozdiel je v metodike výpočtu veľkosti a v jednotke použitej na vyjadrenie tejto veľkosti. Podľa najnovšej metodiky sa priame platby a náklady nepočítajú do štandardného výstupu a veľkosť je vyjadrená v EUR, nie v ESU.

Štandardné hrubé marže (ŠHM) vyjadrujú priemernú hodnotu produkcie mínus určité špecifické náklady na každý poľnohospodársky produkt (plodinu alebo dobytok) v danom regióne. Aby sa predišlo zaujatosti spôsobenej výkyvmi, napr. vo výrobe (kvôli zlému počasiu) alebo v cenách vstupov/výstupov používajú členské štáty na výpočet koeficientov ŠHM základné údaje za referenčné obdobie troch po sebe nasledujúcich rokov. ŠHM podniku sa vypočíta ako súčet ŠHM každého poľnohospodárskeho výrobku prítomného v podniku vynásobený príslušným počtom hektárov alebo kusov dobytka v podniku. Veľkosť bola vyjadrená v ESU, ktorá mala definovanú hodnotu ECU(EMJ) alebo EUR: Od roku 1980 do roku 2004 sa hodnota 1 ESU zvýšila z 1 000 na 1 200 EUR/ECU (FADN, methodology).

Štandardný výstup (ŠV) je priemerná peňažná hodnota poľnohospodárskej produkcie za východiskové ceny každého poľnohospodárskeho produktu (plodiny alebo dobytok) v danom regióne. ŠV vypočítajú členské štáty na hektár alebo na kus dobytka pomocou základných údajov za referenčné obdobie 5 po sebe nasledujúcich rokov; napríklad SO 2007 zahŕňa kalendárne roky 2005 až 2009 alebo roky poľnohospodárskej výroby 2005/06 až 2009/2010 (koeficienty ŠV 2004 predstavujú výnimku, pretože boli vypočítané pomocou priemeru iba 3 rokov, 2003, 2004 a 2005). ŠV v podniku sa vypočíta ako súčet ŠV v každom poľnohospodárskom výrobku prítomnom v podniku vynásobený príslušným počtom

hektárov alebo kusov hospodárskych zvierat v podniku. Koeficienty ŠV sú vyjadrené v eurách a ekonomická veľkosť podniku sa meria ako celkový štandardný výstup podniku vyjadrený v eurách. Podniky môžu byť zaradené do ekonomických veľkostných tried, ktorých limity sú tiež vyjadrené v eurách (FADN, methodology).

Postupne bola vyvinutá typológia na základe ekonomickej veľkosti farmy vyjadrenej v ESU. Do roku 1983 sa 1 ESU rovnala 1 000 ECU. Táto hodnota bola postupne upravovaná kvôli zmenám v menovej politike a zmenám na poľnohospodárskom trhu. Okrem ESU boli použité aj ďalšie ukazovatele, napr. ročná pracovná jednotka (AWU), ktorá predstavuje jedného zamestnanca, ktorý odpracoval 1 800 hodín ročne. Ďalšou jednotkou bola dobyčcia jednotka (LSU), ktorá je referenčnou jednotkou uľahčujúca agregáciu hospodárskych zvierat rôznych druhov a veku podľa dohovoru pomocou špecifických koeficientov stanovených pôvodne na základe výživových alebo krmivových požiadaviek každého druhu zvierat. Od roku 1977 je referenčnou jednotkou používanou na výpočet dobyččích jednotiek ekvivalent pastvy jednej dospeléj dojnice produkujúcej 3 000 kg mlieka ročne bez ďalších koncentrovaných poživín. (Eurostat).

Vlastníctvo a využívanie

V 70. rokoch v EÚ-6 bolo typické, že farmári vlastnili takmer 2/3 poľnohospodárskej pôdy a 1/3 pôdy mali v prenájme. Od roku 1970 do roku 1997 sa zmenil trend od vlastníctva k nájmu pôdy. Tento trend bol výsledkom zániku malých fariem. V roku 1997, v pôvodných krajinách EÚ-6, iba 47 % pôdy bolo vo vlastníctve farmárov. Medzi krajiny, v ktorých bolo typické, že pôdu využíval jej vlastník, patrí Taliansko, Grécko, Španielsko, Portugalsko, Írsko a Dánsko. Tento rastúci trend v prospech nájmu pôdy bol spôsobený vysokými počiatočnými investíciami spojenými s nákupom pozemkov.

Využívaná poľnohospodárska plocha (VPP)

Využívaná poľnohospodárska plocha je rozsiahly pojem, ktorý zahŕňa ornú pôdu, malé domáce záhrady, trvalé trávne porasty a lúky, a trvalé plodiny. Napriek rozšíreniu EÚ zostal pomer jednotlivých zložiek VPP takmer rovnaký. Aj keď od roku 1967 do roku 1987 došlo v EÚ-6 k poklesu VPP o 9 %, pomer použitia zostal rovnaký.

Rozšírenie EÚ a zmeny v poľnohospodárstve

Na základe výsledkov poľnohospodárskeho sčítania v roku 2010 bolo v krajinách EÚ-28 12,2 milióna fariem, ktoré využívali 174,1 milióna hektárov poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje cca. 40 % celkového pozemkového fondu EÚ. Priemerná farma využívala 14,2 hektára pôdy. Medzi jednotlivými krajinami existujú značné rozdiely vo vzťahu k štandardnému výkonu farmy a počtu fariem v krajine. Takmer polovica fariem v EÚ využívala menej ako 2 hektáre pôdy, čo predstavuje 2,5 % z celkového počtu VPP. Na druhej strane existoval relatívne malý počet fariem (2,7 % všetkých fariem), ktoré využívali viac ako 100 hektárov pôdy. Veľké farmy využívali viac ako polovicu poľnohospodárskej pôdy v EÚ-28. Medzi krajiny s najvyšším priemerom VPP na farmu patrili Česká republika (152,4 ha/farma) a Spojené kráľovstvo (90,4 ha/farma). Avšak v Británii bolo 8-násobne viac fariem ako v Českej republike a štandardný výstup bol 5-násobne vyšší. Medzi krajiny s najmenším VPP patria Malta, Cyprus a Rumunsko. V prípade Malty a Cypru je tento trend spôsobený malou rozlohou krajiny. V prípade Rumunska bola táto situácia spôsobená počtom malých, rodinných fariem, ktorý je najvyšší v EÚ. Zo všetkých fariem v Rumunsku mali ¾ fariem menej ako 2 ha VPP. Medzi ďalšie krajiny s vysokým počtom fariem patria Taliansko a Poľsko, kde sa nachádza 13,2 % a 12,3 % všetkých fariem v EÚ. Tieto farmy s menej ako 10 ha VPP možno považovať za malé. Farmy s rozlohou viac ako 20 ha sa nachádzajú v Nemecku, Francúzsku, Dánsku, Fínsku, Írsku, Spojenom kráľovstve a Luxembursku. Tieto rozdiely možno vidieť aj na ekonomickej veľkosti fariem. Takmer 45 % fariem v EÚ malo

štandardný výstup nižší ako 2 000 EUR a necelé 2 % fariem malo štandardný výstup vyšší ako 250 000 EUR. Najvyšší počet fariem s hospodárskou veľkosťou menšou ako 2 000 EUR sa nachádza v Rumunsku (2,7 milióna), Taliansku (494 k), Poľsku (442,8 k) a Maďarsku (358,7 k). Na druhej strane, najvyšší počet fariem s hospodárskou veľkosťou viac ako 250 000 EUR je v Dánsku (13,3 k), Taliansku (11,7 k) a Francúzsku (10,8 k).

Kontrolné otázky:

1. Aký bol podiel Rakúska-Uhorska, Nemecka a Ruska na svetovej poľnohospodárskej produkcii v roku 1913?
2. Ako sa líšila poľnohospodárska výroba v rokoch 1948 – 1952 v porovnaní s rokom 1913?
3. Charakterizujte vývoj výroby obilnín od roku 1955 do roku 1999.
4. Charakterizujte vývoj veľkosti farmy v Európe po roku 1967.
5. Aký je rozdiel medzi štandardnou hrubou maržou a štandardným výstupom?

2. Úvod do spoločnej poľnohospodárskej politiky

Cieľom tejto kapitoly je predstavenie základných reforiem, ktoré prispeli k formovaniu Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Táto kapitola nám ukazuje historický vývoj tejto politiky od jej počiatkov od roku 1962 až po súčasnosť. Čitateľ v ňom nájde informácie o systéme SPP a predstavení jej pilierov. Prvý pilier sa zameriava na trhové opatrenia a priame platby a druhý pilier sa zameriava na rozvoj vidieckych oblastí.

Základné pojmy

Aktívny farmár

Žiadne priame platby nie sú poskytované fyzickým alebo právnickým osobám alebo skupinám fyzických alebo právnických osôb, ktorých poľnohospodárske plochy sú prevažne plochy prirodzene udržiavané v stave vhodnom na pastvu alebo pestovanie a ktoré na týchto plochách nevykonávajú minimálnu činnosť vymedzenú členskými štátmi v súlade s nariadením (EÚ) č. 1307/2013.

Poľnohospodárska činnosť

Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2013 zaviedla podmienku, že na účely prijímania priamych platieb musia poľnohospodári vykonávať poľnohospodársku činnosť, čo znamená:

- výrobu, chov alebo pestovanie poľnohospodárskych produktov vrátane zberu, dojenia, chovu zvierat a chovu zvierat na poľnohospodárske účely; alebo
- udržiavanie poľnohospodárskej plochy v stave vhodnom na pastvu alebo pestovanie, bez akýchkoľvek osobitných prípravných opatrení presahujúcich bežné poľnohospodárske metódy na základe kritérií, ktoré definujú členské štáty na základe rámca stanoveného Komisiou; alebo
- vykonávanie minimálnej činnosti, ktorú zavedú členské štáty na poľnohospodárskych plochách prirodzene udržiavaných v stave vhodnom na pastvu alebo pestovanie.

Základná platobná schéma

Podľa pravidiel Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2007 – 2013 poľnohospodári dostávali priame platby buď v rámci režimu jednotnej platby alebo režimu jednotnej platby na plochu. Režim základnej platby sa prevádzkuje na základe platobných nárokov pridelených poľnohospodárom v prvom roku uplatňovania režimu a každý rok je aktivovaná poľnohospodármi.

Krížové plnenie

Aby mohli poľnohospodári dostávať priame platby a niektoré ďalšie formy podpory, musia dodržiavať určité pravidlá. Tieto pravidlá sa týkajú bezpečnosti potravín, zdravia zvierat, zdravia rastlín, klímy, životného prostredia, ochrany vodných zdrojov, dobrých životných podmienok zvierat a stavu, v akom sa poľnohospodárska pôda udržiava.

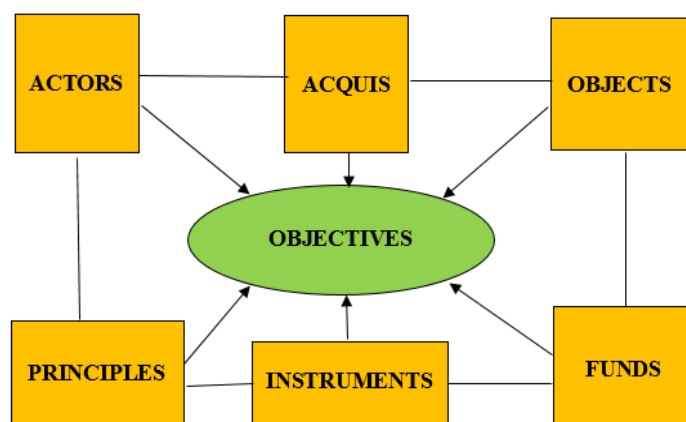
Decoupling

Decoupling, zavedený reformou Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2003, znamená odstránenie prepojenia medzi prijatím priamej platby a výrobou špecifického produktu. Reforma z roku 2003 oddelila mnohé priame platby od výroby a tento proces pokračoval v roku 2009 tzv. „zdravotnou kontrolou“. Celkovým účinkom oddelenia je posun

	poľnohospodárskeho sektora viac smerom k voľnému trhu a poskytnutie väčšej slobody poľnohospodárom pri výrobe podľa dopytu na trhu.
<i>Priame platby</i>	Reforma z roku 1992 znížila úroveň cenovej podpory. Aby sa predišlo poklesu príjmov poľnohospodárov, zaviedli sa tzv. priame platby. V súčasnosti sa poľnohospodárom poskytujú priame platby s cieľom podporiť ich príjmy a odmeniť ich za produkciu verejných statkov.
<i>Európska menová jednotka</i>	Európska menová jednotka bola košová menová jednotka členských štátov Európskeho spoločenstva používaný ako zúčtovacia jednotka predtým, ako bola 1. januára 1999 nahradená eurom.
<i>Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond</i>	Tento fond podporoval rozvoj vidieka a zlepšovanie poľnohospodárskych štruktúr v rámci európskej politiky hospodárskej a sociálnej súdržnosti
<i>Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka</i>	Tento fond bol vytvorený v septembri 2005 a začal fungovať začiatkom roka 2007. Nahradil usmerňovaciu sekciu Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu a tú časť záručnej sekcie, z ktorej boli financované niektoré opatrenia na rozvoj vidieka.
<i>Európsky poľnohospodársky záručný fond</i>	Tento fond bol vytvorený v septembri 2005 a začal fungovať na začiatku roka 2007. Nahradil záručnú sekciu Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu. Poskytuje finančné prostriedky na priame platby poľnohospodárom, na riadenie poľnohospodárskych trhov a na mnohé iné účely, ako sú veterinárne a fytosanitárne opatrenia, potravinové programy a informačné aktivity.
<i>Modulácia</i>	Išlo o mechanizmus, ktorý bol zavedený v reforme Spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 2003 a upravený v rámci kontroly stavu v roku 2009. Umožnil zníženie priamych platieb a presun takto „ušetrených“ peňazí z 1. piliera do 2. piliera.

2.1. Systém SPP

Spoločná poľnohospodárska politika je najstaršou politikou EÚ. Ide o komplexný systém pozostávajúci z jednotlivých komponentov, ktorých vzťahy sú znázornené na obrázku 2.1.

Obr. 2.1. – Acquis communautaire – legislatívny základ SPP

Zdroj: Vlastné spracovanie

Primárne právne zdroje

Primárne právne zdroje zahŕňajú významné medzinárodné akty, ktoré ustanovujú základnú definíciu rozsahu, cieľov a nástrojov, predovšetkým vo forme zmlúv. Existujú:

- 1957: Rímska zmluva,
- 1986: Jednotný európsky akt,
- 1992: Maastrichtská zmluva,
- 1997: Amsterdamská zmluva,
- 2001: Zmluva z Nice,
- 2007: Lisabonská zmluva.

Hlava III, články 38 až 44 konsolidovaných verzií Zmluvy o Európskej únii a ustanovení Zmluvy o fungovaní Európskej únie, sa týkajú záležitostí poľnohospodárstva a rybného hospodárstva (predtým články 32 až 38 Zmluvy o EHS).

Sekundárne právne zdroje

Hlavné sekundárne právne nástroje, ktorými sa riadi, sú nasledovné:

- Nariadenia – záväzné vo všetkých členských štátoch,
- Smernice – záväzné z hľadiska výsledku, ale štáty si môžu zvoliť spôsob implementácie,
- Rozhodnutia – záväzné pre tých, ktorým sú určené,
- Odporúčania – nezáväzné,
- Názory – nezáväzné,
- Judikatúra – záväzná vo všetkých členských štátoch.

Ciele SPP

V článku 39 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa stanovujú osobitné ciele SPP.

Ciele spoločnej poľnohospodárskej politiky sú:

- zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva podporou technického pokroku a zabezpečením racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využitia výrobných faktorov, najmä pracovnej sily;
- zabezpečiť primeranú životnú úroveň poľnohospodárskej komunity, najmä zvýšením individuálnych príjmov osôb pracujúcich v poľnohospodárstve;
- stabilizovať trhy;
- zabezpečiť dostupnosť zásob;
- zabezpečiť, aby sa dodávky dostali k spotrebiteľom za primerané ceny.

Tvorcovia SPP

Do programovania a implementácie SPP je zapojených niekoľko inštitúcií a orgánov EÚ:

- Európsky parlament – Výbor pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka,
- Rada Európskej únie – Rada pre poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo,
- Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka,
- Európsky hospodársky a sociálny výbor – sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie a
- Výbor regiónov – Komisia pre prírodné zdroje (NAT).

Príjemcovia SPP

Hlavnými príjemcami SPP sú poľnohospodári (poberajúci všetky dotácie v rámci 1. piliera a významnú časť dotácií 2. piliera). Okrem farmárov existujú ako príjemcovia platieb aj ďalšie zainteresované strany: spracovatelia, obce, miestne akčné skupiny, združenia farmárov atď. (v rámci 2. piliera).

Nástroje SPP

Počas implementácie SPP boli vyvinuté konkrétne typy nástrojov. Podľa Granta, W., 2009 existujú tri kategórie takýchto nástrojov:

- politické nástroje, ktoré boli zrušené alebo sú v skutočnosti nefunkčné (zelené meny/mechanizmus prechodu; výška peňažnej kompenzácie; objektívna metóda; cieľová cena; prahová cena; variabilný dovozný poplatok; garančné prahy; rozpočtové stabilizátory),
- politické nástroje, ktoré sú stále v platnosti, ale je pravdepodobné, že časom sa ich význam zníži alebo v niektorých prípadoch zaniknú (intervenčný nákup (vrátane destilácie); vývozné dotácie; kvóty; platby spoluzodpovednosti; vyňatie pôdy z produkcie; clá) a
- Relatívne nové nástroje politiky, ktoré budú pravdepodobne dôležité pri formovaní SPP v budúcnosti (oddelenie; jednotná platba na farmu; modulácia; krížové plnenie; mechanizmus finančnej disciplíny; IACS).

V súčasnosti sú novými nástrojmi politiky (2014 – 2020) najmä: ekologizácia, režim podpory mladých poľnohospodárov, režim jednotnej platby.

Zásady SPP

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ je založená na troch základných zásadách prijatých na konferencii v Strese v roku 1958:

- jednotný trh s poľnohospodárskymi výrobkami,
- preferencia Spoločenstva (EÚ)
- Spoločné financovanie SPP (zásada solidarity).

Financovanie SPP

SPP pozostáva z 2 pilierov:

- Pilier 1 – priame platby farmárom a trhové opatrenia,
- Pilier 2 – politika rozvoja vidieka

Financovanie pilierov je realizované z 2 fondov:

- Európsky poľnohospodársky záručný fond (EAGF)
 - Tento fond bol vytvorený v septembri 2005 a začal fungovať začiatkom roka 2007. Nahradil záručnú sekciu Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu. Poskytuje finančné prostriedky na priame platby poľnohospodárom, na riadenie poľnohospodárskych trhov a na mnohé iné účely, ako sú veterinárne a fytosanitárne opatrenia, potravinové programy a informačné aktivity.
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EAFRD)
 - Tento fond bol vytvorený v septembri 2005 a začal fungovať začiatkom roka 2007. Nahradil usmerňovaciu sekciu Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu a tú časť záručnej sekcie, z ktorej boli financované niektoré opatrenia na rozvoj vidieka. Ide o jediný zdroj financovania z Európskej únie pre rozvoj vidieka.

Celkové výdavky na SPP sa postupne zvyšujú. Je to spôsobené najmä vstupom nových členských krajín do EÚ. Čo sa ich podielu z celkového rozpočtu EÚ, výdavky SPP klesli zo 75 % v 80. rokoch 20. storočia na 44,5 % v súčasnosti.

2.2. Reformy SPP

Mansholtov plán (1968 – 1972 – Prvá krízová éra)

Počas šesťdesiatych rokov Komisia zaviedla do praxe podstatné časti SPP. Cieľom týchto opatrení boli pravidlá jednotného trhu, ktoré mali harmonizovať ceny poľnohospodárskych produktov a odstrániť clá medzi členskými krajinami. Koncom šesťdesiatych rokov však Európske spoločenstvo čelilo pretrvávajúcim problémom, ako sú prebytky, nízke príjmy aktívnych poľnohospodárov, vysoké spotrebiteľské ceny a nízka účinnosť opatrení Spoločenstva pri stabilizácii trhov. Okrem týchto veľkých problémov čelila politika medzinárodnej kritike pre nízku sebestačnosť vo výrobe potravín, ochrannú politiku vo vzťahu k nečlenským krajinám a najmä nadmerné a neziskové výdavky EPUZF.

V tomto období prevládali poľnohospodárske podniky s rozlohou menšou ako 20 ha, ktoré sa považovali za ekonomicky neefektívne. Táto neefektívnosť sa prejavila v rozdielnej výške príjmov v poľnohospodárstve v porovnaní s priemyslom. Poľnohospodárske aktivity neboli vnímané ako dlhodobé udržateľné riešenie zamestnanosti. Postupne dochádzalo k znižovaniu zamestnanosti v poľnohospodárstve a farmy sa transformovali na jedno-osobové (rodinné) farmy. Tento prechod ešte viac prehĺbil rozdiely v príjmoch a mal negatívny vplyv na spoločenský život farmárov a ich rodín. Predstavitelia EK prehodnotili problematiku družstiev podobne ako v komunistických krajinách. Zástancovia tejto možnosti zdôraznili rozdiely medzi týmito družstvami a tvrdili, že členstvo bude založené na slobodnej vôli a neovplyvní súkromné vlastníctvo.

Cieľom prvého reformného plánu, ktorý pripravil Sicco Mansholt, bola podpora takmer piatich miliónov farmárov, aby sa vzdali poľnohospodárskej činnosti. Tento proces by podporil prerozdelenie pôdy a zvýšil veľkosť zostávajúcich rodinných fariem, aby boli životaschopné a schopné zaručiť svojim majiteľom priemerný ročný príjem porovnateľný so všetkými ostatnými pracovníkmi v regióne.

Toto opatrenie zahŕňalo podporu odchodu do dôchodku vo veku 55 rokov, platbu za prenechanie pôdy existujúcim farmám a rekvalifikačné grantové schémy pre mladých farmárov. Návrh na preškolenie aktívnych farmárov zameraný na poskytovanie sociálnych a ekonomických informácií s cieľom zlepšiť ich hospodárenie.

Tento návrh sa nezameral len na zníženie počtu fariem, ale aj na ich modernizáciu. Navrhovaná podpora bola zameraná najmä na zlepšenie produkčnej štruktúry, zabezpečenie optimálneho vzťahu medzi kapitálom, prácou a pôdou. Cieľom bolo vytvoriť spoločnosti schopné ďalšieho rozvoja, ktoré by spĺňali tri základné požiadavky, ktorými boli preukázanie odbornej spôsobilosti farmárov, vypracovanie plne vypracovaného účtovníctva a príprava plánov rozvoja fariem so špecifickými cieľmi. Tieto opatrenia mali zabezpečiť zlepšenie celkovej výrobnéj štruktúry a organizácie, aby sa dosiahla rovnováha na trhoch, aby sa predišlo zvýšeniu nadprodukcie.

Mansholtov plán bol odmietnutý poľnohospodárskou komunitou a v roku 1972 boli schválené iba tri smernice o reforme poľnohospodárstva, ktoré sa zameriavali na modernizáciu fariem, opustenie poľnohospodárstva a školenie farmárov.

Andriessenova reforma (1984 – druhá éra krízy)

Hoci SPP dosiahla ciele zamerané na sebestačnosť v poľnohospodárstve, v 80. rokoch sa musela vysporiadať s problémom trvalých prebytkov väčšiny poľnohospodárskych produktov. Niektoré prebytky boli úspešne vyvezené, iné museli byť uskladnené alebo zlikvidované v rámci Spoločenstva. Tieto opatrenia predstavovali dodatočné náklady rozpočtu SPP; podkopali rovnováhu na svetových trhoch a neslúžili všetkým farmárom. Nakoniec tieto opatrenia kritizovali aj spotrebitelia a daňovní poplatníci.

K nadprodukcii došlo pri všetkých druhoch výrobkoch, ktoré spadali pod SPP. Prebytky boli znakom technologického pokroku poľnohospodárov, zatiaľ čo nedostatky boli považované za zlyhania SPP. Pretrvávajúca nadprodukcija znamenala neefektívne využívanie zdrojov. USA čelili podobnému problému. Najvýraznejším problémom bol výrazný nárast produkcie, ktorý bol výsledkom technologických inovácií v poľnohospodárstve, nahradzujúcich pracovnú silu kapitálovými investíciami a snaha vlády o znižovanie rizík v poľnohospodárstve a potravinovej bezpečnosti. Nárast príjmov bolo možné pozorovať vo všetkých oblastiach poľnohospodárstva. Nadprodukcija vyvolala tlak na znižovanie cien produktov, príjmov a tým aj pracovných miest v poľnohospodárstve. Postupne dochádzalo k rastu veľkosti fariem v niektorých častiach Spoločenstva a znižovaniu využívanej poľnohospodárskej pôdy v dôsledku urbanizácie. Tieto tlaky na druhej strane prinútili farmárov zvýšiť produkciu.

Politika Spoločenstva tiež spôsobila tvorbu prebytkov svojou politikou skladovania, ktorá pozostávala zo štyroch základných častí. Prvou časťou boli verejné nákupy, ktoré boli rozdelené na intervenčné nákupy a predaje. Tieto nákupy slúžili na distribúciu prebytkov do oblastí dopytu. Tieto činnosti boli obmedzené rozpočtom Spoločenstva a potrebou vyhnúť sa narušeniu poľnohospodárskeho trhu. Druhým nástrojom bola propagácia skladovania samotnými výrobcami. V porovnaní s intervenčným nákupom to predstavovalo lacnejšie riešenie. Výrobcovia dostali podporu na skladovanie nadprodukcie na dané obdobie a Spoločenstvo získalo iný spôsob kontroly toku výroby na trhu. Treťou možnosťou bolo stiahnutie produkcie zeleniny a ovocia. Skupiny výrobcov a družstvá sa dohodli, že ak cena klesne pod určitú hranicu, svoju výrobu stiahnu. Tento systém vyžadoval, aby sa stiahnutá produkcia poskytla na charitu, na destiláciu, ďalšie spracovanie (ak je to možné) alebo ako potrava pre zvieratá. Štvrtou možnosťou bolo zavedenie povinných 10 % zásob, ktoré by mali zabezpečiť plynulé zásobovanie v prípade neúrodného roka.

K najväčšej nadprodukcii došlo v oblasti produkcie mlieka, ktorá bola najviac podporovanou oblasťou intervenčného systému. Spoločenstvo si uvedomovalo potrebu znížiť výrobu mliečnych výrobkov, najmä masla a sušeného odstredeného mlieka (SOM). Od zavedenia spoločnej organizácie trhu v roku 1968 sa ES snažilo spomaliť produkciu mlieka a udržať záujem spotrebiteľov o jeho spotrebu. V roku 1968 bola zmrazená cena mlieka, masla a sušeného odstredeného mlieka. Toto zmrazenie cien trvalo tri sezóny, ale v roku 1973 bol zaznamenaný pokračujúci stúpajúci trend a boli navrhnuté ďalšie opatrenia. V roku 1976 bol zavedený poplatok za spoluzodpovednosť, ktorý neskôr v roku 1977 prijala Rada. Rozpočtové náklady na stabilizáciu trhov však boli veľmi vysoké a rýchlo rástli spolu s produkciou mlieka, zatiaľ čo celková spotreba naďalej stagnovala. Zásoby masla boli rovnako vysoké a stúpali a zásoby sušeného odstredeného mlieka klesali len prostredníctvom niektorých špeciálnych opatrení, ktoré umožnili jeho ďalšie využitie vo výžive zvierat.

Po zvážení situácie na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami Európska komisia rozhodla, že výrobcovia sa musia finančne podieľať na nákladoch na likvidáciu nadproduktie. Rozhodlo sa, že potrebné finančné prostriedky sa získajú uplatnením výrobných prahov. Tieto prahové hodnoty možno použiť rôznymi metódami:

- Zníženie cieľových a intervenčných cien, ak produkcia stúpne nad určitú hranicu,
- Obmedzená podpora regulácie trhu,
- Spoluúčasť výrobcov prostredníctvom daní na pokrytie nákladov na likvidáciu alebo vývoz, a
- Kvóty na národnej alebo podnikovej úrovni. Táto metóda sa používa aj pri výrobe cukru od zavedenia spoločnej organizácie trhu.

Zavedenie cenových prahov v rokoch 1983 – 1984 nemalo očakávaný dopad. Komisia zvažovala ďalšie zvýšenie daní zo spoločnej zodpovednosti (vtedy na úrovni 2 %). Na to, aby bol tento mechanizmus finančne a sociálne efektívny, si však vyžadoval podstatný rozdiel v uplatňovaní medzi členskými krajinami, čo by v konečnom dôsledku mohlo viesť k nerovnováhe medzi členskými štátmi, a teda by mohlo ohroziť jednotnosť cenového mechanizmu. Vzhľadom na všetky tieto skutočnosti sa Komisia rozhodla zaviesť systém kvót, ktorý by sprevádzala reštriktívna cenová politika. Referenčná kvóta bola stanovená pre každého výrobcu na základe produkcie v roku 1981. Všetky prebytky boli zaťažené dodatočnou daňou na pokrytie všetkých nákladov spojených s likvidáciou prebytkov. Mliekarne ďalej účtovali výrobcovi marže podľa kritérií stanovených v legislatíve. Tieto opatrenia boli navrhnuté tak, aby stabilizovali produkciu mlieka bez ovplyvnenia príjmov malých výrobcov. Aby sa predišlo neúmyselným dopadom na štruktúru produkcie mlieka a tiež začínajúcim mladým farmárom, Komisia dostala aj navrhované opatrenia na presun kvót medzi rôznymi spoločnosťami.

MacSharryho reforma (1992 – Tretia éra krízy)

Koncom 80. a začiatkom 90. rokov komisia pripravila dokument, ktorý analyzoval situáciu v poľnohospodárstve Spoločenstva, čo by pomohlo stanoviť novú politiku SPP. Tento dokument identifikoval niekoľko základných nedostatkov SPP.

Hlavnou nevýhodou bola naďalej intervenčná politika, ktorá stimulovala rast nadproduktie. V období 1977 – 1988 rástla produkcia v priemere o 2 % ročne, zatiaľ čo spotreba rástla len o 0,5 %. Tento nevyrovnaný stav mal za následok vytvorenie rezerv vo výške 3,7 mld. ECU z rozpočtu SPP v roku 1991.

Popri intervenčnej politike zostala aj podpora spojená s výrobou, ktorá prispela k tvorbe prebytkov a väčšej intenzifikácii výrobných štruktúr, čo negatívne vplývalo na kvalitu životného prostredia. Zatiaľ čo podpora a cenové záruky sa úmerne rovnali produkcii, tento systém mal významný vplyv na aktívne

príjmy poľnohospodárov. Táto situácia znamenala, že väčšina podpory sa sústredila na veľké farmy (80 % dotácií EPUZF išlo do 20 % najväčšieho spoločenstva fariem).

Tento negatívny trend sa neskôr premietol aj do rozpočtu SPP. Kým výdavky EPUZF v roku 1975 dosiahli 4,5 miliardy ECU, v roku 1980 to bolo 11,3 miliardy ECU a v roku 1991 to bolo 31,5 miliardy ECU.

Tento kontrast, keď rozpočet SPP rýchlo rástol, príjmy poľnohospodárov rástli minimálne a počet pracovníkov klesal, dokázal, že mechanizmus SPP nespĺňal ciele článku 39 Rímskej zmluvy. Tieto ciele mali veľký vplyv na kvalitu života vo vidieckych oblastiach a rozdiely medzi vidieckymi oblasťami v členských štátoch. Hlavnými sociálno-ekonomickými charakteristikami poľnohospodárstva boli:

- Polovica aktívnych poľnohospodárov v Spoločenstve bola staršia ako 55 rokov,
- Vysokopríjmové rozdiely v rámci Spoločenstva, niekde trojnásobné,
- Tretina farmárov mala aj inú prácu na čiastočný úväzok,
- Výrazné rozdiely vo veľkosti fariem medzi členskými štátmi, ktoré sa pohybovali od 4 do 65 hektárov.

Reformy uskutočnené v 70. a 80. rokoch dosiahli nasledovné:

- Iba 800 000 ha (2 % pôdy využívanaj na pestovanie obilnín) bolo vyňatých z režimu vyňatia z produkcie, a to najmä pôdy s nízkymi výnosmi,
- Distribučný model bol použitý, ale nie súčasne vo všetkých členských štátoch,
- Schémy podpory príjmu sa uplatňovali iba v troch krajinách (Holandsko, Francúzsko a Taliansko), ale neboli financované z EPUZF,
- Opatrenia predčasného odchodu do dôchodku sa uplatňovali len v jednom členskom štáte,
- Stabilizačná politika nebola zameraná na kľúčové otázky a podpora z EPUZF sa naďalej spájala s výrobou, ktorá rástla spolu s intenzifikáciou výroby.

MacSharryho reforma zaviedla do SPP dve zásadné inovácie. Prvýkrát sa znížili podporné ceny a aktívni poľnohospodári dostali spojené priame platby ako kompenzáciu za očakávané zníženie príjmu. Výška priamych platieb bola rozdielna, pretože závisela od úrodnosti regiónu. Bola definovaná ako výška kompenzácie v regiónoch vynásobením priemerného výnosu regiónu vynásobeného základným poplatkom za tonu. Základné platby sa mohli líšiť, keďže predstavovali rozdiel medzi plánovanými cieľovými cenami a nákladovo efektívnou podporou vybraných obilnín v rokoch 1992 – 1993.

Táto reforma ovplyvnila najmä sektory obilnín a hovädzieho dobytku, kde bolo možné pozorovať najvýraznejšie zníženie intervenčnej ceny o 30 % a 15 %. Kompenzácia pre veľkých výrobcov podliehala systému vyňatia pôdy z produkcie. Druhou novinkou boli sprievodné opatrenia trhových reforiem, ktoré zahŕňali najmä predčasný odchod do dôchodku, agroenvironmentálne schémy a zalesňovanie pôdy. MacSharryho reformou sa dosiahol najmä rastúci význam priamych platieb v príjmoch poľnohospodárov a rastúci význam vyňatia pôdy z produkcie. Zároveň pomohla stabilizovať vnútorný trh podporou dopytu a znižovaním zásob.

Agenda 2000

Agenda 2000 dostala názov „Program pre 21. storočie“. Tento dokument pripravila Európska komisia na základe požiadavky Rady. Predstavuje najdôležitejšie problémy spojené s rozšírením EÚ, jej politickou reformou a finančnými perspektívami v rokoch 2000 – 2006.

Okrem rozširovania EÚ boli v Agende 2000 formulované aj ďalšie výzvy. Tieto výzvy sa týkali obmedzenia verejných výdavkov a rastúcich obáv členských štátov o ich príspevok do rozpočtu EÚ. Tento dokument má tri hlavné časti.

Prvá sa zameriava na politické reformy v oblasti poľnohospodárstva a hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Vďaka tejto reforme by sa tieto politiky mali lepšie prispôbiť. Druhá časť je zameraná na predvstupovú stratégiu a posúdenie žiadosti o členstvo. Tretiu časť tvorí finančný rámec po roku 2000 a výskum vplyvu rozšírenia EÚ.

V 90. rokoch došlo k postupnej stabilizácii trhov a znižovaniu nadproduktie. Toto zníženie bolo spôsobené najmä podporovanou schémou vyňatia pôdy z produkcie. Táto situácia pomohla udržať výrobu pod kontrolou. Zároveň sa zlepšila cenová konkurencia – 1996 bol zaznamenaný aj priaznivý vývoj príjmov v poľnohospodárstve, čo malo pozitívny vplyv na pestovateľov obilnín a olejní.

Zníženie cenovej podpory a zavedenie priamych platieb pomohlo sprehľadniť aj podporu spotrebiteľov a farmárov. Predchádzajúce reformy mali pozitívny vplyv na životné prostredie napr. racionalizácia používania hnojív a pesticídov, vyňatie pôdy z produkcie a zlepšenie podmienok pre chov zvierat.

Vyskytli sa však aj negatívne dopady reforiem ako uprednostňovanie relatívne intenzívneho chovu prostredníctvom nižších cien krmív a podpory siláže. Komisia zdôraznila priority, ktoré je potrebné riešiť. Najdôležitejšou z priorít bola potreba zachovania hospodárskej a sociálnej súdržnosti, pokračovanie reforiem SPP, posilnenie hospodárskeho rastu a zamestnanosti a zlepšenie životných podmienok prostredníctvom národných politík. Komisia tiež zdôraznila potrebu zachovať rozpočtovú disciplínu po rozšírení Spoločenstva.

Cieľom reforiem SPP bolo určiť výšku takých priamych platieb, pri ktorých by sa dalo vyhnúť nadmernej kompenzácii, ale zároveň by boli priaznivé na podporu diverzifikácie činností s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť.

Ciele reformy SPP sa zameriavajú na:

- zvýšenie orientácie na trh a zvýšenie konkurencieschopnosti,
- bezpečnosť a kvalitu potravín,
- stabilizáciu poľnohospodárskych príjmov,
- začlenenie environmentálnych hľadísk do poľnohospodárskej politiky,
- rozvoj vitality vidieckych oblastí,
- zjednodušenie a posilnenie decentralizácie.

Tieto ciele sa mali dosiahnuť dvoma typmi opatrení:

- Reguláciou spoločnej organizácie trhov s vínom, plodínami na ornej pôde, hovädzím mäsom a mliekom. Znížením priamych platieb vypočítaných na základe ročnej produkcie. Znížením intervenčných cien mlieka a plodín na ornej pôde (v sektore mlieka sa intervenčné ceny znížili o 15 % a kvóty na mlieko sa zvýšili o 1,5 % počas rokov 2005 – 2006). Znížením základnej ceny hovädzieho a teľacieho mäsa, pričom intervenčná cena zostala nezmenená
- Reguláciou horizontálneho charakteru. Regulácia závisela od poľnohospodára na splnení rôznych environmentálnych požiadaviek a zamestnanosti (zníženie trhových cien sprevádzané zvýšením priamych platieb na zvýšenie konkurencieschopnosti na trhoch a zníženie rizika nadproduktie). Cieľom nariadenia bolo decentralizovať riadenie EPUZF.

Ciele Agendy 2000 boli doplnené nariadením o rozvoji vidieka a zavedením druhého piliera. Druhý pilier bol zameraný na rozvoj vidieka prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- Podporné opatrenia z roku 1992 (dôchodky, agroenvironmentálne opatrenia a lesné hospodárstvo),
- Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam (výroba, spracovanie a predaj, vzdelávanie, diverzifikácia poľnohospodárstva), a
- Reštrukturalizácia fariem a zvýšenie zamestnanosti mladých ľudí.

Luxemburská reforma (2003)

Pravidelné úpravy SPP pod tlakom obyvateľov ES a rozvíjajúcej sa ekonomiky v roku 2003 viedli k vytvoreniu novej reformy SPP. Luxemburská reforma zaviedla novú politiku rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013 so zameraním na konkurencieschopnosť agrosektora, podporu trhovej orientácie, udržateľné poľnohospodárstvo a posilnenie politiky rozvoja vidieka. Predstavovalo to radikálnu zmenu SPP:

- Oddelenie znamenalo zavedenie režimu jednotnej platby na farmu. Tento systém sa musel zaviesť v roku 2007. Poľnohospodári mali možnosť čiastočného alebo úplného oddelenia priamych platieb. V prípade úplného oddelenia mali výrobcovia na výber z dvoch možností. Prvá možnosť bola tzv. "Historický princíp"; keď boli priame platby určené celkovou podporou pre konkrétnych poľnohospodárov počas referenčného obdobia 2000 – 2002. Druhá možnosť bola tzv. „regionálny princíp“, kde sa priame platby vypočítali podľa celkovej regionálnej oprávnenosti v porovnaní s celkovou výmerou oprávnenej poľnohospodárskej pôdy. Treťou možnosťou bolo zavedenie takzvaného „Hybridného systému“, ktorá sa delila na statickú a dynamickú. V statickom systéme bola platba vypočítaná na základe historických a regionálnych princípov, zatiaľ čo v dynamickom systéme farmár začal s historickým princípom, ktorý bol postupne nahradený regionálnym princípom,
- Krížové plnenie znamená, že priame platby sú viazané na dodržiavanie environmentálnych predpisov, bezpečnosti potravín a dobrých životných podmienok zvierat. Prijemcovia musia mať všetku pôdu v podmienkach vhodných na pestovanie. V prípade nedodržania stanovených podmienok môže byť príjmom uložená pokuta. V rámci tohto opatrenia sa zaviedol poradenský systém pre poľnohospodárov. Táto služba poskytuje spätnú väzbu o štandardoch a dobrých podmienkach. Súčasťou tohto systému sú interné audity používaných materiálov s ohľadom na cieľ ako ochrana životného prostredia, bezpečnosť potravín a blaho zvierat,
- Modulácia vytvorila stropy pre výdavky SPP znížením priamych platieb. Modulácia pozostávala z presunu prostriedkov z prvého piliera do druhého piliera s cieľom posilniť rozvoj vidieka. V roku 2003 sa zistilo, že priama pomoc poľnohospodárom v EÚ15 (po odpočítaní oslobodenej sumy 5 000 EUR) sa v roku 2005 znížila o 3 %, v roku 2006 o 4 % a v roku 2007 a nasledujúcich kalendárnych rokoch o 5 %. 5 % miera modulácie viedla k ročnému presunu približne 1,2 miliardy EUR (v bežných cenách) z prvého piliera do druhého piliera,
- Zlepšenie kvality potravín prostredníctvom motivačnej platby farmárom, ktorí sa dobrovoľne zúčastňujú aktivít na zvýšenie kvality poľnohospodárskej výroby a spracovania. Platba bola maximálne na päť rokov a maximálne 1 500 EUR ročne na farmu,
- Podpora pre skupiny výrobcov na zlepšenie poskytovania informácií spotrebiteľom by mohla predstavovať až 70 % oprávnených nákladov,
- Dlhodobá schéma vyňatia pôdy z produkcie umožňuje výrobcovi získať jednotnú poľnohospodársku platbu. Podmienkou na získanie priamych platieb bol prevod aspoň 10 % ornej pôdy v rámci režimu vyňatia pôdy z produkcie. Ekologické poľnohospodárstvo zamerané na produkciu „biopotravín“ túto podmienku nevyžadovalo. Odňatá pôda nemohla byť použitá

na poľnohospodárske účely alebo na výrobu komerčných tovarov a nemohla sa meniť každý rok, pokiaľ si to nevyžadoval stav životného prostredia.

- Poskytnutím väčšej flexibility poľnohospodárom by oddelenie mohlo zlepšiť príjmy najmä poľnohospodárom v okrajových oblastiach:
 - podporu rozvoja vidieka,
 - rozšírenie existujúcich nástrojov na podporu zlepšenia kvality potravín, zvyšovania noriem, dobrých životných podmienok zvierat,
 - zjednodušenie politiky podpory rozvoja vidieka v druhom pilieri,
 - zlepšenie vyváženej podpory

Bolo potrebné splniť všeobecné požiadavky ochrany životného prostredia bez použitia špecifickej platby. Povinnosťou výrobcu je rešpektovať zákony týkajúce sa používania pesticídov, hnojív a vodného hospodárstva. Je potrebné rešpektovať národné a regionálne usmernenia o osvedčených postupoch. Ak však spoločnosť požaduje od farmárov služby nad rámec osvedčených služieb, spoločnosť musí za túto službu zaplatiť. Bolo tiež potrebné zaviesť zásadu „znečisťovateľ platí“.

Health check“ (Fischlerova reforma 2008)

„Health check“ bola strednodobou reformou Fischlerovej reformy z roku 2003. Hlavnými inováciami „Health check“ boli:

- Postupné rušenie kvót na mlieko, kvóta na mlieko bola ukončená v apríli 2015. Ročné zvýšenie kvóty o jedno percento v rokoch 2009/2010 a 2013/2014 bolo prijaté s cieľom zabezpečiť „mäkké pristátie“. V prípade Talianska bol zavedený päťpercentný nárast v rokoch 2009/2010. Poľnohospodári, ktorí v rokoch 2009/2010 a 2010/2011 prekročili kvóty na mlieko o viac ako šesť percent, museli zaplatiť poplatok o 50 percent vyšší, ako predstavovala bežná pokuta
- Oddelenie podpory znamenalo, že priame platby poľnohospodárom už neboli spojené s výrobou konkrétneho produktu. Niektoré členské štáty sa rozhodli zachovať niektoré „spojené“ platby spojené s výrobou. Zvyšné spojené platby sa neskôr oddelili a previedli do režimu jednotnej platby, s výnimkou dojníc, kôz a oviec, pre ktoré si členské štáty mohli ponechať vtedajšie úrovne viazanej podpory,
- Pomoc sektorom so špecifickými problémami (opatrenia podľa článku 68): členské štáty sa mohli do 1. 8. 2009 rozhodnúť, či využijú až 10 % svojich vnútroštátnych rozpočtových stropov na priame platby a túto sumu použijú na podporu farmárov od roku 2010:
 - špecifické druhy hospodárenia, ktoré sú dôležité pre ochranu alebo zlepšenie životného prostredia,
 - zlepšenie kvality poľnohospodárskych produktov,
 - zlepšenie predaja poľnohospodárskych produktov,
 - riešenie osobitných výhod ovplyvňujúcich poľnohospodárov v sektore mlieka a mliečnych výrobkov, hovädzieho mäsa, ovčieho a kozieho mäsa a ryže v ekonomicky zraniteľných alebo environmentálne citlivých oblastiach,
 - pomoc oblastiam, na ktoré sa vzťahujú programy reštrukturalizácie a/alebo rozvoja, aby sa predišlo opusteniu pôdy a/alebo aby sa riešili osobitné nevýhody pre poľnohospodárov v týchto oblastiach,
 - pomoc vo forme príspevkov na poistenie plodín v súlade s podmienkami uvedenými v § 69,
 - podpora vzájomných fondov pre choroby zvierat a rastlín v súlade s podmienkami článku 70.

- Rozšírenie režimu jednotnej platby na plochu (JPP): Členské štáty EÚ, ktoré uplatňovali zjednodušený režim jednotnej platby na plochu, ho mohli naďalej uplatňovať až do roku 2013 a neboli nútené používať režim jednotnej platby až do roku 2010,
- Dodatočné financovanie pre poľnohospodárov v EÚ-12: 90 miliónov EUR bolo pridelených v krajinách EÚ-12, aby sa uľahčilo používanie článku 68, kým sa farmárom postupne nezavedú priame platby,
- Využitie predtým nevyčerpaných prostriedkov členskými štátmi, ktoré uplatňovali režim jednotnej platby. Členské štáty by mohli previesť nevyužitý finančný zdroj zo svojho národného balíka na opatrenia podľa článku 68 alebo ich previesť do Fondu rozvoja vidieka,
- Presuny prostriedkov z rozpočtu na priamu pomoc do rozpočtu rozvoja vidieka predstavovali platby všetkým farmárom, ktorí dostali viac ako 5 000 € vo forme priamej pomoci. Priama platba sa znížila o 5 % a peniaze sa presunuli do rozpočtu na rozvoj vidieka. V roku 2012 sa mala táto sadzba zvýšiť na desať percent. V prípade platieb nad 300 000 € ročne sa uplatnilo následné zníženie o 4 %. Členské štáty by mohli tieto prostriedky použiť na podporu programov v oblasti zmeny klímy, obnoviteľnej energie, vodného hospodárstva, biodiverzity, inovácií spojených s predchádzajúcimi štyrmi bodmi a na sprievodné opatrenia v sektore mlieka a mliečnych výrobkov. Tieto prevedené prostriedky financovalo ES do výšky 75 % a menej rozvinuté regióny s nižším priemerným HDP do 90 %,
- Investičná pomoc pre mladých farmárov: Investičná pomoc pre mladých farmárov v rámci rozvoja vidieka sa zvýšila z 55 000 EUR na 70 000 EUR,
- Zrušenie povinného vyňatia pôdy z produkcie: Bola zrušená požiadavka, aby poľnohospodári ponechali 10 % svojej ornej pôdy úhorom. To im umožnilo maximalizovať svoj výrobný potenciál,
- Krížové plnenie je pomoc farmárom, ktorá je spojená s požiadavkou ochrany životného prostredia, dobrých životných podmienok zvierat a kvality potravín. Poľnohospodári, ktorí nedodržiavajú tieto pravidlá, dostanú zníženú podporu. Toto takzvané krížové plnenie bolo zjednodušené tak, že je vyňaté z noriem, ktoré nie sú relevantné alebo nesúvisia so zodpovednosťou poľnohospodárov. Pridali nové požiadavky na zachovanie environmentálneho prínosu spojeného s vyňatím pôdy z produkcie a na zlepšenie hospodárenia s vodou,
- Intervenčné mechanizmy predstavovali opatrenia na zabezpečenie ponuky trhu, ktoré by nemali spomaľovať schopnosť poľnohospodárov reagovať na vývoj trhu. Zrušila sa intervenčná cena pre bravčové mäso, pre jačmeň a cirok. V prípade obilnín bola intervenčná cena 101,31 EUR za tonu. V prípade vyššej sumy boli nákupy realizované verejnou súťažou. Pri masle je horná hranica intervenčných nákupov 30 000 ton a pri sušenom odstredenom mlieku 109 000 ton. Nad túto sumu sa intervenčné nákupy uskutočňujú formou verejnej súťaže.

Kontrolné otázky:

1. Definujte hlavné zložky systému Spoločnej poľnohospodárskej politiky.
2. Ktoré zdroje sa financujú zo SPP.
3. Stručne popíšte najdôležitejšie míľniky v historickom vývoji Spoločnej poľnohospodárskej politiky.

3. Prvý pilier SPP

Cieľom tejto kapitoly je predstavenie hlavných prvkov súvisiacich s 1. pilierom Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. V tejto kapitole sú uvedené základné právne predpisy týkajúce sa programového obdobia 2014 – 2020. Čitateľ nájde informácie o type platieb a trhových opatreniach s indikatívnym finančným rámcom. Zahnuté sú špecifické podmienky oprávnenosti na získanie platieb na Slovensku, ako aj podmienky krízového plnenia.

Základné pojmy

Základná platba

Základná platba je platba vyplácaná poľnohospodárom od roku 2015 v rámci režimu základnej platby a režimu jednotnej platby na plochu.

Degresivita

Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2013 stanovila, že priama podpora (režim základnej platby a režim jednotnej platby na plochu), na ktorú má nárok každý poľnohospodár, sa má znížiť najmenej o 5 % zo sumy platby nad 150 000 EUR. Aby sa zohľadnila zamestnanosť, farmár si môže pred uplatnením tohto zníženia odpočítať náklady na mzdy v predchádzajúcom roku (vrátane daní a príspevkov na sociálne zabezpečenie).

Dobré poľnohospodárske a podmienky (DPEP)

Farmári sú povinní udržiavať svoju pôdu v „Dobrom *environmentálne* poľnohospodárskom a ekologickom stave”. Tento koncept (DPEP) zahŕňa nasledujúce: (DPEP) podmieňujú ochranu pôdy pred eróziou, udržiavanie organickej hmoty a štruktúry pôdy, a ochranu krajinných prvkov. O presnej špecifikácii týchto parametrov rozhodujú členské štáty – nie Európska únia.

Udržateľné využívanie pôdy

Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2013 zaviedla zelenú priamu platbu, ktorá sa vypláca poľnohospodárom pod podmienkou, že vykonávajú postupy, ktoré sú prospešné pre klímu a životné prostredie. Členské štáty musia vyčleniť 30 % svojich priamych platieb na zelené priame platby.

Platba pre mladých farmárov

Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2013 stanovila, že mladí poľnohospodári (poľnohospodári začínajúci svoju poľnohospodársku činnosť a nie starší ako 40 rokov v roku podania žiadosti), oprávnení na základnú platbu, môžu dostávať platby v rámci režimu pre mladých poľnohospodárov počas maximálneho obdobia päť rokov. Platba je 25 % zo základnej platby. Členské štáty sa môžu rozhodnúť vyčleniť na tieto platby až 2 % svojho balíka priamych platieb.

Povinné požiadavky týkajúce sa hospodárenia

Zákonné požiadavky na riadenie tvoria súčasť krízového plnenia a sú stanovené v množstve požiadaviek a smerníc EÚ. Týkajú sa verejného zdravia, zdravia zvierat a rastlín, identifikácie a registrácie zvierat, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat. Tieto požiadavky sa uplatňujú nezávisle od krízového plnenia (ktoré vytvára iba spojenie medzi úplnou platbou a dodržiavaním takýchto požiadaviek).

Presuny medzi piliermi

Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky z roku 2013 umožnila členským štátom presunúť až 15 % svojich priamych platieb (časť 1. piliera) do ich piliera na rozvoj vidieka (2. pilier). Prevedené sumy nemusia byť spolufinancované členskými štátmi. Alternatívne môžu členské štáty uskutočniť prevod opačným smerom (t. j. až 15 % ich balíka na rozvoj vidieka na ich balík priamych platieb). Tie členské štáty, pre ktoré sú priame platby na hektár nižšie ako 90 % priemeru Európskej únie, môžu previesť až 25 % svojho balíka na rozvoj vidieka do svojho balíka priamych platieb.

3.1. Priame platby a iné opatrenia SPP

Priame platby sú platby poskytované priamo poľnohospodárom v rámci určitých schém podpory. Priame platby zaisťujú pre poľnohospodárov záchrannú sieť vo forme podpory základného príjmu, ktorá je oddelená od produkcie a stabilizuje ich príjem z predaja na trhoch, ktoré podliehajú nestálosti. Európska únia stanovuje spoločné pravidlá pre poľnohospodárske trhy. Tieto pravidlá sa týkajú najmä verejnej intervencie na trhoch, schém kvót a pomoci, obchodných a výrobných noriem a obchodu s tretími krajinami.

Typ platieb

S cieľom zabezpečiť lepšie rozdelenie podpory na poľnohospodársku pôdu v Únii vrátane tých členských štátov, ktoré uplatňovali režim jednotnej platby na plochu ustanovený nariadením (ES) č. 73/2009, nahradil režim jednotnej platby nový režim základnej platby zriadený podľa nariadenia Rady (ES) č. 1782/2003a pokračovala podľa nariadenia (ES) č. 73/2009, ktoré spojili predtým existujúce podporné mechanizmy do jedného systému oddelených priamych platieb. Výsledkom takéhoto kroku bolo uplynutie platnosti platobných nárokov získaných podľa uvedených nariadení a pridelenie nových. Toto pridelenie nových platobných nárokov bolo vo všeobecnosti založené na počte hektárov, na ktoré možno poskytnúť podporu, ktoré mali poľnohospodári k dispozícii v prvom roku implementácie schémy. Členské štáty, ktoré v prevádzkujú režim jednotnej platby na regionálnom alebo regionálnom hybridnom základe, však majú možnosť ponechať si svoje existujúce platobné nároky do konca roku 2022.

Okrem Základnej platby prispieva k špecifickým environmentálnym a územným cieľom aj tzv. zelená priama platba (Priama platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie) a prípadne ďalšie doplnkové podpory. Tvárou v tvár starnúcej poľnohospodárskej populácii (len 14 % poľnohospodárov v EÚ má menej ako 40 rokov), od roku 2015, všetci mladí farmári vstupujúci do sektora majú možnosť získať dodatočnú platbu z prvého piliera, ktorý môže byť ešte doplnený o pomoc na začatie činnosti v rámci druhého piliera. Členské štáty majú tiež možnosť ďalej zamerať priame platby prostredníctvom iných voliteľných schém. Redistribučnú platbu možno viazať na prvé hektáre fariem, aby sa poskytla cielenejšia podpora malým a stredným farmám. Členské štáty môžu tiež poskytnúť obmedzenú viazanú podporu na zabezpečenie budúcnosti potenciálne zraniteľných odvetví.

Križové plnenie	** Viazaná podpora	** Podpora oblastí s prírodnými obmedzeniami (ANC)	alebo	Program pre malých farmárov až 10 % max. 1 250 EUR zjednodušené
	až 10 % alebo 15 %	až 5 %		
	** Redistributívna platba			
	• až 30 % • maximálne 65 % priemerných priamych platieb (prvý ha)			
	* Platba pre mladých farmárov			
	• až 2 % • + 25 % platby (max 5 rokov)			
	* Zelená platba (Priama platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie)			
	• povinná 30 % • zelené praktiky alebo ekvivalenty			
	* Základná platobná schéma			
	• žiadne pevné percento • 5 % degresívne nad 150 000 EUR			
* Povinné ** Dobrovoľný				

Obr. 3.1. – Schéma priamych platieb 2014 – 2020

Zdroj: GR Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

Novým prvom je tzv. stropovanie platieb, čo znamená, že pri sumách nad 150 000 EUR sa suma podpory priamych platieb, ktorú dostane jednotlivý poľnohospodársky podnik (bez zelenej platby), zníži najmenej o 5 %. Aby sa zohľadnila zamestnanosť, mzdové náklady sa môžu odpočítať pred vykonaním výpočtu. Toto zníženie sa nemusí vzťahovať na členské štáty, ktoré uplatňujú „redistributívnu platbu“, v rámci ktorej sa aspoň 5 % ich národného balíka zadržiava na prerozdelenie na prvých hektároch všetkých fariem. Finančné prostriedky „ušetrené“ v rámci tohto mechanizmu zostávajú v príslušnom členskom štáte/regióne a prevedú sa do príslušného balíka na rozvoj vidieka a možno ich použiť bez akýchkoľvek požiadaviek na spolufinancovanie.

Rozpočet na priame platby

V členských štátoch EÚ sa v období 2015 – 2020 uplatňovali nasledovné stropy:

Tab. 3.1. – Rozpočet priamych platieb na roky 2015 – 2020

	Príloha VIII Nariadenie 73/2009	Príloha II nariadenia o priamych platbách					
	Finančný rok	Finančný rok	Finančný rok	Finančný rok	Finančný rok	Finančný rok	CELKOM
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015 – 2020
Belgicko	544,047	536,076	528,124	520,170	512,718	505,266	3,146,401
Bulharsko	642,103	721,251	792,449	793,226	794,759	796,292	4,540,080
Česká republika	875,305	874,484	873,671	872,830	872,819	872,809	5,241,918
Dánsko	926,075	916,580	907,108	897,625	889,004	880,384	5,416,776
Nemecko	5,178,178	5,144,264	5,110,446	5,076,522	5,047,458	5,018,395	30,575,263
Estónsko	110,018	121,870	133,701	145,504	157,435	169,366	837,894
Írsko	1,216,547	1,215,003	1,213,470	1,211,899	1,211,482	1,211,066	7,279,467

Grécko	2,047,187	2,039,122	2,015,116	1,991,083	1,969,129	1,947,177	12,008,814
Španielsko	4,833,647	4,842,658	4,851,682	4,866,665	4,880,049	4,893,433	29,168,134
Francúzsko	7,586,341	7,553,677	7,521,123	7,488,380	7,462,790	7,437,200	45,049,511
Chorvátsko	113,908	130,550	149,200	186,500	223,800	261,100	1,065,058
Taliansko	3,953,394	3,902,039	3,850,805	3,799,540	3,751,937	3,704,337	22,962,052
Cyprus	51,344	50,784	50,225	49,666	49,155	48,643	299,817
Lotyšsko	168,886	195,649	222,363	249,020	275,887	302,754	1,414,559
Litva	393,226	417,890	442,510	467,070	492,049	517,028	2,729,773
Luxembursko	33,662	33,603	33,545	33,486	33,459	33,431	201,186
Maďarsko	1,272,786	1,271,593	1,270,410	1,269,187	1,269,172	1,269,158	7,622,306
Malta	5,240	5,127	5,015	4,904	4,797	4,689	29,772
Holandsko	793,319	780,815	768,340	755,862	744,116	732,370	4,574,822
Rakúsko	693,716	693,065	692,421	691,754	691,746	691,738	4,154,440
Poľsko	2,970,020	2,987,267	3,004,501	3,021,602	3,041,560	3,061,518	18,086,468
Portugalsko	557,667	565,816	573,954	582,057	590,706	599,355	3,469,555
Rumunsko	1,428,531	1,629,889	1,813,795	1,842,446	1,872,821	1,903,195	10,490,677
Slovinsko	138,980	137,987	136,997	136,003	135,141	134,278	819,386
Slovensko	377,419	380,680	383,938	387,177	390,781	394,385	2,314,380
Fínsko	523,247	523,333	523,422	523,493	524,062	524,631	3,142,188
Švédsko	696,487	696,890	697,295	697,678	698,723	699,768	4,186,841
Spojene kralovstvo	3,548,576	3,555,915	3,563,262	3,570,477	3,581,080	3,591,683	21,410,993
Celkom EU-28	41,679,856	41,923,877	42,128,888	42,131,826	42,168,635	42,205,449	252,238,531

Zdroj: Európska Komisia, 2014

3.1.1. Implementácia priamych platieb na Slovensku

V novom programovom období môžu poľnohospodári dostávať nasledujúce typy priamych platieb:

Systémy oddelených priamych platieb sú:

- prechodný zjednodušený režim základnej platby (t. j. režim jednotnej platby na plochu),
- platby pre poľnohospodárov, ktorí dodržiavajú poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie,
- platby pre mladých poľnohospodárov.

Schémy viazaných priamych platieb:

- platba na pestovanie cukrovej repy,
- platba na pestovanie chmeľu,
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou,
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou,
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s vysokou prácnosťou,
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou,
- platba na pestovanie paradajok,
- platba na chov bahníc, jariet a kôz,

- platba na výkrm vybraných kategórií hovädzieho dobytku,
- platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka.

Minimálne kritériá pre priame platby

Požiadavky na žiadateľa

Žiadosť o priame platby môže podať na Pôdohospodársku platobnú agentúru fyzická alebo právnická osoba alebo skupina fyzických alebo právnických osôb, ktoré pracujú na poľnohospodárskej pôde, ktorá je evidovaná v systéme identifikácie pozemkových parciel na území Slovenskej republiky. (žiadateľ).

Priame platby sa poskytnú na žiadosť žiadateľa, ktorý:

- spĺňa požiadavky na aktívneho poľnohospodára, ktorého prevažujúcou činnosťou je poľnohospodárska činnosť,
- je v súlade s pravidlami krížového plnenia,
- vykonáva poľnohospodársku činnosť v zmysle ods. 4 § 1 písm. c) Nariadenia EÚ č. 1307/2013 v znení neskorších predpisov: „poľnohospodárske činnosti sú výroba, chov alebo pestovanie poľnohospodárskych produktov vrátane zberu, dojenia a rozmnožovania zvierat a chov zvierat na poľnohospodárske účely“,
- udržiava poľnohospodársku oblasť v stave, ktorý je vhodný na pastvu alebo pestovanie
- priame platby je možné poskytnúť aj tým žiadateľom, ktorí nespĺňajú podmienku podľa predchádzajúceho bodu, ale vykonávajú minimálne činnosti na poľnohospodárskej pôde podľa podmienok minimálnej činnosti na poľnohospodárskej pôde, prirodzene ponechanej v podmienkach vhodných na pasenie

Požiadavky na pozemok

Na základe všeobecných požiadaviek sa platba poskytuje tým žiadateľom, ak ide o poľnohospodársku pôdu:

- má výmeru najmenej 1 hektár, pričom túto výmeru môže predstavovať viacero súvislých pôdnych blokov dielov druhu poľnohospodárskej pôdy s výmerou najmenej 0,3 hektára obhospodarovaných jedným žiadateľom,
- je k dispozícii k 31. máju príslušného roka,
- má jasne vyznačené hranice, ak nie sú prirodzene definované,
- používa sa pre rýchlorastúce dreviny, vysádzajú sa vybranými drevinami vrátane dodržania maximálneho cyklu zberu
- používa sa na produkciu konope, sejú ho odrody semien podľa osobitného predpisu (čl. 9 Delegované nariadenie (EÚ) č. 639/2014 z 11. marca 2014, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1307/2013, ktorým sa ustanovujú pravidlá pre priame platby poľnohospodárom v rámci režimov podpory v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorým sa mení a dopĺňa príloha X uvedeného nariadenia (OJ. v. EU L 181, 20. 06.2014).

Ak žiadateľ využíva poľnohospodársku pôdu na pestovanie konope, je povinný:

- najneskôr do troch dní oznámiť Pôdohospodárskej platobnej agentúre začiatok kvitnutia konope na konkrétnom pozemku,
- pestovať konope za bežných podmienok v súlade s miestnymi postupmi minimálne 10 dní po ukončení kvitnutia.

Požiadavky na aktívneho farmára

Priame platby sa neposkytujú žiadateľovi, ktorého poľnohospodárska pôda, v rámci ktorej nespĺňa požiadavky na udržiavanie pôdy v podmienkach vhodných na pasenie alebo pestovanie, tvorí viac ako 50 % celkovej poľnohospodárskej plochy a ktorý na tomto území nevykonáva minimálnu činnosť podľa Podmienok minimálnej činnosti na poľnohospodárskej ploche ponechanej v stave vhodnom na pastvu.

Priame platby sa neposkytnú žiadateľovi, ktorý prevádzkuje letiská, vodné elektrárne, trvalé športové plochy, rekreačné plochy, poskytuje služby železničnej dopravy alebo realitné služby. Neposkytnutie priamych platieb sa nevzťahuje na žiadateľa, ktorý sa preukáže:

- či podľa osobitného predpisu (čl. 9 časť 2 tretí pododsek písm. a) nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 v znení neskorších predpisov „ročná výška priamych platieb je najmenej 5 % z celkových príjmov, ktoré boli získané z nepoľnohospodárskych činností v minulom fiškálnom roku, pre ktoré sú takéto dôkazy dostupné“,
- celková poľnohospodárska plocha pokrýva najmenej 28 hektárov,
- najmenej 50 % predmetu podnikania alebo inej činnosti zapísaného v živnostenskom registri alebo v inom obdobnom registri je poľnohospodárska činnosť.

Neposkytnutie priamych platieb sa nevzťahuje na žiadateľa, ktorého celková výška priamych platieb nepresiahne 2 000 €.

Pravidlá krížového plnenia

Žiadateľ o priamu platbu je povinný dodržiavať pravidlá krížového plnenia, ktoré sa týkajú nasledujúcich oblastí:

- životné prostredie, klimatické zmeny a dobré poľnohospodárske podmienky krajiny,
- verejné zdravie, zdravie zvierat a rastlín,
- dobré životné podmienky zvierat.

Pravidlá udržiavania poľnohospodárskej pôdy v podmienkach vhodných na pastvu alebo obrábanie

Žiadateľ o priame platby je povinný na časti pôdneho bloku s druhom poľnohospodárskej plochy určenej ako orná pôda v roku podania žiadosti zabezpečiť, aby orná pôda:

- ktorá sa používa na pestovanie rastlín, bola obrábaná v súlade s agrotechnickou praxou a výrobným zameraním žiadateľa,
- ktorá je vhodná na pestovanie rastlín, ale v súčasnosti je vyčlenená z pestovania. Obrábanie v tomto zmysle znamená zabránenie šíreniu samovýsevných rastlín, odstraňovanie inváznych druhov rastlín a húževnatých burín.

Žiadateľ o priame platby je povinný pri pôdnom bloku s druhom poľnohospodárskej plochy určenej ako trvalé trávne porasty (znamená pozemok využívaný na pestovanie tráv alebo iných trávnatých krmovín (samosemenných) alebo obrábaných (siatych), ktorá nie je v podniku päť a viac rokov zaradená do striedania plodín), v roku, v ktorom bola podaná žiadosť, o plochy musí byť starané kosením, pasením a doplnkovo aj mulčovaním v závislosti od nadmorskej výšky. Žiadateľ je povinný odstrániť pokosenú hmotu najneskôr do 14 dní od kosenia. Povinnosti sa nevzťahujú na plochy trvalých trávnych porastov, ktorým je určený spôsob obhospodarovania podľa osobitného predpisu (napr. § 13 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane životného prostredia a krajiny v znení neskorších predpisov – druhý stupeň environmentálnej ochrana).

Žiadateľ o priame platby je povinný pri pôdnom bloku s druhom poľnohospodárskej plochy určenej ako trvalé plodiny (nie striedavé plodiny okrem trvalých trávnych porastov a trvalých pasienkov, ktoré

zaberajú pôdu päť rokov a dlhšie a prinášajú opakovanú úrodu vrátane škôlok, a porasty s krátkou rotáciou), v roku, v ktorom podal žiadosť, zabezpečiť ich obhospodarovanie; Obhospodarovanie pôdy na účely tohto odseku znamená viditeľné ošetrovanie rastlín a ošetrovanie medzi riadkami v súlade s agrotechnickými postupmi a špecifikáciou produktu žiadateľa.

Žiadateľ o priame platby je povinný pri pôdnom bloku s druhom poľnohospodárskej plochy určenej ako orná pôda, trvalé pasienky a trvalé porasty v roku, v ktorom podal žiadosť, nevzťahovať na tento pozemok v čase kedy môže spôsobiť jeho zhutnenie a zablatenie. Povinnosť sa nevzťahuje na čas potrebný na zber úrody v súlade s poľnohospodárskou praxou a špecifikáciou produktu žiadateľa.

Podmienky pre minimálnu činnosť v poľnohospodárstve sú prirodzene ponechané v podmienkach vhodných na pastvu

Žiadateľ o priame platby je povinný pri pôdnom bloku s druhom poľnohospodárskej plochy určenej ako trvalý trávnatý porast v roku, v ktorom podal žiadosť, trvalo zabezpečiť jeho údržbu; udržiavaním pôdy sa rozumie činnosť zameraná na zabránenie šíreniu samovýsevných rastlín, invázných druhov rastlín a odolných burín.

Druhy platieb

Viazané priame platby

Jednotná platba na plochu sa poskytne žiadateľovi, ktorý spĺňa minimálne požiadavky na priame platby. Jednotná platba na plochu sa poskytuje na výmeru poľnohospodárskej plochy, ktorú obhospodaruje žiadateľ a ktorá je oprávnená na podporu evidovaných v registri pôdnych blokov a ktorá sa využíva na poľnohospodársku činnosť alebo sa využíva prevažne na poľnohospodársku činnosť. Ak sa poľnohospodárska plocha využíva aj na nepoľnohospodársku činnosť, považuje sa za pôdu prevažne využívanú na poľnohospodársku činnosť, ak jej využitie na poľnohospodársku činnosť nie je vzhľadom na intenzitu, charakter, trvanie a načasovanie nepoľnohospodárskej činnosti obmedzené na viac ako 28 dní v ktoromkoľvek roku, z toho v období od 15. mája do 15. septembra daného roka možno využitie tejto plochy na poľnohospodársku činnosť obmedziť najviac na 14 dní.

Platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie sa poskytuje žiadateľom, ktorí spĺňajú všeobecné požiadavky ako napr.:

- splnenie minimálnych požiadaviek na priame platby,
- dodržiavanie poľnohospodárskych postupov priaznivých pre klímu a životné prostredie (diverzifikácia plodín, udržiavanie existujúcich trvalých trávnych porastov, existencia plôch ekologického zamerania).

Táto platba je tiež podmienená diverzifikáciou plodín. Ak orná pôda žiadateľa predstavuje výmeru od 10 ha do 30 ha, žiadateľ je povinný zachovať podmienky podľa § 44 ods. 1, prvý pododsek nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 v platnom znení (Ak orná pôda poľnohospodára pokrýva 10 až 30 hektárov a v značnej časti roka alebo významnej časti cyklu plodín sa táto pôda nepoužíva na pestovanie pod vodou, musia sa pestovať aspoň dve plodiny. Hlavná plodina nesmie pokrývať viac ako 75 % tejto ornej pôdy). Ak orná pôda žiadateľa predstavuje výmeru väčšiu ako 30 ha, žiadateľ je povinný zachovať podmienky podľa § 44 ods. 1 druhý pododsek nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 v platnom znení

(ak orná pôda poľnohospodára pokrýva od 10 do 30 hektárov a značnú časť roka alebo značnú časť cyklu plodiny sa na celej tejto pôde nepestujú plodiny pod vodou, musia byť na nej aspoň dve rôzne plodiny. Hlavná plodina nesmie pokrývať viac ako 75 % tejto ornej pôdy.).

Na účely výpočtu podielov rôznych plodín podľa odsekov 1 a 2 sa každoročne berie do úvahy príslušné obdobie od 15. mája do 15. septembra.

Predchádzajúce podmienky neplatia na:

- podniky, v ktorých je viac ako 75 % ornej pôdy využívanej na produkciu tráv alebo iných bylinných krmovín vyňatých z produkcie alebo je predmetom kombinácie týchto spôsobov využitia, ak nevyužívaná orná plocha nepresahuje 30 hektárov,
- podniky, v ktorých viac ako 75 % ornej pôdy oprávnenej na podporu tvoria trvalé trávne porasty a využívajú sa na produkciu tráv, iných bylinných krmovín alebo na pestovanie plodín pod vodou počas významnej časti roka alebo významnej časti cyklu plodín alebo kombinácia týchto spôsobov využitia za predpokladu, že nevyužívaná orná plocha nepresahuje 30 ha
- podniky, kde je viac ako 50 % výmery deklarovaných ako orná pôda, ktorú farmár neuviedol v žiadosti o podporu v predchádzajúcom roku a ktorá je na základe porovnania žiadostí o geopriestorovú podporu využívaná na pestovanie inej plodiny vykazanej v predchádzajúcom kalendárnom roku.

Udržiavanie existujúcich trvalých trávnych porastov, ktoré sa úplne alebo čiastočne nachádzajú v „ochranných územiach vtáctva“ alebo „územiach európskeho významu“. Žiadateľ nesmie zmeniť druh poľnohospodárskej pôdy z trvalého trávneho porastu na iný druh poľnohospodárskej plochy, nesmie plochu ani orať. Žiadateľ je na základe rozhodnutia platobnej agentúry povinný zmeniť druh poľnohospodárskej plochy na trvalý trávnatý porast v lehote stanovenej podľa článku 42 druhého pododseku delegovaného nariadenia (EÚ) č. 639/2014 (po identifikácii o nesúlade s nariadením je farmár bezodkladne informovaný o povinnosti opätovnej konverzie a o termíne, do ktorého musí danú povinnosť splniť. Tento dátum nesmie byť neskorší ako dátum podania jednotnej žiadosti na nasledujúci rok alebo v prípade Švédska a Fínska 30. jún nasledujúceho roku), ak:

- žiadateľ zmenil druh poľnohospodárskej pôdy určenej ako trvalý trávnatý porast na iný druh poľnohospodárskej plochy alebo trvalý trávnatý porast oral,
- podiel poľnohospodárskej plochy určenej ako trvalé trávne porasty v pomere k celkovej poľnohospodárskej ploche vyhlásenej žiadateľmi je v porovnaní s referenčným podielom znížený o sumu určenú osobitným predpisom (o viac ako 5 %).

Ak výmera ornej pôdy žiadateľa presahuje 15 ha vrátane, je žiadateľ povinný postupovať podľa § 46 ods. 1 Nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 v platnom znení (poľnohospodár zabezpečuje, aby od 1. januára 2015 plocha zodpovedajúca aspoň 5 % ornej pôdy evidovanej poľnohospodármi bola oblasťou ekologického zamerania). Na určenie oblasti ekologického zamerania sa používajú váhové faktory. Žiadateľ na účely tejto podmienky použije jeden alebo viacero typov nasledujúcich oblastí:

- orná pôda vyňatá z produkcie,
- terasy,
- krajinné prvky,
- nárazníkové zóny,
- plochy rýchlorastúcich drevín vysadených vybranými drevinami,
- plochy s plodinami alebo zeleným pokryvom zloženým zo zmesi druhov plodín alebo druhov tráv osevných pod hlavnou plodinou,
- plochy medziplodín, ktoré viažu dusík.

Na ornej pôde vyňatej z produkcie a na plochách medziplodín alebo zelených porastov tvorených zmesou plodín alebo druhov trávneho výsevu pod hlavnou plodinou žiadateľ nesmie používať hnojivá a prípravky na ochranu rastlín. V plochách rýchlorastúcich drevín nesmú žiadatelia používať minerálne hnojivá a prípravky na ochranu rastlín.

Plodiny, ktoré možno využiť ako plochy s medziplodinami alebo zeleným krytom tvoreným zmesou z nasledujúcich druhov plodín alebo siatím tráv pod hlavnou plodinou. Plochy s medziplodinami alebo zeleným pokryvom tvoreným zmesou druhov plodín musia byť plodiny osiate v súlade s agrotechnickými postupmi s najneskorším termínom sejby do 30. septembra kalendárneho roka.

Žiadateľ je povinný na plochách s plodinami, ktoré viažu dusík v rozhodujúcom období od 15. novembra roku do 15. februára nasledujúceho roku, zabezpečiť pokrytie plôch ozimnými plodinami.

Všetky vyššie uvedené podmienky neplatia pre:

- podniky, v ktorých sa viac ako 75 % ornej pôdy využíva na produkciu trávy alebo iných bylinných krmovín, je vyňatá z produkcie, využíva sa na pestovanie strukovín alebo je predmetom kombinácie použití, ak sa nevyužíva orná plocha, tak nepresahuje 30 ha;
- podniky, v ktorých viac ako 75 % poľnohospodárskej plochy, ktorá môže byť predmetom podpory, tvoria trvalé trávne porasty, využíva sa na produkciu trávy alebo iných bylinných krmovín alebo je počas významnej časti roka alebo cyklu plodín využívané na pestovanie plodín pod vodou alebo kombináciou týchto spôsobov použitia, ak orná pôda, ktorá sa nevyužíva, nepresahuje 30 ha.

Platba pre mladých farmárov sa poskytuje farmárovi, ktorý:

- spĺňa minimálne požiadavky na poskytovanie priamych platieb a požiadavky na jednotnú platbu na plochu,
- spĺňa kritériá podľa § 50 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 1307/2013 v platnom znení sú „mladí farmári“ fyzické osoby:
 - ktorí založili poľnohospodársky podnik prvýkrát ako vedúci podniku alebo ktorí takýto podnik založili počas piatich rokov pred prvým podaním žiadosti o režim základnej platby alebo o režim jednotnej platby,
 - ktorí v roku podania žiadosti o zaradenie nemajú viac ako 40 rokov.
- má ukončené stredné vzdelanie alebo vysokoškolské vzdelanie alebo rovnocennú odbornú prípravu v členskom štáte Európskej únie so zameraním na poľnohospodárstvo, potravinárstvo alebo veterinárstvo. Podľa § 8 – 14 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 315 / 2012 Z. z. túto podmienku nemusí spĺňať uchádzač, ktorý má prax v poľnohospodárskej prvovýrobe najmenej 18 mesiacov a má ukončený akreditovaný kurz odbornej prípravy alebo podobný kurz v členských štátoch zameraný na poľnohospodárske podnikanie.

Ak je žiadateľom právnická osoba, platba pre mladých farmárov bude poskytnutá, ak je mladý farmár v prvom roku podávania žiadosti o platbu pre mladých farmárov a má efektívnu a dlhodobú kontrolu nad právnickou osobou v zmysle rozhodnutia týkajúce sa manažmentu, výhod a finančných rizík. Má účinnú kontrolu nad právnickou osobou, ak je oprávnená osobne konať ako právnická osoba sama alebo spoločne s inými v závislosti od právnickej formy právnickej osoby a následne má právo získať najmenej 50 % zo ziskov podniku. Má dlhodobú kontrolu, ak bola predchádzajúca podmienka splnená počas predchádzajúceho kalendárneho roka.

Ak právnickú osobu riadi viacero fyzických osôb (kapitálovo alebo manažérsky) vrátane jednej alebo viacerých osôb, ktoré nie sú mladými farmármi, mladý farmár musí mať účinnú dlhodobú kontrolu sám alebo spolu s ostatnými.

Platba pre mladých farmárov sa žiadateľovi poskytuje maximálne na prvých 28 hektároch oprávnených na podporu.

Režimy oddelených priamych platieb

Platba na pestovanie cukrovej repy sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskej ploche oprávnenej na podporu evidovanej v registri dielov pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom táto plocha môže byť tvorená viacerými súvislými časťami jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 ha, na ktorej žiadateľ pestuje cukrovú repu v danom kalendárnom roku. Žiadosť môže platobnej agentúre podať žiadateľ, ktorý dodáva cukrovú repu v kalendárnom roku cukrovarníckemu podniku. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na pestovanie chmeľu sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskej ploche oprávnenej na podporu evidovanej v registri dielov pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom túto plochu môže tvoriť niekoľko súvislých častí jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) o výmere najmenej 0,3 hektára, na ktorom žiadateľ v kalendárnom roku pestuje chmeľ. Platba sa poskytuje za tú plochu, ktorá je zapísaná v registri chmeľníc. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskych plochách oprávnených na podporu evidovaných v registri dielov pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom túto výmeru možno tvoriť o niekoľko súvislých častí jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 hektára a na ktorých žiadateľ pestuje vybrané druhy ovocia s vysokou prácnosťou v kalendárnom roku. Platba sa poskytuje na tú poľnohospodársku plochu, ktorá je evidovaná v Registri sadov a spĺňa kritériá minimálneho počtu životaschopných jedincov na 1 ha sadu. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienku krížového plnenia.

Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskej ploche oprávnenej na podporu evidovanej v registri častí pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom táto plocha môže byť tvorená niekoľkými súvislými časťami jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 hektára a na ktorých žiadateľ pestuje vybrané druhy ovocia s veľmi vysokou prácnosťou v kalendárnom roku. Vybrané druhy ovocia s veľmi vysokou pracovnou náročnosťou sú jablká a hrušky a platba sa poskytuje na tú poľnohospodársku plochu, ktorá je evidovaná v Registri sadov a spĺňa kritériá minimálneho množstva životaschopných jednotlivých stromov 400 ks/ha sadu. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s vysokou prácnosťou sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskych plochách oprávnených na podporu evidovaných v registri dielov pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom túto výmeru možno vytvoriť o niekoľko súvislých častí jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 ha a na ktorých žiadateľ v kalendárnom roku pestuje vybrané druhy zeleniny s vysokou prácnosťou. Vybranými druhmi zeleniny sú listová zelenina (hlávkový šalát a špenát) a strukoviny (fazuľa a hrášok). Platba sa poskytuje na tú poľnohospodársku plochu, ktorá spĺňa kritérium minimálneho množstva vysiatych alebo vysadených kusov druhov zeleniny na jeden hektár. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskych plochách oprávnených na podporu evidovaných v registri častí

pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom táto plocha môže byť tvorená niekoľkými súvislými časťami jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 ha a na ktorých žiadateľ v kalendárnom roku pestuje vybrané druhy zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou. Platba sa poskytuje na tú poľnohospodársku plochu, ktorá spĺňa kritériá minimálneho množstva vysiatych alebo vysadených kusov druhov zeleniny na jeden hektár. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na pestovanie paradajok sa poskytuje žiadateľom, ktorí hospodária na poľnohospodárskej ploche oprávnenej na podporu evidovanej v registri dielov pôdnych blokov na Slovensku s výmerou najmenej jeden hektár, pričom túto výmeru môže tvoriť niekoľko dielov jedného pôdneho bloku jednej kultúry (orná pôda, trvalé kultúry, záhrady, trvalé trávne porasty) s výmerou najmenej 0,3 hektára, na ktorej žiadateľ pestuje paradajky v danom kalendárnom roku. Platba sa poskytuje na tú poľnohospodársku plochu, ktorá spĺňa kritériá minimálneho množstva 8000 kusov na jeden hektár. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba na chov bahníc, jariet a kôz sa poskytuje, ak sú ovce, jahňatá a kozy evidované v Centrálnom registri hospodárskych zvierat. Žiadateľ musí byť držiteľom nahlásených oviec, jahniat a kôz aspoň dva mesiace odo dňa podania žiadosti a plemeno musí byť registrované na držiteľa. Žiadateľ je povinný splniť požiadavky na identifikáciu a registráciu vybraných kategórií hovädzieho dobytku. Vybrané kategórie hovädzieho dobytku sú samce hovädzieho dobytku vo veku šesť mesiacov, vo veku od šiestich mesiacov do dvoch rokov alebo nad dva roky. Platba bude žiadateľovi poskytnutá, ak celkové platby presiahnu minimálne 100 €. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Úhrada na výkrm vybraných kategórií hovädzieho dobytku sa poskytuje, ak sú vybrané kategórie hovädzieho dobytku evidované v centrálnom registri hospodárskych zvierat. Žiadateľ musí byť držiteľom nahlásených kategórií hovädzieho dobytku najmenej dva mesiace po dátume podania žiadosti a plemeno musí byť registrované na držiteľa. Žiadateľ je povinný splniť požiadavky na identifikáciu a registráciu vybraných kategórií hovädzieho dobytku. Vybrané kategórie hovädzieho dobytku sú samce hovädzieho dobytku vo veku šesť mesiacov, vo veku od šiestich mesiacov do dvoch rokov alebo nad dva roky. Platba bude žiadateľovi poskytnutá, ak celkové platby presiahnu minimálne 100 €. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Platba za kravy chované v systéme trhovej produkcie mlieka sa poskytuje, ak je dojny dobytok evidovaný v centrálnej evidencii hospodárskych zvierat. Žiadateľ musí byť držiteľom nahlásených kategórií dojného dobytku po dobu najmenej dvoch mesiacov odo dňa podania žiadosti a plemeno musí byť registrované na držiteľa. Žiadateľ je povinný splniť požiadavky na identifikáciu a registráciu vybraných kategórií dojného dobytku. Dojnice sú samice vo veku šesť mesiacov vhodné na produkciu mlieka na trhové účely, ktoré sa aspoň raz otelili. Žiadateľ musí spĺňať podmienky aktívneho farmára a podmienky krížového plnenia.

Podanie žiadosti

Žiadosť žiadateľ predkladá odo dňa určeného vo výzve na predkladanie žiadostí, ktorú platobná agentúra zverejní na svojej internetovej stránke najneskôr do 15. mája daného roka vo forme jednotnej žiadosti vrátane príloh. Ak žiadateľ predloží žiadosť po termíne, počet platieb sa zníži (okrem prípadov vyššej moci a mimoriadnych okolností sa žiadosť o pomoc alebo žiadosť o platbu podaná po termíne na predloženie zníži o sumu, na ktorú by príjemca mal nárok, ak by žiadosť predložil včas o 1 % za pracovný deň), alebo sa žiadosť považuje za neprijateľnú (ak toto oneskorenie presiahne

25 kalendárnych dní, žiadosť sa považuje za neprijateľnú a príjemca nedostane žiadnu pomoc alebo podporu).

Prílohy žiadosti sú:

- grafický materiál poľnohospodárskej plochy, ktorá je evidovaná v registri dielov pôdnych blokov,
- zoznam poľnohospodárskych plôch a spôsob ich využívania na účely režimu jednotnej platby na plochu,
- zoznam poľnohospodárskych plôch a spôsob ich využívania na účely platieb za plochy ekologického zamerania.

Ak žiadateľ žiada o platbu pre mladých farmárov, príloha musí obsahovať tiež:

- doklad o ukončení stredoškolského vzdelania alebo vysokoškolského vzdelania s poľnohospodárskym, potravinárskym alebo veterinárnym zameraním alebo obdobný doklad vydaný v členskom štáte, príp.
- pracovnú zmluvu, dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, potvrdenie zamestnávateľa alebo iný obdobný doklad, ktorý potvrdzuje, že má ukončené stredné vzdelanie alebo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa alebo rovnocennú odbornú prípravu v členskom štáte Európskej únie s poľnohospodárskym, potravinárskym alebo veterinárnym zameraním, alebo iný podobný doklad vydaný členským štátom.

Ak je žiadateľom o platbu pre mladých farmárov právnická osoba, musí v prílohách uviesť aj doklad, ktorý preukazuje, že túto právnickú osobu dlhodobo účinne kontroluje z hľadiska rozhodovania o hospodárení, výhod a finančného rizika v závislosti od právneho postavenia žiadateľa.

Ak žiadateľ využíva poľnohospodársku plochu na pestovanie konope, žiadosť obsahuje aj:

- označenie certifikovaného osiva prvej alebo nasledujúcej generácie alebo overenú kópiu,
- údaj o množstve použitého osiva v kg/ha.

Žiadateľ predloží žiadosť spolu s identifikačným hárkom s nasledujúcimi údajmi:

- meno, adresa trvalého bydliska a identifikačné číslo žiadateľa, ak je fyzickou osobou,
- názov, adresu bydliska, adresu miesta podnikania, identifikačné číslo a identifikačné číslo žiadateľskej organizácie, ak ide o fyzickú osobu – podnikateľa,
- obchodné meno, sídlo, identifikačné číslo organizácie, rodné číslo štatutárneho zástupcu alebo členov štatutárneho orgánu alebo dátum narodenia, ak ide o zahraničnú osobu, ak ide o právnickú osobu,
- číslo účtu v banke alebo v pobočke zahraničnej banky,
- zoznam častí poľnohospodárskeho podniku, ak ide o poľnohospodársky podnik,
- identifikáciu osôb, ktoré sa budú posudzovať na účely platby pre mladých farmárov.
- príloha identifikačného listu žiadateľa
- osvedčenie zo živnostenského registra alebo iného obdobného registra nie staršie ako 60 dní, ak ide o právnickú alebo fyzickú osobu – podnikateľa,
- doklad o bankovom účte žiadateľa.

3.2. Implementácia krížového plnenia v EÚ

Krížové plnenie je mechanizmus, ktorý spája priame platby s dodržiavaním základných noriem týkajúcich sa životného prostredia, bezpečnosti potravín, zdravia zvierat a rastlín, dobrých životných podmienok zvierat, ako aj požiadavky na udržiavanie pôdy v dobrom poľnohospodárskom a environmentálnom stave. Krížové plnenie je dôležitým nástrojom na integráciu environmentálnych

požiadaviek do spoločnej poľnohospodárskej politiky; zabezpečuje, aby podpora poskytovaná v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky prispievala k podpore trvalo udržateľného poľnohospodárstva, a tým pozitívne reagovala na obavy občanov ako celku. Cieľom krížového plnenia je prispieť k rozvoju trvalo udržateľného poľnohospodárstva a zvýšiť kompatibilitu spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) s očakávaniami spoločnosti.

Ciele krížového plnenia sú:

- prispieť k rozvoju trvalo udržateľného poľnohospodárstva prostredníctvom lepšieho povedomia príjemcov o potrebe rešpektovať tieto základné pravidlá,
- prispieť k lepšej harmonizácii SPP s očakávaniami spoločnosti zlepšením súladu tejto politiky s politikami v oblasti životného prostredia, verejného zdravia, zdravia zvierat, zdravia rastlín a dobrých životných podmienok zvierat.

Ako sa uvádza v nariadení č. 1306/2013), „systém krížového plnenia tvorí neoddeliteľnú súčasť SPP, a preto by sa mal zachovať“. „Do SPP začleňuje základné normy týkajúce sa životného prostredia, zmeny klímy, dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu pôdy, verejného zdravia, zdravia zvierat, zdravia rastlín a dobrých životných podmienok zvierat.“

V prílohe II k nariadeniu je uvedený zoznam (pozri tabuľku 3.2) pravidiel krížového plnenia s oddelením pre zákonné požiadavky na riadenie (SMR) a dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky (GAEC).

Tab. 3.2. Zoznam pravidiel krížového plnenia

Oblasť	Hlavný problém	Požiadavky a normy
Životné prostredie, klimatické zmeny, dobrý poľnohospodársky stav pôdy	Voda	SMR 1
		GAEC 1
		GAEC 2
		GAEC 3
	Zásoba pôdy a uhlíka	GAEC 4
		GAEC 5
		GAEC 6
	Biodiverzita	SMR 2

Smernica rady 91/676/EHS z 12 . decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením spôsobeným dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (posledná konsolidovaná verzia): 01991L0676-20081211)

Zriaďovanie ochranných pásov pozdĺž vodných tokov

Ak používanie vody na zavlažovanie podlieha povoleniu, dodržiavanie schvaľovacích postupov

Ochrana podzemných vôd pred znečistením: zákaz priameho vypúšťania do podzemných vôd a opatrenia na zabránenie nepriameho znečisťovania podzemných vôd vypúšťaním nebezpečných látok na zem a presakovaním cez pôdu, ako sú uvedené v prílohe k smernici 80/68/EHS s účinnosťou posledným dňom jeho platnosti, pokiaľ sa týka poľnohospodárskej činnosti

Minimálna pokrývnosť pôdy

Minimálne obhospodarovanie pôdy odrážajúce podmienky špecifické pre danú lokalitu na obmedzenie erózie

Udržiavanie úrovne organickej hmoty v pôde prostredníctvom vhodných postupov vrátane zákazu spaľovania strniska na ornej pôde, s výnimkou dôvodov ochrany rastlín

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (posledná konsolidovaná verzia: 02009L0147-20130701)

		SMR 3	Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcej flóry a fauny (posledná konsolidovaná verzia: 01992L0043-20130701)
	Krajina, minimálna úroveň údržby	GAEC 7	Zachovanie krajinných prvkov vrátane, ak je to vhodné, živých plotov, rybníkov, priekop, stromov v rade, v skupinách alebo izolovaných, okrajov polí a terás vrátane zákazu strihania živých plotov a stromov počas obdobia rozmnožovania a chovu vtákov, tiež ako možnosť opatrenia na predchádzanie inváznym druhom rastlín
Verejné zdravie, zdravie zvierat a zdravie rastlín	Bezpečnosť potravín	SMR 4	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 z 28. januára 2002, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy vo veciach bezpečnosti potravín (posledná konsolidovaná verzia: 02002R0178-20140630)
		SMR 5	Smernica Rady 96/22/ES z 29. apríla 1996 o zákaze používania určitých látok s hormonálnym alebo tyreostatickým účinkom a beta-agonistov v chove zvierat, smernice 81/602/EHS, 88/146/EHS a 88/299/EHS (posledná konsolidovaná verzia: 01996L0022-20081218)
	Identifikácia a registrácia zvierat	SMR 6	Smernica Rady 2008/71/ES z 15. júla 2008 o identifikácii a registrácii ošipovaných (posledná konsolidovaná verzia: 02008L0071-20080808)
		SMR 7	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1760/2000 zo 17. júla 2000, ktorým sa ustanovuje

			systém identifikácie a registrácie hovädzieho dobytku a o označovaní hovädzieho mäsa a výrobkov z hovädzieho mäsa nariadenie Rady (ES) č. 97 (najnovšia konsolidovaná verzia: 02000R1760-20141213)
		SMR 8	Nariadenie Rady (ES) 21/2004 zo 17. decembra 2003, ktorým sa ustanovuje systém identifikácie a registrácie oviec a kôz a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1782/2003 a smernice 92/102/EHS a 64/432/EHS (najnovšia konsolidovaná verzia: 02004R0021-20130701)
	Choroby zvierat	SMR 9	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 z 22. mája 2001, ktorým sa ustanovujú pravidlá prevencie, kontroly a eradikácie niektorých prenosných spongiformných encefalopatií (posledná konsolidovaná verzia: 02001R0999-20150805)
	Prípravky na ochranu rastlín	SMR 10	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 z 21. októbra 2009 o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh a o zrušení smerníc Rady 79/117/EHS a 91/414/EHS (posledné konsolidované znenie: 02009R1107-20140630)
Dobré životné podmienky zvierat	Dobré životné podmienky zvierat	SMR 11	Smernica Rady 2008/119/ES z 18. decembra 2008, ktorou sa ustanovujú minimálne normy na ochranu teliat (posledná konsolidovaná verzia: 02008L0119-20090115)
		SMR 12	Smernica Rady 2008/120/ES z 18. decembra 2008, ktorou sa ustanovujú minimálne

			normy na ochranu ošípaných (posledná konsolidovaná verzia: 02008L0120-20090310)
		SMR 13	Smernica Rady 98/58/ES z 20 . júla 1998 o ochrane zvierat chovaných na hospodárske účely (najnovšia konsolidovaná verzia): 01998L0058-20030605)

Zdroj: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1306/2013 zo 17. decembra 2013 o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 352/78, (ES) č. 165/94, (ES) č. 2799/98, (ES) č. 814/2000, (ES) č.

Kontrolné otázky:

1. Definujte typy priamych platieb v režimoch viazaných a oddelených priamych platieb.
2. Popíšte proces podávania žiadosti o priame platby.
3. Ktorý právny dokument vydaný vládou Slovenskej republiky ustanovuje pravidlá poskytovania podpory v poľnohospodárstve v súvislosti s režimami oddelených priamych platieb?
4. Je vypaľovanie trávnatých plôch povolené v rámci noriem krížového plnenia?
5. Čo musia poľnohospodári splniť, aby dostali priame platby v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky?
6. Čoho sa týka povinnosť udržiavať pôdu v dobrom poľnohospodárskom a environmentálnom stave (GAEC)?

4. Druhý pilier SPP

Politika rozvoja vidieka je stále dôležitejšou zložkou spoločnej poľnohospodárskej politiky. Podporuje udržateľný rozvoj vo vidieckych oblastiach Európy a zaoberá sa ekonomickými, sociálnymi a ekologickými problémami. Viac ako polovica obyvateľov EÚ žije na vidieku, ktorý pokrýva 90 % územia EÚ. V roku 1991 začala Európska komisia iniciatívu Spoločenstva s názvom LEADER. Táto iniciatíva zaviedla prístup miestneho rozvoja, ktorý poskytol vidieckym komunitám v EÚ metódu na zapojenie miestnych partnerov do formovania budúceho rozvoja ich oblastí. Prístup LEADER vyvolal vysoký záujem v rámci EÚ a ďaleko za jej hranicami, nielen vo vidieckych oblastiach, ale aj v mestských a pobrežných oblastiach. Spoločná poľnohospodárska politika podporuje dynamický rozvoj a hospodársku životaschopnosť vidieckych oblastí prostredníctvom financovania a opatrení, ktoré podporujú rozvoj vidieka. Politika rozvoja vidieka EÚ, ktorá je známa ako „druhý pilier“ SPP.

Základné pojmy

<i>Miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD)</i>	je termín, ktorý používa Európska komisia na označenie prístupu, ktorý stavia tradičnú rozvojovú politiku „zhora nadol“ na hlavu. V rámci CLLD preberajú opraty miestni ľudia a vytvárajú miestne partnerstvo, ktoré navrhuje a implementuje miestnu integrovanú stratégiu rozvoja.
<i>Ekonomická diverzifikácia</i>	sa vo všeobecnosti považuje za proces, v ktorom sa produkuje rastúci rozsah ekonomických výstupov. Môže sa to týkať aj diverzifikácie trhov pre vývoz alebo diverzifikácie zdrojov príjmov mimo domácich ekonomických aktivít (OSN).
<i>Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka</i>	bol zriadený na financovanie akcií Programu rozvoja vidieka (PRV) nariadením Rady Európskej únie (ES) č. 1290/2005 z 21. júna 2005 o financovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).
<i>LEADER</i>	Liaison Entre Actions pour le Développement de l'Economie Rurale, čo znamená „Prepojenie medzi vidieckou ekonomikou a rozvojovými akciami“ je metóda miestneho rozvoja, ktorá umožňuje miestnym aktérom rozvíjať oblasť s využitím jej endogénneho rozvojového potenciálu.
<i>Miestna akčná skupina (MAS)</i>	je najdôležitejším aktérom v prístupe LEADER. MAS rozvíja stratégiu miestneho rozvoja, podporuje vytváranie sietí zainteresovaných strán, hodnotenie a schvaľovanie jednotlivých projektov LEADER.
<i>Stratégia miestneho rozvoja (SMR)</i>	je navrhnutá tak, aby stávala na sociálnych, environmentálnych a ekonomických silných stránkach alebo „aktívach“ komunity, a nie jednoducho kompenzovala jej problémy. Na tento účel partnerstvo dostáva dlhodobé finančné prostriedky a komunita rozhoduje o tom, ako bude s nimi naložené.
<i>Nepoľnohospodársky sektor</i>	zahŕňa všetky činnosti spojené so zamestnaním alebo samostatnou zárobkovou činnosťou, ktoré vytvárajú príjem. Najmä vo vidieckych oblastiach sú nepoľnohospodárske činnosti tiež dôležitými zdrojmi miestnej a regionálnej ekonomickej diverzifikácie (napríklad cestovný ruch, baníctvo, spracovanie dreva, drobná výroba, služby, stavebníctvo, obchod atď.).

<i>Kvalita života</i>	Kvalita života (QOL) sa vzťahuje na celkovú pohodu jednotlivcov a spoločností. Ide o úroveň blahobytu a osobnej spokojnosti, ktorú prežíva osoba alebo skupina ľudí a ktorá môže byť v niektorých kontextoch spojená s inak úzko súvisiacimi pojmami životná úroveň. Na meranie kvality života sa používajú rôzne ukazovatele: úroveň príjmov, štruktúra nákladov, priemerná dĺžka života, zdravotný stav, vzdelanie, životné prostredie, ľudské práva, rekreácia a voľný čas, sociálna príslušnosť atď.
<i>Vidiecke oblasti</i>	Národná definícia vidieckych oblastí definuje vidiecke oblasti ako obce (LAU1), v ktorých žiadna osada nemá viac ako 30 000 obyvateľov. Táto definícia bola použitá v rámci SAPARD a Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 a bude sa uplatňovať aj v Programe rozvoja vidieka 2014 – 2020 pre územne založené intervencie.
<i>Politika rozvoja vidieka 2014-2020</i>	Politika rozvoja vidieka EÚ pomáha vidieckym oblastiam EÚ čeliť širokému spektru výziev a príležitostí, ktorým čelia v 21. storočí – ekonomické, environmentálne a sociálne. Známa ako „druhý pilier“ spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a na obdobie rokov 2014 – 2020 zlepšená procesom širšej reformy SPP prostredníctvom viacerých legislatívnych aktov.
<i>Diverzifikácia vidieka</i>	možno definovať ako ekonomický rozvoj nepoľnohospodárskych činností alebo živobytia, ktoré má viacero zložiek na čiastočný úväzok. Môže to súvisieť s rýchlo sa rozvíjajúcou alebo recesnou ekonomikou alebo s hromadiacimi sa či ubíjajúcimi stratégiami obživy (Start, 2001).

4.1. Implementácia politiky rozvoja vidieka na Slovensku

4.1.1. Charakteristika opatrení PRV

Program rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020 bol formálne prijatý Európskou komisiou dňa 13. februára 2015. Riadiacim orgánom programu je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Celkové financovanie je 2 079 595 129 €. Implementácia PRV zahŕňa nasledujúce opatrenia:

M01 – Prenos vedomostí a informačné akcie

Toto prierezové opatrenie je aplikovateľné vo viacerých prioritách, pričom reaguje na vzdelávaciu situáciu v SR – nízku účasť pracovníkov poľnohospodárskych podnikov na celoživotnom vzdelávaní. Poľnohospodárstvo zamestnáva prevažne ľudí so základným a nižším stredným vzdelaním. Vysoká miera nezamestnanosti vo vidieckych regiónoch má viacero príčin, medzi najvýznamnejšie patrí nedostatočná vzdelanostná a kvalifikačná úroveň vidieckeho obyvateľstva, jeho nízka mobilita a vysoká väzba na poľnohospodárstvo, chýbajúce lokálne a regionálne výrobné a spotrebné reťazce, nízke platy pracovníkov v poľnohospodárstve a vysoký priemerný vek zamestnancov.

Podopatrenie 1.1 Podpora vzdelávacích aktivít a získavania zručností

Maximálna úroveň oprávnených nákladov – 100%.

Maximálna výška podpory:

- za vzdelávací program dlhší ako 36 mesiacov – 500 000 €
- za vzdelávací program nepresahujúci 18 mesiacov – 80 000 €

Podopatrenie 1.2 Podpora demonštračných aktivít a informačných akcií

Maximálna úroveň oprávnených nákladov – 100%.

Maximálna výška podpory – 40 000 €

M02 – Poradenské služby, manažment farmy a pomoc farmám

Kvalitné a nezávislé poľnohospodárske poradenstvo je kľúčovým konkurenčným faktorom pre slovenské poľnohospodárstvo a lesníctvo. Pre posilnenie slovenského poľnohospodárstva je potrebné zvýšiť kvalitu poľnohospodárskeho poradenského systému. Tento systém by mal prispieť k tomu, aby si poľnohospodári lepšie uvedomili vzťah medzi materiálovými tokmi a poľnohospodárskymi procesmi na jednej strane a normami týkajúcimi sa životného prostredia, bezpečnosti potravín, zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat na strane druhej, ako aj dodržiavaním povinných podmienky vyplývajúcich zo záväzkov k agroenvironmentálne-klimatickým opatreniam, východiskom, ktorým je v novom programovom období aj ekologizácia a podmienky ekologického poľnohospodárstva.

Podopatrenie 2.1 Podpora pomoci pri využívaní poradenských služieb

Maximálna úroveň oprávnených nákladov – 100 %.

Maximálna výška podpory 1 500 € / 1 poradenská služba.

Podopatrenie 2.3 Podpora vzdelávania poradcov

200 000 € na tri roky odborného vzdelávania pre vybranú vzdelávaciu organizáciu.

Certifikovaní poradcovia za účelom ich odbornej rekvalifikácie a získania certifikácie prispievajú sumou 50 % z celkových oprávnených nákladov.

M04 Investície do fyzického majetku

Je potrebné podporovať najmä reštrukturalizáciu fariem, zároveň zvyšovať diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby so zameraním na špeciálnu a živočíšnu výrobu, zvyšovať možnosti pozberovej úpravy a skladovania produktov. To umožní zvýšiť celkovú výkonnosť podporených poľnohospodárskych podnikov, vrátane podnikov prevádzkovaných mladými alebo malými farmármi. Potrebné sú aj investície do aktív súvisiacich s odbytom a spracovaním poľnohospodárskej výroby v súvislosti so zavádzaním nových produktov, ako aj tradičných produktov, nových techník a technológií. Zároveň je potrebné podporovať rozvoj konkurencieschopnej, intenzívnej, ale environmentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby v priaznivých pôdnych a klimatických podmienkach, ktoré priniesli vyššiu pridanú hodnotu. Potrebné sú aj investície do zlepšovania kvalitatívnych charakteristík, úrodnosti a štruktúry pôdy a jej ochrany pred degradáciou.

Podopatrenie 4.1 Podpora investícií do poľnohospodárskych podnikov

Základná úroveň podpory z celkových oprávnených nákladov:

- 50 % pre menej rozvinuté regióny (okrem Bratislavského kraja), a
- 40 % pre ostatné regióny (Bratislavský kraj).

Zároveň sa zvyšuje základná úroveň podpory:

- 20 % pre mladých farmárov,
- 20 % na ekologické poľnohospodárstvo,
- 20 % v prípade kolektívneho investovania,
- 20 % na operácie v rámci operačných skupín EIP a
- 20 % na integrované projekty s inými opatreniami.

Podopatrenie 4.2 Podpora investícií do spracovania/marketingu a/alebo vývoja poľnohospodárskych produktov

Základná úroveň podpory z celkových oprávnených nákladov:

- pre mikro, malé a stredné podniky:
 - 50 % pre menej rozvinuté regióny (okrem Bratislavského kraja), a
 - 40 % v ostatných regiónoch (Bratislavský kraj).
- pre veľký podnik výška podpory z celkových oprávnených nákladov:
 - 35 % pre menej rozvinuté regióny a ostatné regióny.

Podopatrenie 4.3a: Podpora investícií do infraštruktúry súvisiacej s rozvojom, modernizáciou a/alebo adaptáciou poľnohospodárstva a lesníctva

Podopatrenie 4.3b: Podpora investícií do infraštruktúry súvisiacej s rozvojom, modernizáciou alebo adaptáciou poľnohospodárstva a lesného hospodárstva – Výstavba spoločných zariadení a opatrení

Podopatrenie 4.3c: Podpora investícií do infraštruktúry súvisiacej s rozvojom, modernizáciou a/alebo adaptáciou poľnohospodárstva a lesného hospodárstva – Investície súvisiace s infraštruktúrou a prístupom k lesnej pôde

Maximálna úroveň oprávnených nákladov pre podopatrenia 4.3.a-c – 100 %.

M05 – Obnovenie potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodenej prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami a zavedenie vhodných preventívnych opatrení

Na zmiernenie negatívneho dopadu prírodných katastrof a nepriaznivých zrážkových pomerov na potenciál poľnohospodárskej produkcie a jej prispôsobenie prebiehajúcej klimatickej zmene by mali byť potenciálne povodne podporené preventívnymi investíciami, ktoré by do hydromelioračných kanálov a ich zariadení zabezpečili ochranu poľnohospodárskej výroby, pôdy a okolia (a obce) pred nepriaznivými vplyvmi spojenými so zabezpečením primeranej úrovne potravinovej bezpečnosti, ochrany majetku a verejného zdravia a mať tak charakter verejného záujmu.

Podopatrenie 1.5 – Podpora investícií do preventívnych opatrení zameraných na znižovanie následkov pravdepodobných živelných pohrôm, nepriaznivých klimatických udalostí a katastrofických udalostí

Maximálna úroveň oprávnených nákladov – 100 % pre činnosti vykonávané verejnými subjektmi, ak vykazujú súvislosť medzi realizovanými investíciami a potenciálom poľnohospodárskej výroby.

M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľských aktivít

Čo sa týka vekovej štruktúry, v roku 2010 bola väčšina pracovníkov v poľnohospodárstve vo veku nad 50 rokov. Mladí farmári do 40 rokov tvorili u právnických osôb len 18,8 % a u fyzických osôb 13,3 %. V posledných rokoch absentuje ponuka mladšej generácie a zvyšuje sa podiel starších zamestnancov. Na Slovensku má väčšina fariem vyšší manažment od 45 do 64 rokov, čo potvrdzuje skutočnosť, že v roku 2010 bolo len 7,1 % manažérov do 35 rokov. Priemerný vek pracovníkov, najmä manažérov, je jedným z faktorov úspešnej implementácie inovatívnych prístupov k výrobe a tým aj k zmene množstva pridanej hodnoty vo výrobe. Poľnohospodárstvo patrilo v roku 2012 k sektoru s piatym najvyšším počtom uchádzačov o zamestnanie, ktorí majú obmedzené možnosti reintegrácie na trh práce a nízky potenciál pre širšie zručnosti. Príspevok agrosektora k zamestnanosti neustále klesá. Podpora pre mladých poľnohospodárov na povzbudenie inovačných procesov v poľnohospodárskom sektore, mladí poľnohospodári sú otvorenější uplatňovaniu nových technológií a procesov, šíreniu osvedčených postupov, nových nápadov a konceptov, pretože majú ľahší prístup k novým, inovatívnym informáciám.

Pomoc malým farmám uľahčí ich prístup k novým technikám, metódam a inovatívnym technológiám a ich následné prijatie. Diverzifikácia a vytváranie nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach otvára nové príležitosti a možnosti pre nové aktivity a využívanie inovatívnych technológií.

Podopatrenie 6.1 Podpora začatia činnosti mladých farmárov

Maximálna úroveň oprávnených nákladov:

- 50 000 € pre mladých farmárov formou dvoch splátok na max. päť rokov, pričom 70 % pomoci sa vyplatí po podpise žiadateľov o grant a 30 % po realizácii podnikateľského plánu.

Podopatrenie: 6.3 Podpora začínajúcich podnikov na rozvoj malých fariem

Maximálna úroveň oprávnených nákladov:

- 15 000 € pre malú farmu formou dvoch splátok na max. päť rokov, pričom 50 % pomoci sa vyplatí po podpise žiadateľov o grant a 50 % po realizácii podnikateľského plánu.

Podopatrenie: 6.4 Podpora investícií do tvorby a rozvoja nepoľnohospodárskych činností

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov pre mikro a malé podniky – 45 % alebo 55 % v závislosti od regiónu.

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov pre stredné podniky – 35 % alebo 45 % v závislosti od regiónu.

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov pre veľké podniky – 25 % alebo 35 % v závislosti od regiónu.

M07 – Základné služby a obnova dediny vo vidieckych oblastiach

Malé vidiecke komunity tvoria prirodzenú základňu pracovnej sily pre poľnohospodársku prvovýrobu. Najväčším problémom malých obcí je chýbajúca infraštruktúra a nedostupnosť základných služieb. Ďalšími problémami sú nepriaznivý vývoj sociodemografickej štruktúry vidieckeho obyvateľstva, nedostatok pracovných príležitostí a vysoká nezamestnanosť na vidieku, nevyužitý potenciál obcí pre rozvoj vidieckeho turizmu v území, ako aj chýbajúca infraštruktúra pre rozvoj vidieka. Opatrenie reaguje na identifikované slabé stránky vo vidieckych oblastiach: potrebu vytvárať nové pracovné miesta vo vidieckych oblastiach, zlepšovať kvalitu života vo vidieckych oblastiach a podporovať rozvoj miestnych komunít, rozvoj IKT vo vidieckych oblastiach a sekundárne na potrebu zvýšiť energetickú efektívnosť a vyšší podiel obnoviteľných zdrojov energie.

Podopatrenie: 7.2 Podpora investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých typov infraštruktúry malého rozsahu, vrátane investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie

Podopatrenie: 7.3 Podpora širokopásmovej infraštruktúry vrátane budovania, zlepšovania a rozširovania, pasívnej širokopásmovej infraštruktúry a širokopásmového prístupu a elektronickej verejnej správy

Podopatrenie: 7.4 Podpora investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry.

Podopatrenie: 7.5 Podpora investícií do rekreačnej infraštruktúry, turistickej informačnej a turistickej infraštruktúry v malých rozmeroch pre verejnosť

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov na opatrenia 7.2. – 7.5. – 100 %, s maximálnym limitom definovaným pre malú infraštruktúru.

M08 – Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov

Napriek pomerne vysokej lesnatosti má Slovensko v lesníctve značné problémy so zdravotným stavom lesov. Viac ako 50 % lesov patrí do stredného a vyššieho stupňa poškodenia. Destabilizované sú najmä ihličnaté lesy, ale problémy s vitalitou a stabilitou majú aj ďalšie lesné ekosystémy, v ktorých je ohrozená nielen biodiverzita. Negatívny trend v zdravotnom stave lesov sa prejavuje najmä v poslednom desaťročí, kedy sa vplyvom klimatických zmien zmenilo aj rozloženie zrážok vo vegetačnom období, čo popisuje Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé vplyvy klimatických zmien. Ďalším dôsledkom klimatickej zmeny sú lokálne privalové dažde, kde je okrem podpory stability lesov s vysokou absorpčnou schopnosťou potrebné podporovať aj protipovodňové opatrenia na horských tokoch, najmä zachytávanie zrážok a podobne.

Podopatrenie: 8.3. Podpora prevencie škôd v lesoch spôsobených lesnými požiarimi, živelnými pohromami a katastrofickými udalosťami

Podopatrenie: 8.4. Podpora obnovy lesov poškodených lesnými požiarimi, živelnými pohromami a katastrofickými udalosťami

Podopatrenie: 8.5. Podpora investícií na zlepšenie odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov

Maximálna úroveň oprávnených nákladov na opatrenia 8.3 – 8.5. – 100 %.

Podopatrenie: 8.6. Podpora investícií do lesníckych technológií a spracovania, mobilizácie lesných produktov a ich marketingu

- Maximálna výška podpory z celkových oprávnených nákladov:
- 50 % oprávnených nákladov pre menej rozvinuté regióny
- 40 % oprávnených nákladov v ostatných regiónoch.

M10 – Agroenvironmentálne klimatické opatrenie

Cieľom opatrenia je zachovať poľnohospodárske postupy, ktoré majú pozitívny vplyv na životné prostredie a klímu, a zároveň podporiť potrebné zmeny týchto poľnohospodárskych postupov. Agroenvironmentálne klimatické platby zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore trvalo udržateľného rozvoja vidieckych oblastí a v reakcii na rastúci dopyt po environmentálnych službách. Špecifické postavenie poľnohospodárstva v hospodárskych odvetviach vyplýva z funkcií, ktoré plní. V poľnohospodárstve nejde len o produkciu potravín, ale výrazne formuje aj vzhľad krajiny, ovplyvňuje kvalitu životného prostredia a má nezastupiteľnú environmentálnu funkciu.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – chov a udržiavanie ohrozených druhov

Výška podpory:

Hovädzí dobytok, ovce, kozy, kone – 200 €/dobyčia jednotka.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálno-klimatických opatrení – Integrovaná produkcia v ovocinárstve

Tab. 4.1. – Výška podpory pre podopatrenie 10.1

Ovocné sady	Podpora	Podpora (do troch rokov po výsadbe)
Jadroviny	€ 497 /ha	€ 377 /ha
Kôstkové ovocie	€ 347 /ha	€ 262 /ha
Škrupinové	€ 247 /ha	€ 185 /ha
Drobné ovocné druhy	€ 136,85 /ha	€ 98,30 /ha

Zdroj: Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 *Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálno-klimatických opatrení – Integrovaná produkcia v trhovom záhradníctve*

Výška podpory:

zelenina – € 416 /ha

konzumné zemiaky – € 221 /ha

jahody – € 416 /ha

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – Integrovaná výroba vo vinohradníctve

Výška podpory:

vinice – € 483 /ha

mladé vinohrady – € 367 /ha

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – Okraje viacúčelových polí – biopásky na ornej pôde

Výška podpory je 350 € /ha ornej pôdy so zriadením multifunkčného pásu.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – Ochrana biotopov poloprirodných a prirodzených trávnych porastov

Výška podpory je od 87,33 € /ha do 174,00 € /ha trávnatého biotopu.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – Ochrana biotopu sysľa poľného

Výška podpory je 70 € /ha trávnych porastov s výskytom sysľa.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia Ochrana dropa fúzatého

Výška podpory je 86 € /ha ornej pôdy.

Podopatrenie 10.1: Platby na záväzky agroenvironmentálneho klimatického opatrenia – Ochrana vodných zdrojov

Výška podpory je 25 € /ha ornej pôdy s precíznou aplikáciou hnojív.

M11 – Ekologické poľnohospodárstvo

Opatrenie má za cieľ zachovať tento spôsob poľnohospodárskej výroby a posun od kvantity ku kvalite v zmysle rozšírenia spracovania bioproduktov a potravinárskych produktov pre ľudskú spotrebu so zameraním na domáci trh, resp. domácich spotrebiteľov. Ekologické poľnohospodárstvo na Slovensku okrem výroby biopotravín zohráva dôležitú úlohu pri ochrane životného prostredia

na vidieku, ako aj pri udržiavaní zamestnanosti a znižovaní vyludňovania vidieka. Potreba propagácie ekologického poľnohospodárstva v SR vychádza z Akčného plánu vlády pre rozvoj poľnohospodárstva 2014 – 2020.

Podopatrenie 11.1 Platba za prechod na postupy a metódy ekologickej výroby – Platby za prechod na ekologické poľnohospodárstvo

Podopatrenie 11.2 Platba za ochranárske postupy a metódy ekologického poľnohospodárstva – Platby na udržanie ekologického poľnohospodárstva

Tab. 4.2. – Výška podpory pre podopatrenie 11.2.

Typ platby	Výška podpory (€/ha/rok)
Orná pôda	€ 153
Zelenina, liečivé byliny, koreniny a aromatické rastliny	€ 529
Zemiaky	€ 290
Intenzívne sady – rodiace	€ 671
Intenzívne sady – mladé	€ 420
Ostatné sady	€ 330
Vinohraady – rodiace	€ 671
Vinohraady – mladé	€ 420
Trvalý trávnatý porast	€ 96

Zdroj: Program rozvoja vidieka 2014 –2020

Podpora farmárov v súvislosti so smernicami 92/43/EHS a 2009/147/ES sa poskytuje len z dôvodu znevýhodnenia v súvislosti s požiadavkami, ktoré presahujú rámec dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok podľa nariadenia vlády č. 342/2014 Z. z. a podmienok udržiavania poľnohospodárskej plochy v stave vhodnom na pasienky alebo pestovanie podľa nariadenia vlády č. 342/2014 Z. z.

Podopatrenie 12.1: Kompenzačné platby poľnohospodárskym plochám v rámci schémy Natura 2000 – Kompenzačné platby v sústave Natura 2000 – trvalé trávne porasty

Výška podpory je 62,20 €/ha trvalých trávnych porastov.

Podopatrenie: 12.2: Kompenzačné platby lesným oblastiam v rámci schémy Natura 2000 – Kompenzačné platby v Natura 2000 – lesná pôda

Výška podpory je 52,75 €/ha.

M13 – Platby do oblastí, ktoré čelia prírodným alebo iným špecifickým obmedzeniam

Platby v horských oblastiach alebo iných oblastiach, ktoré čelia prírodným alebo iným špecifickým obmedzeniam, sú určené na kompenzáciu poľnohospodárov za nevýhody, ktorým je ich poľnohospodárska výroba vystavená v dôsledku prírodných alebo iných špecifických obmedzení v porovnaní s oblasťami, ktoré takéto nevýhody nemajú. Takáto kompenzácia za stratu príjmu a dodatočné náklady pre poľnohospodárov im pomáha pokračovať vo využívaní poľnohospodárskej pôdy, zachovávaní krajinného obrazu, ako aj pri udržiavaní a zavádzaní udržateľných systémov poľnohospodárstva v príslušných oblastiach, aby sa zabránilo opúšťaniu pôdy a strate biodiverzity. Slovensko je prevažne hornatá krajina s veľkým podielom oblastí s náročnými klimatickými

a geografickými podmienkami, vysokým podielom pôdy ovplyvnenej nepriaznivými biofyzikálnymi kritériami a tiež čiastočným podielom pôdy so špecifickými obmedzeniami.

Tab. 4.3. – Výška podpory pre podopatrenie 13.1.: Kompenzačné platby v horských oblastiach

Typ podtypu	Náhrada za ornú pôdu v €/ha	Náhrada za trvalé trávne porasty v €/ha
H1	78,40	115,29
H2	70,12	103,12
H3	63,98	94,09
H4	54,265	79,78

Zdroj: Program rozvoja vidieka 2014 – 2020

Tab. 4.4. – Výška podpory pre podopatrenie 13.2.: Kompenzačné platby pre ostatné oblasti s výraznými prírodnými obmedzeniami

Typ podtypu	Náhrada za ornú pôdu v €/ha	Náhrada za trvalé trávne porasty v €/ha
BK1	36,21	53,29
BK2	52,52	77,23
BK3	34,01	50,01
BK4	63,47	93,34
BK5	61,58	90,56
BKA	42,49	62,48

Zdroj: Program rozvoja vidieka 2014 – 2020

Tab. 4.5. – Výška podpory pre podopatrenie 13.3.: Kompenzačné platby v iných oblastiach ovplyvnených špecifickými obmedzeniami

Typ podtypu	Náhrada za ornú pôdu v €/ha	Náhrada za trvalé trávne porasty v €/ha
OS1	43,22	63,55
OS2	21,29	31,31
OS3	38,12	56,06

Zdroj: Program rozvoja vidieka 2014 – 2020

M12 – Platby v rámci schémy Natura 2000 a rámcovej smernice o vode

M14 – Dobré životné podmienky zvierat

Účelom podpory je kompenzovať poľnohospodárom dodatočné náklady a stratu príjmov v súvislosti so zavádzaním takých poľnohospodárskych postupov, ktoré presahujú príslušné povinné normy a bežné postupy chovu zvierat, čo vedie k zlepšeniu životných podmienok zvierat. Dodržiavaním špecifických podmienok v chove hospodárskych zvierat by sa zabezpečila lepšia starostlivosť, zabránilo by sa agresivite medzi zvieratami a obmedzilo by sa riziko náhodného úhynu.

Podopatrenie 14.1: Zlepšenie starostlivosti o dojnice

Podpora je 130 €/dobyčtiu jednotku/rok.

Podopatrenie 14.2: Zlepšenie životných podmienok prasníc a prasiatok pri narodení

Podpora je 150 €/dobyčtiu jednotku /rok.

Podopatrenie 14.3: Zlepšenie ustajnenia ošipovaných vo výkrme

Podpora je 20 €/ dobytčiu jednotku /rok.

Podopatrenie 14.4: Zlepšenie životných podmienok hydiny

Podpora je 75 €/dobytčiu jednotku/rok.

M15 – Lesnicko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov

Cieľom opatrenia je poskytnúť podporu verejným alebo súkromným obhospodarovateľom lesov alebo iným subjektom podľa súkromného práva, verejnoprávnym subjektom a ich združeniam pri plnení lesníckych, environmentálnych a klimatických záväzkov. Poskytovanie platieb je nad rámec príslušných povinných požiadaviek ustanovených zákonom o lesoch a zákonom o ochrane prírody a krajiny v Slovenskej republike.

Podopatrenie 15.1: Platba za environmentálne záväzky súvisiace s lesmi – Platby za lesnicko-environmentálne záväzky v osobitne chránených územiach

Výška podpory je 42,45 €/ha lesa.

Podopatrenie 15.1: Platba za environmentálne záväzky súvisiace s lesmi – Platby za lesnicko-environmentálne záväzky v územiach európskeho významu

Výška podpory je 39 €/ha lesa.

M16 – Spolupráca

Opatrenie spolupráce reaguje na potrebu posilniť spoluprácu a inovačnú kapacitu aktérov v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a rozvoja vidieka a je určené na podporu rôznych typov spoločných ekonomických, environmentálnych a sociálnych aktivít. Posilňuje ho aj rozmer dosahovania cieľov Európskeho partnerstva v oblasti inovácií v oblasti poľnohospodárskej produktivity a udržateľnosti.

Podopatrenie: 16.1 Podpora zriadenia a fungovania operačných skupín EIP zameraných na produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva – Zriadenie a fungovanie operačných skupín EIP

Podopatrenie: 16.2 Podpora pilotných projektov a vývoja nových produktov, postupov, procesov a technológií

Podopatrenie: 16.3 (Ostatná) spolupráca malých zainteresovaných strán pri organizovaní spoločných pracovných procesov a zdieľaní zariadení a zdrojov a rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu / marketingu

Podopatrenie: 16.4 Podpora horizontálnej a vertikálnej spolupráce medzi zainteresovanými stranami v krátkom dodávateľskom reťazci

Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov pre podopatrenia 16.1 – 16.4. – 100 %.

M19 – Podpora miestneho rozvoja v rámci prístupu LEADER (CLLD – Community Led Local Development)

Prístup Leader je inovatívna metóda rozvoja vidieka a politík. Jeho základnou myšlienkou je podporovať rozvoj mobilizáciou miestneho potenciálu územia, ktorý je založený na využívaní endogénnych (interných) zdrojov, pričom jednou zo základných črt je prístup zdola nahor. Prístup zdola nahor,

zapojenie miestnych komunít a pridanie hodnoty k miestnym zdrojom možno považovať za nový spôsob miestneho rozvoja, ktorý poskytuje pracovné príležitosti a podniky vo vidieckych oblastiach.

Podopatrenie 19.1: Prípravná podpora

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov – 100%.

Maximálna výška podpory pre partnerstvá, ktoré v období 2007 – 2013 nemali štatút MAS je 15 000 €.

Maximálna výška podpory pre partnerstvá, ktoré mali v období 2007 – 2013 štatút MAS je € 5,000.

Podopatrenie 19.2: Podpora implementácie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou – Implementácia operácií v rámci stratégie CLLD

Maximálna podpora operácií je stanovená na € 100,000.

Podopatrenie 19.3: Príprava a realizácia kooperačných aktivít Miestnych akčných skupín – Príprava a realizácia projektov spolupráce MAS

Maximálna výška podpory celkových oprávnených nákladov – až 100 % v závislosti od uplatnenia štátnej pomoci a pomoci de minimis.

19.4 Podopatrenie: – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie – Chod Miestnej akčnej skupiny a animácia

Výška podpory z celkových oprávnených nákladov – 100%.

Celkové prevádzkové náklady a náklady na obnovu nesmú presiahnuť 20 % celkových nákladov vynaložených na realizáciu stratégie miestneho rozvoja.

4.1.2. Prístup LEADER

História prístupu LEADER

Leader je skratka pre „Linky akcií pre rozvoj vidieckej ekonomiky“ (Links between actions of rural development). Ako už názov naznačuje, je to skôr metóda mobilizácie a realizácie rozvoja vidieka v miestnych vidieckych spoločenstvách než pevný súbor opatrení, ktoré treba zrealizovať. LEADER je prístup „zdola nahor“, ktorý spája poľnohospodárov, vidiecke podniky, miestne organizácie, verejné orgány a jednotlivcov z rôznych sektorov a vytvára z nich miestne akčné skupiny (MAS). MAS si pripravujú vlastné stratégie miestneho rozvoja a riadia svoje vlastné rozpočty. Prístup LEADER posilňuje väzby v miestnych komunitách, podporuje inovácie naprieč odvetviami a uľahčuje výmenu poznatkov medzi MAS na vnútroštátnej úrovni a na úrovni celej EÚ.

Od svojho spustenia v roku 1991 poskytol Leader vidieckym spoločenstvám v EÚ nástroje na aktívnu účasť na vytváraní vlastnej budúcnosti. Časom sa vyvíjal rovnako, ako aj ostatná časť SPP. Informácie o hodnotení a vidieckych aktéroch naznačujú, že prístup Leader je dobre fungujúci nástroj v pomerne rôznych situáciách a druhoch oblastí, ktorý prispôsobuje tvorbu vidieckych politík mimoriadnej rozmanitosti potrieb vidieckych oblastí. Z týchto dôvodov sa teraz stal neoddeliteľnou súčasťou politiky rozvoja vidieka. Leader je súčasťou širšej politiky rozvoja vidieka EÚ. Ciele Leaderu sú v súlade s cieľmi celkovej politiky rozvoja vidieka EÚ. Vyvíjajúca sa SPP zohľadňuje rozmanitosť vidieckych oblastí a krajín, bohaté miestne identity a zvyšujúcu sa hodnotu, ktorú spoločnosť kladie na vysoko kvalitné prírodné prostredie. Toto sú potvrdené hlavné aktíva vidieckych oblastí EÚ. LEADER je metódou na zapojenie lokálnych aktérov do formovania budúceho rozvoja svojích oblastí. Vďaka svojmu úspechu v priebehu 30 rokov bol prístup LEADER prijatý Európskym fondom regionálneho

rozvoja (ERFD), Európskym sociálnym fondom (ESF) a Európskym fondom pre námorné otázky a rybné hospodárstvo (ENRF) v rámci širšieho miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD).

Koncepcia prístupu Leader

Vďaka rozmanitosti európskych vidieckych oblastí sú stratégie rozvoja efektívnejšie a účinnejšie, ak o nich rozhodujú a ak ich realizujú miestni aktéri na miestnej úrovni s jasnými a transparentnými postupmi, s podporou príslušných verejných správ a potrebnou technickou pomocou. Rozdiel medzi prístupom Leader inými, tradičnejšími opatreniami vidieckej politiky je, že tento prístup naznačuje skôr „ako“ postupovať, než „čo“ treba robiť. Prístup Leader je zhrnutý v siedmich kľúčových znakoch. Každý znak dopĺňa a pozitívne ovplyvňuje ostatné v priebehu celého procesu realizácie s trvalými účinkami na dynamiku vidieckych oblastí a ich schopnosť riešiť svoje problémy

Znak prvý: Oblasťné stratégie miestneho rozvoja

Oblasťný prístup zaberá malé, homogénne, spoločensky súdržné územie, ktoré ako cieľovú oblasť realizácie politiky často charakterizujú spoločné tradície, miestna identita, zmysel pre spolupatričnosť, alebo spoločné potreby a očakávania. Mať takúto oblasť ako referenčnú uľahčuje poznávanie miestnych silných a slabých stránok, hrozieb a príležitostí, endogénneho potenciálu a identifikáciu hlavných problémových miest udržateľného rozvoja. Oblasťný znamená v podstate miestny. Tento prístup zrejme funguje lepšie ako iné prístupy, lebo umožňuje presnejšie upravovať akcie tak, aby vyhovovali skutočným reálnym potrebám a miestnej konkurenčnej výhode. Zvolená oblasť musí mať dostatočnú súdržnosť a kritickú masu v zmysle ľudských, finančných a ekonomických zdrojov, ktorá podporuje životaschopnú stratégiu miestneho rozvoja. Nemusí zodpovedať vopred definovaným správnym hraniciam. Definícia „miestnej oblasti“ nie je ani univerzálna, ani statická. Naopak, vyvíja sa a mení spolu s rozsiahlejšími hospodárskymi a spoločenskými zmenami, úlohou farmárstva, riadením poľnohospodárstva a otázkami životného prostredia a všeobecným vnímaním vidieckych oblastí.

Znak druhý: Prístup zdola nahor

Prístup zdola nahor znamená, že miestni aktéri sa zúčastňujú na rozhodovaní o stratégii a výbere priorít sledovaných v ich oblasti. Skúsenosti ukazujú, že prístup zdola nahor by sa nemal pokladať za alternatívu alebo protiklad prístupov vnútroštátnych a/alebo regionálnych orgánov zhora nadol, ale skôr za ich kombináciu a interakciu v záujme dosiahnutia lepších celkových výsledkov. Zo siedmich znakov Leaderu je najvýraznejším znakom prístup zdola nahor. Podľa tohto prístupu by mali byť politiky vidieka koncipované a realizované spôsobom, ktorý najlepšie vyhovuje potrebám spoločnosti, ktorému slúži. Jedným zo spôsobov jeho zabezpečenia je vyzvať miestnych aktérov, aby prevzali vedenie a zúčastňovali sa rozvoja. Zapojenie miestnych aktérov sa týka obyvateľstva ako takého, ekonomických a záujmových skupín a reprezentatívnych verejných a súkromných inštitúcií. Základnou zložkou prístupu zdola nahor je budovanie kapacít, ktoré znamená:

- zvyšovanie informovanosti, odbornú prípravu, účasť a mobilizáciu miestneho obyvateľstva na identifikáciu silných a slabých stránok oblasti (analýza);
- účasť rôznych záujmových skupín na vypracúvaní stratégie miestneho rozvoja;
- založenie jasných kritérií výberu vhodných akcií (projektov) na realizáciu stratégie na miestnej úrovni.

Účasť by sa nemala obmedzovať len na počiatočnú fázu, ale rozšíriť sa na celý realizačný proces, aby prispievala k stratégii, k vykonávaniu vybraných projektov a k inventarizácii poznatkov a poučení pre budúcnosť. Dôležité sú tu aj otázky transparentnosti, ktorými sa musia zaoberať mobilizačné a konzultačné procesy, aby sa dosiahol konsenzus prostredníctvom dialógu a rokovaní medzi zúčastnenými aktérmi.

Znak tretí: Verejno-súkromné partnerstvá: Miestne akčné skupiny (MAS)

Originálnym a dôležitým znakom prístupu Leader je založenie miestneho partnerstva, známeho ako „miestna akčná skupina“ (MAS). MAS má za úlohu identifikovať a zrealizovať stratégiu miestneho rozvoja, rozhodovať o pridelovaní svojich finančných prostriedkov a riadiť ich. MAS účinne stimulujú aj udržateľný rozvoj, lebo:

- zhromažďujú a kombinujú dostupné ľudské a finančné zdroje z verejného sektora, súkromného sektora, občianskeho a dobrovoľného sektora;
- združujú miestnych hráčov okolo kolektívnych projektov a akcií, do ktorých je zapojených viacero sektorov, aby získali synergie, spoločné vlastníctvo a kritickú masu potrebnú na zlepšenie hospodárskej konkurencieschopnosti oblasti;
- posilňujú dialóg a spoluprácu medzi rôznymi aktérmi vidieka, ktorí majú často málo skúseností so spoluprácou, znižovaním potenciálneho konfliktu a uľahčovaním diskutovaných riešení prostredníctvom konzultácie a diskusie;
- prostredníctvom interakcie medzi rôznymi partnermi uľahčujú procesy adaptácie a zmeny v sektore poľnohospodárstva, integráciu environmentálnych problémov, diverzifikáciu vidieckej ekonomiky a kvalitu života.

MAS by mala združovať verejných a súkromných partnerov, byť dobre vyvážená a zastupovať existujúce miestne záujmové skupiny, ktoré vzišli z rôznych sociálnoekonomických sektorov v oblasti. Na rozhodovacej úrovni musia aspoň 50 % miestneho partnerstva predstavovať súkromní partneri a združenia. MAS môžu vznikať ad hoc, aby sa dostali k podpore Leaderu, alebo môžu vychádzať z existujúcich partnerstiev. MAS, vybavená tímom praktikov a rozhodovacími právomocami, predstavuje model organizácie, ktorá môže pozitívne ovplyvniť realizáciu politik. Skúsenosti ukazujú, že z týchto spoločných vlastností sa vyvinulo niekoľko typov MAS, ktoré sú výsledkom rôznych foriem

regionálnych a vnútroštátnych politických a inštitucionálnych organizácií s rôznymi stupňami autonómie týkajúcej sa schvaľovania projektov a finančného riadenia.

MAS rozhodujú o smerovaní a obsahu stratégie miestneho rozvoja vidieka a robia rozhodnutia o rôznych projektoch, ktoré sa majú financovať. Na základe výberu projektu, ktorý robí MAS, skutočné platby často vypláca platobný orgán, ktorý sa skôr zaoberá verejným financovaním než samotná MAS. Najaktívnejší vidiecki aktéri v miestnych iniciatívach:

- profesionálne organizácie a zväzy (zastupujúce farmárov, odborníkov z rôznych oblastí a mikropodniky);
- obchodné združenia;
- občania, obyvatelia a ich miestne organizácie;
- miestni politickí predstavitelia;
- environmentálne združenia;
- poskytovatelia kultúrnych a obecných služieb vrátane médií;
- ženské združenia;
- mladí ľudia

Od miestnej akčnej skupiny sa očakáva, že:

- spojí príslušné záujmové skupiny oblasti okolo spoločného projektu;
- má rozhodovaciu autonómiu a schopnosť sviežeho pohľadu na miestne zdroje;
- spojí rôzne opatrenia;
- je schopná skúmať príležitosti ponúkané miestnou zmesou zdrojov;
- je otvorená novátorským myšlienkam;
- je schopná spojiť a integrovať samostatné sektorové prístupy.

Miestne akčné skupiny majú oprávnenie prevziať veľkú časť riadiacich zodpovedností (napr. za výber projektu, platbu, monitorovanie, kontrolné a hodnotiace úlohy) súvisiacich s jednotlivými operáciami. Stupeň autonómie MAS sa však môže podstatne meniť v závislosti od osobitného spôsobu organizačného a inštitucionálneho kontextu členských štátov. Najbežnejšou formou financovania projektov a akcií Leaderu sú globálne granty. Tieto granty, ktoré spolufinancuje EÚ a vnútroštátne verejné fondy, pokrývajú rôznu časť finančných požiadaviek projektu v závislosti od druhu projektu a typu oblasti.

Znak štvrtý: Uľahčovanie inovácie

Leader môže hrať cennú úlohu v stimulačných a novátorských prístupoch k rozvoju vidieckych oblastí. Túto inováciu podnecuje aj to, že MAS sú v rozhodovaní o akciách, ktoré chcú podporiť, slobodné a flexibilné. Inováciu treba chápať v širokom zmysle. Môže znamenať uvádzanie nového výrobku, nového procesu, novej organizácie alebo nového trhu. Táto bežná definícia inovácie platí pre vidiecke oblasti rovnako ako pre mestské oblasti. Z dôvodov nízkej hustoty a relatívne nedostatočnej úrovne ľudských a fyzických zdrojov však majú vidiecke oblasti slabšie spojenia s výskumnými a vývojovými strediskami, a môžu pokladať za ťažké produkovať radikálne inovácie, hoci aj to je, pravdaže, možné. Inovácia vo vidieckych oblastiach môže zahŕňať prenos a adaptáciu inovácií vyvinutých inde, modernizáciu tradičných foriem know-how, alebo hľadanie nových riešení pretrvávajúcich problémov vidieka, ktoré zásahy iných politík nemôžu vyriešiť uspokojivým a udržateľným spôsobom. To môže poskytnúť nové odpovede na osobitné problémy vidieckych oblastí. Zavedenie prístupu Leader s jeho siedmimi znakmi môže byť inováciou v tvorbe samotných politík, ktoré môžu generovať novátorské akcie originálnou metódou realizácie prijatej politiky. Napríklad, uvedený prístup zdola nahor môže podnecovať vznik nových nápadov na projekty, ktoré môže potom podporiť MAS, lebo nie je viazaná

fixnou ponukou opatrení. Prijímanie informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach sa môže stať dôležitým kanálom pre širší prístup vidieckeho obyvateľstva k inováciám.

Znak piaty: Integrované a viacsektorové akcie

Leader nie je programom sektorového rozvoja; stratégia miestneho rozvoja musí mať viacsektorové odôvodnenie integrujúce niekoľko sektorov činnosti. Akcie a projekty obsiahnuté v miestnych stratégiách by mali byť prepojené a koordinované ako súdržný celok. Integrácia sa môže týkať akcií vykonávaných v jedinom sektore, všetkých akcií programu, alebo osobitných skupín akcií, alebo, čo je najdôležitejšie, spojení medzi rôznymi ekonomickými, spoločenskými, kultúrnymi, ekologickými aktérmi a zainteresovanými sektormi.

Znak šiesty: Vytváranie sietí

Vytváranie sietí zahŕňa výmenu dosiahnutých výsledkov, skúseností a know-how medzi skupinami Leader, vidieckymi oblasťami, správami a organizáciami zainteresovanými na rozvoji vidieka v rámci EÚ bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú priamymi príjemcami pomoci Leaderu. Vytváranie sietí je prostriedkom prenosu osvedčených postupov, šírenia inovácie a budovania na poučeníach z miestneho rozvoja vidieka. Vytváranie sietí zlepšuje spojenia medzi ľuďmi, projektmi a vidieckymi oblasťami, a tak môže pomôcť prekonať izoláciu, ktorej čelia niektoré vidiecke regióny. Môže pomáhať podnecovať projekty spolupráce tým, že vytvára kontakty medzi skupinami Leader.

Existujú rôzne druhy sietí:

A. Inštitucionálne siete - financuje Európska komisia, ktorá definuje ich úlohu. EÚ podporuje štruktúry sietí na európskej i vnútroštátnej úrovni, ktoré spájajú skupiny Leader, správy a všetkých ostatných zainteresovaných partnerov činných v rozvoji vidieka. Od roku 2007 existujú tieto druhy inštitucionálnych sietí:

- európska sieť pre rozvoj vidieka (prevádzkovaná Komisiou);
- vnútroštátna vidiecka sieť, ktorá má vzniknúť v každom členskom štáte.

Sieťové činnosti boli spočiatku zamerané len na Leader, ale od roku 2007 sa zaoberajú omnoho širším rozsahom otázok rozvoja vidieka. Vykonávajú odbornú podporu a praktické činnosti ako príprava publikácií o rôznych aspektoch rozvoja vidieka, organizovanie seminárov, analyzovanie akcií rozvoja vidieka na identifikáciu osvedčených postupov, zisťujú trendy rozvoja vo vidieckych oblastiach, prevádzkovanie internetových stránok a pomoc skupinám Leader pri hľadaní potenciálnych partnerov a spúšťaní projektov spolupráce. Európska sieť funguje aj ako miesto, kde sa stretávajú vnútroštátne siete a správy každého členského štátu, aby sa podelili o svoje skúsenosti na európskej úrovni. Účasť v sieťových činnostiach je povinná pre všetky skupiny Leader, ktoré dostávajú finančnú podporu od EÚ, ale vítaný je aj prínos znalostí a skúseností ďalších skupín do siete.

B. Vnútroštátne, regionálne a miestne siete – v niektorých členských štátoch vznikli, resp. skôr neoficiálne sa objavili siete alebo združenia skupín Leader aj na miestnej, regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni (napr. sieť írskych a gréckych skupín) a na európskej úrovni (napr. Európske združenie Leader pre rozvoj vidieka – European Leader Association for Rural Development – ELARD – pozri oddiel Kontaktné miesta).

Znak siedmi: Spolupráca

Spolupráca znamená viac než len vytvorenie siete. Znamená, že miestna akčná skupina pracuje na spoločnom projekte s inou skupinou Leader alebo so skupinou s podobným prístupom v inom regióne, členskom štáte alebo dokonca v tretej krajine. Spolupráca môže pomôcť skupinám Leader rozšíriť ich miestne činnosti. Môže im umožniť vyriešiť určité problémy alebo pridať hodnotu miestnym

zdrojom. Môže to byť napríklad spôsob získania kritickej masy potrebnej na to, aby bol určitý projekt životaschopný, alebo podpory komplementárnych akcií, napr. spoločného marketingu skupín Leader v rôznych regiónoch, ktorých oblasti majú rovnakú špecializáciu na určitý produkt (gaštany, vlna atď.), alebo vyvíjajú spoločné iniciatívy cestovného ruchu na základe spoločného kultúrneho dedičstva (keltského, rímskeho atď.). Projekty spolupráce nie sú len jednoduchou výmenou skúseností. Musia obsahovať konkrétny spoločný projekt, ideálne riadený pod spoločnou štruktúrou. V rámci Leaderu sú možné dva rôzne druhy spolupráce:

- medziteritoriálna spolupráca: to znamená spolupráca medzi rôznymi vidieckymi oblast'ami v rámci členského štátu. Môže prebiehať medzi skupinami Leader a je otvorená aj pre ďalšie miestne skupiny používajúce podobný účastnícky prístup;
- nadnárodná spolupráca: to znamená spolupráca medzi skupinami Leader z aspoň dvoch členských štátov, alebo so skupinami v tretích krajinách, ktoré sledujú podobný prístup.

Miestny rozvoj vedený komunitou a jeho fungovanie

Miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD – z anglického výrazu „Community Led Local Development“) je nástroj na zapájanie miestnych aktérov do rozhodovania o sociálnom, environmentálnom a ekonomickom rozvoji svojho územia. Je založený na princípe zdola-nahor a na znakoch metódy LEADER. Zjednodušene povedané, predstavitelia dotknutého mikroregiónu si určia vlastné rozvojové priority (stratégiu) a po schválení riadiacim orgánom si sami realizujú výber projektov. Tento prístup je uskutočňovaný prostredníctvom Integrovaných stratégií miestneho rozvoja (ISMR), resp. stratégií CLLD, ktoré sú vypracované vzhľadom na miestne potreby a možnosti a zahŕňujú inovatívne prvky viažuce sa na miestnu situáciu, vytváranie sietí a prípadne spoluprácu. Predkladateľom a nositeľom ISMR je územne príslušné verejno-súkromné partnerstvo, ktoré po jej schválení príslušným orgánom nadobudne štatút Miestnej akčnej skupiny (MAS).

CLLD umožní posadiť ľudí, ktorí pociťujú nejaký problém alebo potrebu zmeny, za jeden stôl. Stratégiu navrhujú a projekty vyberajú miestne subjekty. Toto je najvýraznejšia črta CLLD a jeho najväčšia výhoda. V porovnaní s inými klasickými miestnymi prístupmi sa ľudia, ktorí boli predtým pasívnymi „prijemcami“ politiky, stávajú aktívnymi partnermi a hybnými silami jej rozvoja. Zapojenie ľudí do „spoluvorcov“ rozvojovej politiky prináša rad dôležitých výhod: (1) Ľudia sú oprávnení stať sa súčasťou riešenia. (2) Ich priame skúsenosti – v kombinácii s názormi iných zainteresovaných strán – môžu pomôcť oveľa lepšie prispôsobiť politiky skutočným potrebám a príležitostiam. (3) Ich zapojenie do procesu zvyšuje ich schopnosť konať a prijímať konštruktívne iniciatívy. (4) To zase navodzuje pocit miestnej identity a hrdosti, ako aj pocit vlastníctva a zodpovednosti za aktivity. (5) Účasť ako rovný s rovným za stolom s ostatnými partnermi vytvára prepojenie a dôveru medzi ľuďmi, súkromnými podnikmi, verejnými inštitúciami a sektorovými záujmovými skupinami. Tieto nehmotné ľudské a sociálne výsledky vytvárajú základ pre realizáciu konkrétnejších materiálnych výsledkov. Verejné inštitúcie v Európe naliehavo potrebujú takéto spôsoby budovania dôvery a angažovanosti miestnych ľudí.

Stratégie CLLD môžu reagovať na rastúcu rozmanitosť a zložitosť. Táto rozmanitosť sa často označuje ako základný kameň európskeho sociálneho modelu, ale výzvou je nájsť spôsoby, ako ju zachovať a premeniť na aktívum. V určitých oblastiach sa rozdiely medzi krajinami a regiónmi zväčšujú a je čoraz ťažšie ich riešiť prostredníctvom štandardných politík koncipovaných zhora. Uvedieme jeden príklad, miera nezamestnanosti mladých ľudí sa v súčasnosti pohybuje od 7,5 % v Nemecku po viac ako 30 % v Grécku a Španielsku. Rozdiely medzi štvrtami, mestami a regiónmi v tej istej krajine môžu byť tiež obrovské, takže stratégie na riešenie nezamestnanosti mladých ľudí musia zohľadňovať rozdiely

v spôsobe fungovania ekonomiky a trhu práce v každej oblasti. Keďže stratégie CLLD navrhujú a vyberajú projekty miestni ľudia, riešenia môžu byť prispôbené miestnym potrebám a partnerstvá môžu byť riadené miestnymi zainteresovanými stranami vrátane mladých ľudí.

Stratégie CLLD sú flexibilnejšie ako iné prístupy z hora. CLLD je všestrannejším tým, že je možné ho naplánovať v rámci jedného „tematického cieľa“ a zároveň ho použiť na dosiahnutie niektorých alebo všetkých hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov. Podobné aktivity podporované v rámci CLLD nemusia byť viazané na štandardné opatrenia opísané v programoch, pokiaľ sú v súlade s ich celkovými cieľmi.

Rozsah CLLD bol rozšírený, aby umožnil miestnym stratégiám zamerať sa na výzvy, ako je sociálna inklúzia, zmena klímy, segregácia znevýhodnených skupín, nezamestnanosť mladých, prepojenosť medzi mestom a vidiekom a tak ďalej. CLLD stavia na prepojeniach medzi sektormi a aktérmi spôsobmi, ktoré majú multiplikačné účinky na miestny rozvoj a na hlavné programy. Stratégie CLLD by sa nemali vnímať ako samostatné ostrovy oddelené od iných programov. Naopak, sú tiež nástrojmi na zlepšenie výsledkov národných a regionálnych programov rozvoja vidieka a stratégií trvalo udržateľného rozvoja miest. Môžu tvoriť súčasť alebo spolupracovať s inými nástrojmi vrátane integrovaných územných investícií. Napriek tomu stratégie CLLD často vychádzajú zo špecifických problémov alebo problémov, ktoré znepokojujú miestnu komunitu – ako je úpadok tradičných priemyselných odvetví, ako je rybolov a poľnohospodárstvo, nespokojná mládež, zmena klímy alebo zlé bývanie a služby. Výhodou CLLD je, že umožňuje zväziť a riešiť jednu alebo viacero otázok v miestnom kontexte a mobilizovať všetky príslušné politiky a aktérov.

CLLD je o inováciách a dosahovaní výsledkov, ktoré prinášajú trvalú zmenu. Prvý krok zahŕňa budovanie kapacít a zdrojov miestnych komunít, aby prevzali iniciatívu. Participatívny, viacstranný prístup CLLD vedie k inému „dopytovému“ alebo „potrebnému“ spôsobu nazerania na výzvy. CLLD je finančne atraktívny nástroj na realizáciu miestneho rozvoja. Miestny rozvoj je dlhodobý proces, ktorý zvyčajne trvá niekoľko období financovania. Miestne partnerstvá sa preto nepovažujú za jednorazové projekty, ktoré sa na konci obdobia financovania jednoducho rozpustia, ale sú súčasťou procesu, ktorý má komunity nasmerovať na udržateľnejšiu cestu. Rozpočty pre CLLD musia mať určitý „kritický objem“, aby dosiahli zmeny.

Zloženie miestnych akčných skupín

Miestne akčné skupiny ako kľúčovú zložku CLLD by mali tvoriť zástupcovia miestnych verejných a súkromných sociálno-ekonomických záujmov, ako sú podnikatelia a ich združenia, miestne orgány, susedské alebo vidiecke združenia, skupiny občanov (napríklad menšiny, seniori občania, ženy/muži, mládež, podnikatelia atď.), komunitné a dobrovoľnícke organizácie. Aspoň 50 % hlasov pri rozhodnutiach o výbere by mali odovzdať partneri, ktorí nie sú orgánmi verejnej moci a žiadna jednotlivá záujmová skupina by nemala mať viac ako 49 % hlasov. Stratégie miestneho rozvoja musia byť v súlade s príslušnými programami EŠIF, prostredníctvom ktorých sú podporované. Mali by definovať oblasť a obyvateľstvo, na ktoré sa stratégia vzťahuje; zahŕňať analýzu rozvojových potrieb a potenciálu oblasti vrátane analýzy silných stránok, slabých stránok, príležitostí, hrozieb (SWOT); a opísať ciele, ako aj integrované a inovatívne prvky stratégie vrátane merateľných cieľov pre výstupy alebo výsledky. Stratégie by mali zahŕňať aj akčný plán, ktorý ukazuje, ako sa ciele premietajú do konkrétnych projektov, riadiacich a monitorovacích opatrení a finančného plánu. Pokrytie územia a obyvateľstva danej miestnej stratégie by malo byť koherentné, cielené a malo by ponúkať dostatočné kritické množstvo na jej účinné vykonávanie. Je na miestnych akčných skupinách, aby definovali skutočné oblasti a obyvateľstvo, ktorých sa budú ich stratégie týkať. Pokrytie obyvateľstva by malo byť

minimálne 10 000 a maximálne 150 000. Komisia môže prijať odchýlky na zmenu a doplnenie týchto limitov v riadne odôvodnených prípadoch na základe návrhu členského štátu

Realizácia iniciatívy Leader na miestnej úrovni

Sedem kľúčových rozlišujúcich znakov vysvetľuje, o čom je prístup Leader. Zavedenie týchto zásad do praxe znamená, že konkrétni ľudia navrhujú miestne stratégie a zúčastňujú sa na činnostiach. To predstavuje základné kroky v procese realizácie prístupu Leader v oblastiach, kde sa tento prístup používa prvýkrát. Zapájanie miestnych aktérov v oblastiach, kde sa Leader ešte neuplatňuje, sa zvyčajne začína vtedy, keď je už jasné, že členský štát alebo región vyhlási pre potenciálne skupiny Leader otvorenú súťaž na predkladanie návrhov. V ideálnom prípade by sa v procese realizácie prístupu Leader mali urobiť tieto kroky:

Krok 1: Budovanie kapacít

Toto je úplne prvý krok v realizácii prístupu Leader na miestnej úrovni. Ak má tento novátorský prístup fungovať dobre, miestni aktéri musia mať alebo získať potrebné schopnosti v zmysle nápadov na projekty a know-how, ľudských zdrojov, ktoré sa venujú určitým činnostiam, a finančných zručností na riadenie týchto činností. Tento proces je často cvičením „učenia sa z vlastných chýb“ a mali by ho uľahčovať nahromadené skúsenosti. Používanie sietí a iných komunikačných nástrojov veľmi pomáha pri vytváraní tejto schopnosti, lebo nielenže poskytuje informácie o prístupe Leader, ale vzbudzuje aj záujem miestnych aktérov o vypracovanie miestnej stratégie rozvoja vidieka a pridružených projektov, čím vytvára potrebnú kritickú masu. Budovanie kapacity nie je individuálna, ale kolektívna činnosť, v ktorej rôzni vidiecki aktéri spoznávajú prístup a spôsob jeho realizácie, čo im umožňuje šíriť ho, zúčastniť sa ho a mať z neho prospech.

Krok 2 Spájanie miestnych aktérov

Druhým krokom je často organizovanie stretnutí alebo seminárov v rámci miestnej oblasti, na ktorých sa stretnú kľúčoví zainteresovaní aktéri, ktoré napomáhajú vzniku nápadov a miestnym aktérom umožňujú na zdravom základe diskutovať o potrebách ich oblastí. Je mnoho spôsobov, ako spojiť miestnych aktérov: najbežnejšími prostriedkami združovania miestnych aktérov sú semináre a dielne, verejné schôdze, médiá a telekomunikácie a veľtrhy a výstavy, kde možno diskutovať o otázkach, o ktoré sa zaujímajú všetky strany, a uvedomiť si rôzne názory a projekty pre oblasť.

Krok 3 Analýza územia

Zásadne dôležitá je podrobná analýza dotknutej vidieckej oblasti. Tá sa normálne sústreďuje na identifikáciu „teritoriálneho kapitálu“ – aktív oblasti (ľudí, činností, prírodných krás, dedičstva, know-how), nie vo forme inventáru, ale unikátnych črt, ktoré možno rozvíjať. Analyzovanie týchto črt a kľúčových miest identifikovaných v tejto oblastnej analýze by malo viesť k identifikácii možných miestnych rozvojových stratégií, špecifických pre danú vidiecku oblasť. Vypracovanie analýzy oblasti zároveň sľubuje všetkým miestnym aktérom strednodobú a dlhodobú víziu oblasti. Hoci sú v tejto analýze znalosti expertov cenné, dôležité je, aby sa o rôznych „víziách“ budúcnosti a o najlepšej stratégii pre oblasť mohlo verejne diskutovať, a aby sa dosiahol vysoký stupeň konsenzu.

Krok 4 Identifikovanie existujúcich činností a iniciatív

Kľúčovým krokom v procese Leader, ktorý je spojený s teritoriálnou analýzou, pre miestnych aktérov je vykonanie revízie existujúcich opatrení rozvoja vidieka, ktoré sa realizujú alebo plánujú v oblasti. Zistenie, aké iniciatívy už existujú, je zásadne dôležité pre rozhodnutie, či na nich budovať, alebo ich nahradiť. Znižuje aj riziká výskytu duplicity.

Krok 5 Vytvorenie partnerstva

Vo fáze analýzy si prístup zdola nahor vyžaduje zvyšovanie informovanosti (prostredníctvom informácií) a angažovanosti, aby bolo možné analyzovať silné a slabé stránky oblasti a identifikovať potreby a očakávania (pomocou metód SWOT analýzy). Táto etapa je zacielená na celé spoločenstvo plus aktívne skupiny, ktoré proces vedú. Vo fáze plánovania výberu stratégií pre miestnu oblasť (t. j. identifikovania prioritných tém a projektov) si prístup zdola nahor vyžaduje účasť rôznych záujmových skupín (napríklad vytvorením ad hoc pracovných skupín). Spojenie miestnych aktérov a teritoriálna analýza uľahčuje zistiť, koho treba zahrnúť do verejno-súkromného partnerstva a ako riadiť realizáciu. Prípadne povedie k vytvoreniu miestnej akčnej skupiny. MAS je partnerstvo, ktoré efektívne realizuje prístup k miestnemu rozvoju dohodnutý v rámci spoločenstva.

Krok 6 Vypracovanie stratégie miestneho rozvoja

Prístup k miestnemu rozvoju je oficiálne sformulovaný v dokumente stratégie miestneho rozvoja. Ten zahŕňa stanovenie cieľov, definíciu strategických priorít a poradie akcií, ktoré sa majú vykonať. Táto stratégia miestneho rozvoja je základom žiadosti MAS o podporu podľa otvorených výziev členských štátov/regiónov na predkladanie návrhov pre Leader. Členské štáty alebo regióny vyberajú úspešné MAS a pridelujú im rozpočty na realizáciu ich miestnych stratégií.

4.2. Manažment rozvoja vidieka

Cieľom tejto kapitoly je popísať systémy riadenia Programu rozvoja vidieka (ďalej len „PRV“) v členských štátoch EÚ. Podkapitola sa bližšie zameriava na nasledujúce oblasti:

- Inštitúcie implementujúce PRV na strategickej úrovni odrážajúce príslušné právne predpisy EÚ,
- Inštitúcie implementujúce PRV v SR,
- Systém programovania politík,
- Systém hodnotenia projektov
- Systém monitorovania.

Základné pojmy

<i>Riadiaci orgán</i>	je orgánom zodpovedným za efektívne riadenie a správnu implementáciu Programu rozvoja vidieka v členskom štáte EÚ.
<i>Certifikačný orgán</i>	poskytne stanovisko vypracované v súlade s medzinárodne uznávanými audítorskými štandardmi o úplnosti, presnosti a pravdivosti ročnej účtovnej závierky platobnej agentúry, o správnom fungovaní jej systému vnútornej kontroly a o zákonnosti a správnom výdavkoch ktorých úhrada bola od Komisie požadovaná.
<i>Platobná agentúra</i>	je útvar alebo orgán členských štátov zodpovedný za riadenie a kontrolu výdavkov EPFRV a EPZF.
<i>Monitorovací výbor</i>	je zodpovedný za monitorovanie efektívnosti implementácie programu. Zodpovednosť za monitorovanie programu by mala byť rozdelená medzi riadiaci orgán a monitorovací výbor zriadený na tento účel.

4.2.1. Inštitucionálny rámec implementácie politiky rozvoja vidieka

Za účelom implementácie nariadení vydáva EÚ delegované a vykonávacie akty, ktoré sa zaoberajú jednotlivými aspektmi upravenými legislatívou EÚ. Zároveň môže byť podrobnejšia úprava niektorých skutočností bližšie špecifikovaná v rámci nariadenia Európskej komisie (ďalej len „EK“). Nasledujúci prehľad právnych predpisov poskytuje čitateľovi základnú legislatívu týkajúcu sa ustanovení o hospodárení PRV na obdobie rokov 2014 – 2020. Záväzné a úradné znenie právnych aktov zverejňuje Úradný vestník EÚ.

4.2.2. Systém riadenia politiky rozvoja vidieka na Slovensku

Systém riadenia PRV v Slovenskej republike 2014 – 2020 predstavuje rámec pre implementáciu PRV 2014 – 2020, pričom definuje základné riadiace procesy a postupy zabezpečované riadiacim orgánom. Systém riadenia PRV vymedzuje orgány zapojené do implementácie programu v období rokov 2014 – 2020 a stanovuje základný rámec ich pôsobnosti. Očakáva sa, že štandardné základné procesy, postupy a zodpovednosti rôznych aktérov regulované systémom riadenia PRV v SR zabezpečia úplnú a správnu implementáciu pravidiel stanovených legislatívou EÚ a SR. Do procesu implementácie PRV v SR 2014 – 2020 na programovej úrovni sú zapojené nasledovné orgány:

- Riadiaci orgán,
- Certifikačný orgán,
- Platobná agentúra,
- Monitorovací výbor.

Riadiaci orgán

Riadenie PRV zabezpečuje riadiaci orgán – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Riadiaci orgán je zodpovedný za efektívne riadenie a správnu implementáciu programu najmä v medziach stanovených v čl. 66 nariadenia Komisie (EÚ) č.1305/2013. Zodpovednosť riadiaceho orgánu sa týka najmä nasledujúcich oblastí:

- poskytuje vhodný bezpečný elektronický systém na zaznamenávanie, uchovávanie, správu a vykazovanie štatistických informácií o programe a jeho implementácii, ktoré sú potrebné na monitorovanie a hodnotenie, najmä informácie potrebné na monitorovanie pokroku pri dosahovaní cieľov a priorít,
- poskytne Komisii vhodné ukazovatele vo vzťahu k operáciám vybraným na financovanie vrátane informácií o výstupoch a finančných ukazovateľoch do 31. januára a 31. októbra každého roku programu,
- zabezpečuje, aby príjemcovia a iné orgány zapojené do implementácie operácií:
 - sú informovaní o svojich povinnostiach, ktoré vyplývajú z poskytnutej pomoci, sú si vedomí povinnosti viesť pre všetky transakcie súvisiace s operáciou buď samostatný účtovný systém alebo používať príslušný účtovný kód,
 - poznajú požiadavky na poskytovanie údajov riadiacemu orgánu a evidenciu výstupov a výsledkov.
- zabezpečuje, aby predbežné hodnotenie uvedené v článku 55 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 bolo v súlade so systémom monitorovania a hodnotenia, schvaľuje ho a predkladá Komisii,
- zabezpečuje zavedenie plánu hodnotenia uvedeného v článku 56 nariadenia (EÚ) č.1303 / 2013 tak, aby následné hodnotenie uvedené v článku 57 nariadenia (EÚ) č.1303/2013 bolo vykonané v termínoch špecifikovaných v uvedenom nariadení a zabezpečuje, aby hodnotenia boli v súlade so systémom monitorovania a hodnotenia, a predkladá ich monitorovaciemu výboru a Komisii,
- poskytuje Monitorovaciemu výboru informácie a dokumenty potrebné na monitorovanie implementácie programu s ohľadom na jeho špecifické ciele a priority,

- vypracúva výročnú správu o pokroku (podľa čl. 52 všeobecného nariadenia) vrátane sledovania súhrnných tabuliek a po schválení Monitorovacím výborom predkladá výročnú správu Komisii,
- zabezpečuje, aby boli platobnej agentúre doručené všetky informácie potrebné pred schválením platieb – najmä informácie o vykonaných postupoch a informácie o prípadných kontrolách vykonaných v súvislosti s operáciami vybranými na financovanie,
- zabezpečuje propagáciu programu aj prostredníctvom národnej vidieckej siete informovaním potenciálnych príjemcov, profesijných organizácií, ekonomických a sociálnych partnerov, subjektov podieľajúcich sa na presadzovaní rodovej rovnosti, príslušných mimovládnych organizácií vrátane environmentálnych organizácií o možnostiach, ktoré program ponúka, o pravidlách prístupu k financovaniu v rámci programu, ako aj prostredníctvom informovania príjemcov a širokej verejnosti o úlohe, ktorú EÚ v rámci programu zohráva.

Certifikačný orgán

V súlade s článkom 5 vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) č. 908/2014 príslušný orgán určí orgán auditu, ktorý vykonáva úlohy certifikačného orgánu. Z prevádzkového hľadiska je certifikačný orgán nezávislý od Pôdohospodárskej platobnej agentúry a disponuje príslušnými technickými a odbornými znalosťami. V Slovenskej republike úlohu certifikačného orgánu zastupuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky.

Certifikačný orgán:

- vykonáva kontrolu Pôdohospodárskej platobnej agentúry podľa medzinárodne uznávaných auditorských štandardov,
- pripravuje stratégiu auditu na každý finančný rok s uvedením rozsahu, načasovania a princípov certifikačného auditu, metód auditu a metodiky výberu vzoriek,
- vypracúva stanovisko k úplnosti, presnosti a vecnej správnosti ročnej účtovnej závierky Pôdohospodárskej platobnej agentúry v súlade s nariadením (EÚ) č.1306/2013, vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) č.908/2014, ako aj s usmerneniami Komisie týkajúcich sa certifikačného auditu,
- vypracúva stanovisko k správne fungovaniu systému vnútornej kontroly Pôdohospodárskej platobnej agentúry a k zákonnosti a správnosti výdavkov financovaných z EPFRV;
- prehodnocuje vyhlásenie manažmentu,
- vypracuje správu o zisteniach vrátane preskúmania delegovaných činností,
- na základe usmernení vypracovaných GR AGRI vykonáva svoje kontroly počas celého finančného roka a po jeho ukončení,
- zasiela stanovisko a správu o svojich zisteniach Komisii, Pôdohospodárskej platobnej agentúre a Orgánu finančného riadenia,
- posudzuje, či Pôdohospodárska platobná agentúra vykonáva svoju činnosť v súlade s akreditačnými kritériami,
- posudzuje, či výkazy výdavkov odrážajú skutočné, úplné a presné aspekty zaznamenaných operácií účtovaných EPFRV,
- posudzuje, či sú finančné záujmy Spoločenstva chránené na príslušnej úrovni.

Platobná agentúra

Platobné agentúry sú oddelenia alebo orgány členských štátov zodpovedné za riadenie a kontrolu výdavkov EPFRV a EPZF v zmysle článku 7 nariadenia (EÚ) č.1306/2013 o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky. V SR plní funkciu platobnej agentúry Pôdohospodárska platobná agentúra. Pôdohospodárska platobná agentúra pôsobí ako poskytovateľ podľa zákona o príspevku z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pôdohospodárska platobná agentúra zriadená podľa doterajších zákonov pôsobí ako platobná agentúra podľa zákona

č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy poskytujúcej podporu v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení neskorších predpisov. Platobná agentúra - ako akreditovaný orgán štátnej správy – zabezpečuje administratívne činnosti pri poskytovaní podpory poľnohospodárstvu, potravinárstvu, lesnému hospodárstvu a rybárstvu. Pôdohospodárska platobná agentúra sa zameriava najmä na:

- vyhlasuje výzvy, prijíma, eviduje, kontroluje, spracováva a zazmluvňuje žiadosti o nenávratné dotácie v rámci Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020,
- pripravuje a aktualizuje metodiku pre žiadateľov,
- sleduje limity financovania v rámci Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020,
- kontroluje žiadosti o platby a návrhy platieb prijímateľom v súlade s legislatívou ES a SR,
- sleduje realizáciu meraní a programov, vytvára mesačné správy o projektoch,
- vypracováva správy o plnení programov pre Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a ďalšie oprávnené inštitúcie,
- vypracúva stanoviská k zisteniam auditu.

Monitorovací výbor

Riadiaci orgán a Monitorovací výbor monitorujú kvalitu implementácie programu. Riadiaci orgán a Monitorovací výbor monitorujú Program rozvoja vidieka prostredníctvom finančných, výstupných a cieľových ukazovateľov. Monitorovací výbor na plnenie svojich povinností vypracuje v spolupráci s Riadiacim orgánom svoj rokovací poriadok. Štatút sa schvaľuje na prvom zasadnutí výboru. Monitorovací výbor pre PRV SR 2014 - 2020 plní úlohy v súlade so schváleným štatútom a rokovacím poriadkom. Na čele Monitorovacieho výboru je generálny riaditeľ Sekcie rozvoja vidieka a priamych platieb. Členmi Monitorovacieho výboru sú tiež partneri v súlade s princípmi partnerstva ako aj zástupcovia štátnej správy, samosprávy, ekonomických a sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií. Kompetencie Monitorovacieho výboru sú nasledovné:

- sa stretáva aspoň raz ročne a posudzuje implementáciu programu a pokrok smerom k jeho cieľom – pričom zohľadňuje finančné údaje, spoločné a špecifické ukazovatele týkajúce sa PRV 2014 – 2020 vrátane zmien hodnoty výsledkov a ukazovateľov pokroku smerom ku kvantifikovanému cieľu a hodnotí čiastkové ciele uvedené vo výkonnostnom rámci PRV 2014 – 2020,
- zverejňuje zoznam členov Monitorovacieho výboru na webovej stránke a zodpovedá za pravidelnú aktualizáciu všetkých zmien v zozname členov,
- skúma všetky problémy, ktoré ovplyvňujú plnenie PRV 2014 – 2020, vrátane záverov previerky plnenia,
- poskytuje konzultácie a ak to považuje za vhodné, vydáva stanovisko k akejkoľvek zmene programu navrhutej riadiacim orgánom,
- môže predkladať riadiacemu orgánu pripomienky k implementácii a hodnoteniu programu vrátane opatrení týkajúcich sa zníženia administratívnej záťaže prijímateľov. Monitorovací výbor podľa toho monitoruje opatrenia nadväzujúce na jeho pripomienky a komentáre,
- konzultuje a vydáva stanoviská k výberovým kritériám pre finančné operácie, ktoré sa upravujú podľa programových potrieb do štyroch mesiacov od rozhodnutia o schválení programu,
- skúma aktivity a výstupy súvisiace s pokrokom pri realizácii plánu hodnotenia programu,
- skúma predovšetkým činnosti uvedené v programe týkajúce sa plnenia podmienok ex-ante hodnotenia patriacich do pôsobnosti riadiaceho orgánu. O činnostiach súvisiacich s plnením ostatných podmienok je monitorovací výbor informovaný ex-ante,
- dostáva informácie o aktivitách národnej vidieckej siete,
- posudzuje a schvaľuje výročné správy o vykonávaní pred ich zaslaním Komisii,
- schvaľuje štatút a rokovací poriadok výboru a jeho zmeny.

Kontrolné otázky:

1. Popíšte prístup LEADER.
2. Definujte CLLD – miestny rozvoj vedený komunitou.
3. Popíšte kľúčové znaky prístupu LEADER
4. Vymenujte a popíšte zapojenie orgánov do procesu implementácie PRV v SR na programovej úrovni.

5. Podpora malých a rodinných fariem na Slovensku

Z 570 miliónov fariem na svete je viac ako 500 miliónov malých a rodinných fariem. Rodinné hospodárenie je prevládajúcim spôsobom poľnohospodárskej výroby vo svete. Rodinné farmy produkujú asi 80 percent svetových potravín v hodnotovom vyjadrení a spoločne sú najväčším zdrojom zamestnanosti na svete (FAO, 2014).

Základné pojmy

Aktívni farmári

sú novou definíciou zameranou na vylúčenie z platieb žiadateľov, ktorí na svojej pôde nevykonávajú žiadnu skutočnú alebo hmotnú poľnohospodársku činnosť. Komisia navrhuje, aby sa platby neposkytovali žiadateľom, ktorých priame platby SPP predstavujú menej ako 5 % celkových príjmov zo všetkých nepoľnohospodárskych činností. Neplatí to pre poľnohospodárov, ktorí dostávajú v priamych platbách menej ako 5 000 EUR.

Malí farmári

Všetci poľnohospodári, ktorí sa chcú zúčastniť programu pre malých farmárov, dostanú ročnú platbu stanovenú členským štátom vo výške od 500 EUR do 1 000 EUR bez ohľadu na veľkosť farmy. Účastníci čelia menej prísnyim požiadavkám krížového plnenia a sú slobodení od ekologizácie.

Podpora mladých farmárov

má prilákať mladých ľudí (do 40 rokov) do poľnohospodárskeho podnikania. Základná platba sa novým mladým farmárom navýšuje o ďalších 25 % počas prvých 5 rokov inštalácie.

5.1. Podpora fariem na Slovensku

Slovenské poľnohospodárstvo sa vyznačuje duálnou štruktúrou fariem, s vysokým podielom (80 %) malých fariem do 15 000 € štandardnej produkcie a malým počtom veľkých fariem so štandardnou produkciou nad 250 000 €. Poľnohospodársku výrobu celkovo charakterizuje nízka pridaná hodnota poľnohospodárskej prvovýroby orientovanej prevažne na produkciu obilnín a olejnin. Aj keď slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo dokáže produkovať kvalitné produkty, zvyšujúci sa export surovej poľnohospodárskej prvovýroby a dovoz hotových potravinárskych produktov má za následok, že na Slovensku sa spracováva iba 65 % domácej produkcie. Produktivita práce v poľnohospodárstve a v potravinárstve je veľmi nízka, resp. 46 % a 39 % priemeru EÚ. Neustály pokles zamestnancov v poľnohospodárstve radí Slovensko medzi krajiny s najnižším podielom pracovníkov v poľnohospodárstve z celkového počtu zamestnancov (polovica priemeru EÚ). Vysoká lesnatosť na Slovensku (40 %) robí z lesného hospodárstva dôležitý sektor vidieckeho hospodárstva, hoci sieť lesných ciest si vyžaduje značné investície. Odvetvie lesného hospodárstva sa sústreďuje skôr na prvovýrobu ako na ďalšie spracovanie a vo veľkej miere závisí od ťažby dreva.

V rámci priority Konkurencieschopnosť agrosektora a trvalo udržateľné lesné hospodárstvo zahŕňa PRV podporu pre 1 250 fariem (5,11 % z celku) na investície do špecializovaných rastlinných (okrem obilnín a olejnin) a živočíšnych sektorov. Generačná výmena sa posilní poskytnutím podpory na začatie činnosti pre 600 mladých farmárov a rozvojovej pomoci pre 330 malých rodinných fariem. Tieto ciele budú podporované aktivitami prenosu znalostí prostredníctvom odborného vzdelávania, demonštračných akcií a výskumných projektov poskytujúcich inovatívne riešenia na zvýšenie udržateľnosti a produktivity poľnohospodárstva.

5.1.1. Definícia malých a rodinných fariem

Jedna z prvých definícií, ktoré odkazujú na pojem „rodinná farma“, pochádza zo Spojených štátov amerických. V článku, ktorý pochádza z roku 1944, Johnson opisuje hrozbu, ktorú zažívajú rodinné farmy v regióne Corn Belt zo strany veľkých agropodnikov. Argumentoval tým, že budúcnosť rodinných fariem je neistá. Jeho definícia rozlišuje medzi samozásobiteľskými farmami a vysoko komercializovanými farmami a zdôrazňuje úlohu rodinnej práce a manažmentu. Rodinné farmy zabezpečujú živobytie pre členov rodiny a tvorbu úspor na dôchodok. Na rozdiel od vysoko komerčných fariem sú rodinné farmy závislé do veľkej miery od práce a riadenia z radou farmárskej rodiny.

Ďalší článok, ktorý o niekoľko rokov neskôr publikoval Scoville (1947), hodnotil tri definície rodinných fariem prítomné v danom čase v Spojených štátoch. Tieto definície sa týkajú riadenia, rodinnej práce a veľkosti fariem:

- "Rodinná farma je farma, na ktorej prevádzkovateľ farmy robí väčšinu manažérskych rozhodnutí, pravidelne sa podieľa na prácach na farme a jeho úloha ako zamestnávateľa je v porovnaní s jeho ostatnými funkciami menšia."
- "Rodinná farma je taká farma, ktorú prevádzkuje rodina priemernej veľkosti a riadiacich schopností a umožňuje primerane efektívne využívať vybavenie šetriace fyzickú prácu členov rodiny."
- "Veľkosť rodinnej farmy umožňuje primerané a efektívne využívanie technického vybavenia a práce rodiny počas životného cyklu rodinnej farmy, ktoré generuje priemernú návratnosť na udržanie spoločensky prijateľnej životnej úrovne."

V skúmanej literatúre bola najčastejšie citovanou definíciou rodinného poľnohospodárstva definícia od Gassona a Erringtona (1993). Autori sa zamerali na šesť prvkov týkajúcich sa vzťahu medzi farmou a domácnosťou, pričom okrem rodinnej práce a manažmentu zdôraznili aj rodinné a územné väzby:

- obchodné vlastníctvo je spojené s manažérskou kontrolou v rukách obchodných riaditeľov,
- tieto princípy súvisia s príbuzenstvom alebo manželstvom,
- rodinní príslušníci (vrátane týchto obchodných zástupcov) poskytujú podniku kapitál,
- rodinní príslušníci vrátane riadenia podniku vykonávajú aj poľnohospodárske práce,
- vlastníctvo podniku a manažérska kontrola sa postupom času prenášajú medzi generáciami,
- rodina žije na farme.

V reakcii na kritiku, že definícia Gassona a Erringtona bola príliš široká a kládla príliš veľký dôraz na vlastníctvo pôdy, manažment a medzigeneračný transfer a príliš málo na prácu, Djurfeldt (1996) ponúkol nasledujúcu dvojdielnu definíciu „fiktívnej rodinnej farmy“:

- Pomyselná rodinná farma sa vyznačuje prekrývaním troch funkčných celkov: a) jednotka výroby (t. j. farma), b) jednotka spotreby (t. j. domácnosť) a c) jednotka príbuzenstva (t. j. rodina).
- Pomyselná rodinná farma si na svoju reprodukciu vyžaduje rodinnú prácu, t. j. prácu vykonávanú členmi rodiny/domácnosti. To znamená, že ak už farma na svoju reprodukciu nepotrebuje rodinnú prácu, už to nie je rodinná farma, hoci stále môže byť farmárskym rodinným podnikom.

Kasimis a Papadopoulos (1997) tvrdili, že Djurfeldtova definícia sa vo veľkej miere opierala o jeho výskumné skúsenosti v rozvojovom svete a príliš zdôrazňovala požiadavku rodinnej práce na klasifikáciu rodinnej farmy. Autori preto navrhli, aby sa charakteristika rodinnej práce vážila menej z hľadiska vyspelejších poľnohospodárskych systémov a ponúkli novú definíciu pre „grécky prípad“, kde veľký prílev slabo platených migrujúcich pracovníkov znížil význam rodinnej práce: “rodinná

farma predstavuje tú formu výroby, v ktorej vlastníctvo výrobných prostriedkov a pracovná sila koexistujú v tej istej výrobnej jednotke bez diskrétného rozdelenia medzi kapitál a prácu s členmi rodiny.

Táto diskusia je príkladom toho, že zatiaľ čo úloha rodinnej práce je najbežnejším aspektom skúmaných definícií, špecifiká množstva použitej rodinnej práce sa v literatúre líšia. Definície sa buď týkajú množstva najatej pracovnej sily – najmä v porovnaní s počtom členov rodiny skutočne pracujúcich na farme – a trvania zamestnania. Niektoré definície špecificky načrtávajú pomer prenajatej pracovnej sily k rodinným príslušníkom a množstvo času za rok, ktorý prenajatá pracovná sila pracuje na farme. (Breinmyer a Frederick, 1993). Iné definície sú také vágne, ako keď jednoducho uvádzajú, že „prenajatá pracovná sila [má byť] sezónna“ alebo „primeraná“, alebo jednoducho, že rodinné farmy majú „obmedzenú zamestnanosť najatej pracovnej sily“. (Márquez a Ramos, 2009).

V definíciách sme našli niekoľko pomerov rodinnej práce k práci najatej: „primárne“ (NEF/OXFAM, 2006; Márquez a Ramos, 2009); „podstatné“ (USDA, 2005); „väčšina“ (Breinmyer a Frederick, 1993; Thapa, 2009) a; „z veľkej časti“ (Berdegúe a Fuentealba). Definícia Sanches Peraci (2011) umožňuje „využívanie zmluvnej alebo mzdovej práce ako doplnkového zdroja“. Pre Scovilleho je práca na farme primárnou zodpovednosťou domácnosti a „úloha zamestnávateľa je menšia“ (1947).

Rodinná práca sa tiež považuje za pozitívny alebo negatívny aspekt systémov rodinného poľnohospodárstva. Aj keď sa často uvádza, že rodinná práca je kritickým zdrojom pre rodinné farmy (Toulmin a Guèye, 2003) a že ponúkajú „konkurenčnú výhodu“ (Poulton et al., 2010), iní naznačujú, že primárne využitie rodinnej práce je prejavom neschopnosti rodinných farmárov najat' si platenú pracovnú silu pre poľnohospodársku výrobu (Angemi, 2002). Paris et al. (2005) tiež tvrdia, že tento aspekt odráža nedostatočnú ponuku pracovnej sily v niektorých vidieckych oblastiach, pravdepodobne v dôsledku emigrácie, čo vedie k nemožnosti zamestnať pracovnú silu (Paris et al., 2005).

Djurfeldtová definícia je jediná, ktorú sme našli a ktorá uznáva, že rodinná farma môže byť stále rodinnou farmou alebo podnikom, aj keď už „nevyžaduje“ rodinnú prácu. (1996). Napríklad rodina môže stále prevádzkovať farmu s prenajatou pracovnou silou, aby zaplnila medzery, ktoré zostali počas emigrácie, najmä v domácnostiach vedených ženami. (Paris et al., 2005; Radel et al., 2012).

5.1.2. Pomoc na začatie činnosti pre mladých farmárov

Poľnohospodári plnia v spoločnosti mnohé funkcie, z ktorých hlavnou je produkcia potravín. Poľnohospodári v EÚ prispievajú k potravinovej bezpečnosti a poskytujú rôzne vysokokvalitné a cenovo dostupné produkty. Poskytujú tiež environmentálne služby udržiavaním krajiny, ochranou vody a biodiverzity a výrobou obnoviteľnej energie. Poľnohospodári sú tiež piliermi vidieckeho hospodárstva v celej EÚ, keďže mnohé pracovné miesta priamo alebo nepriamo súvisia s ich činnosťou. Je preto nevyhnutné zachovať primeranú pracovnú silu v poľnohospodárstve, najmä snahou o zabezpečenie generačnej výmeny v sektore.

Poľnohospodársky sektor EÚ prešiel v posledných desaťročiach veľkými štrukturálnymi zmenami. Jedným z hlavných dlhodobých trendov je zníženie celkového počtu fariem a pracovných miest v poľnohospodárstve: medzi rokmi 2000 a 2012 zaniklo 4,8 milióna pracovných miest na plný úväzok v poľnohospodárstve EÚ, z toho 70 % v členských štátoch, ktoré vstúpili do EÚ po roku 2004. Tento pokles bol spojený s neustálym nárastom priemernej veľkosti fariem. Ďalším významným rozmerom štrukturálnych zmien je všeobecné starnutie poľnohospodárskej populácie. Podľa nedávnej publikácie Eurostatu založenej na údajoch z roku 2010 je takmer 30 % manažérov poľnohospodárskych podnikov v EÚ-28 vo veku 65 rokov alebo viac, absolútna väčšina z nich (53,2 %) má 55 rokov alebo viac. Naopak, poľnohospodári mladší ako 25 rokov tvoria len 0,8 % všetkých manažérov fariem a tí mladší

ako 35 rokov predstavujú 7,5 % všetkých manažérov. Navyše, pokles počtu mladých farmárov bol prudší ako pokles staršej farmárskej populácie. Tieto štatistiky tiež naznačujú, že relatívny podiel mladých poľnohospodárov sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši.

Poľnohospodársky sektor Európskej únie čelí demografickej výzve nedostatku mladých farmárov, čo podkopáva jeho dlhodobú udržateľnosť. Mnohé sociálno-ekonomické faktory, ako napríklad obmedzený prístup k pôde, k úverom a nedostatok vidieckej infraštruktúry, odrádzajú mladých ľudí od kariéry v poľnohospodárstve. EÚ preto poskytuje rôzne formy podpory a stimulov na uľahčenie vstupu mladých ľudí do poľnohospodárskeho podnikania, najmä v rámci reformovanej spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) na roky 2014 – 2020, ktorá zaviedla nové alebo posilnené opatrenia na povzbudenie založiť poľnohospodársky podnik. V rámci prvého piliera SPP dostávajú mladí poľnohospodári 25 % doplatok k priamej pomoci pridelennej ich poľnohospodárskemu podniku na obdobie piatich rokov v rámci „schémy pre mladých poľnohospodárov“, ktorú sú členské štáty povinné implementovať. V rámci druhého piliera majú prístup k podpore spolufinancovanej v rámci Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV): granty na začatie činnosti a rôzne hospodárske, environmentálne, rozvojové a inovačné opatrenia, ktoré sa členské štáty môžu rozhodnúť zahrnúť do svojich vnútroštátnych programov rozvoja vidieka.

5.1.3. Politické opatrenia

Okrem opatrení jednotlivých členských štátov môžu mladí poľnohospodári využívať osobitnú podporu na európskej úrovni, najmä prostredníctvom spoločnej poľnohospodárskej politiky. Predchádzajúca SPP na roky 2007 – 2013 už zahŕňala schémy v prospech mladých poľnohospodárov. Tieto opatrenia, ktoré sa považujú za účinné, sú zachované v reformovanej SPP na roky 2014 – 2020, zatiaľ čo nové boli zavedené ako ďalšie stimuly.

S cieľom riešiť demografickú výzvu v sektore poľnohospodárstva a povzbudiť mladých ľudí, aby sa vydali na poľnohospodársku kariéru, zákonodarcovia po prvýkrát zaviedli pre nich osobitný balík v pilieri I – „Schéma pre mladých farmárov“ (IPS), ktorý dopĺňa podporu v rámci piliera II. V nariadení (EÚ) č. 1307/2013 o priamych platbách sa stanovuje, že cieľom IFS je „uľahčiť počiatočné začatie činnosti mladých poľnohospodárov a štrukturálne úpravy ich podnikov po počiatočnom založení a definuje mladých poľnohospodárov ako fyzické osoby, pričom po prvýkrát založili poľnohospodársky podnik alebo založili podnik v predchádzajúcich piatich rokoch a ktorí nemajú viac ako 40 rokov. V rámci YFS dostávajú mladí farmári ročný príplatok 25 % k základnej platbe počas obdobia piatich rokov od dátumu ich inštalácie. IPS sú pre členské štáty povinné, čo znamená, že sú povinné vyčleniť až 2 % svojho národného balíka priamych platieb na tieto doplnkové platby. Môžu sa rozhodnúť posilniť kritériá oprávnenosti definovaním ďalších požiadaviek (ako je primeraná odborná príprava alebo predloženie podnikateľského plánu).

Podpora určená pre mladých farmárov v rámci piliera II (rozvoj vidieka)

V zozname indikatívnych opatrení navrhnutých v nariadení o EPFRV „Rozvoj farmy a podnikania“ (článok 19) zahŕňa pomoc na začatie činnosti pre mladých poľnohospodárov, ktorí prvýkrát zakladajú poľnohospodársky podnik. Ide o paušálnu platbu v maximálnej výške 70 000 €, ktorá sa vypláca najmenej v dvoch splátkach počas najviac piatich rokov a je podmienená predložením a úspešnou realizáciou podnikateľského zámeru. Toto opatrenie už bolo k dispozícii počas uplynulého obdobia 2007 – 2013. V bývalom nariadení o EPFRV sa tiež navrhovalo opatrenie na podporu predčasného odchodu do dôchodku, a teda prevodu podnikov na mladých poľnohospodárov. Pre svoj obmedzený vplyv však nebol zahrnutý do nového nariadenia. Novou črtou nariadenia o EPFRV na roky 2014 – 2020 je možnosť, aby členské štáty začlenili podprogram venovaný mladým poľnohospodárom do svojich

programov rozvoja vidieka (PRV) a vybrali si opatrenia, ktoré majú osobitný význam pre túto tému zo zoznamu uvedeného v regulácii (podprogramy môžu zahŕňať aj iné témy, ktorým je potrebné venovať osobitnú a podrobnú pozornosť, ako sú malé farmy, horské oblasti, ženy vo vidieckych oblastiach, zmierňovanie zmeny klímy/prispôsobenie sa zmene klímy, biodiverzita a krátke dodávateľské reťazce). Pokiaľ ide o mladých poľnohospodárov, okrem pomoci na začatie činnosti uvedenej vyššie sú niektorými navrhovanými vhodnými opatreniami „Investície do fyzických aktív“ (článok 17 nariadenia o EARFD) s vyššou mierou podpory (až do +20 %), 2 „Prenos znalostí a informačné akcie“ (článok 14) a „Poradenské služby, riadenie poľnohospodárskych podnikov a pomocné služby pre poľnohospodárske podniky“ (článok 15), v ktorých sa ustanovuje „osobitné poradenstvo pre poľnohospodárov, ktorí začínajú po prvýkrát“.

Nariadenie o EPFRV na roky 2014 – 2020 tiež poskytuje podporu v oblasti inovácií. Mladí poľnohospodári sú skutočne budúcnosťou európskeho poľnohospodárstva – pravdepodobne budú mať inovatívne nápady, budú priateľskí k technológiám a budú otvorení novým prostriedkom komunikácie. Vo všeobecnosti sú tiež lepšie vyškolení ako starší manažéri fariem. Majú aj dobré predpoklady na to, aby ťažili z príležitostí, ktoré ponúka „Európske partnerstvo v oblasti inovácií pre poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť“ (EIP-AGRI). Hoci nie je špeciálne navrhnuté pre mladšiu generáciu poľnohospodárov, členské štáty môžu zahrnúť tento nástroj do svojich programov rozvoja vidieka na podporu inovačných projektov vedených operačnými skupinami (zloženými z farmárov, poradcov, vedcov, mimovládnych organizácií a podnikov, ktoré spolupracujú). Cieľom je vyvinúť nové produkty, procesy a technológie v agropotravinárskych a lesníckych sektoroch na regionálnej alebo národnej úrovni a vo všeobecnosti podporiť hospodársku súťaž a trvalo udržateľné poľnohospodárstvo. EIP-AGRI združuje financovanie z dvoch hlavných zdrojov: EPFRV a v prípade nadnárodných inovačných projektov z programu Horizont 2020, programu EÚ pre výskum a inovácie.

5.1.4. Prístup k pôde

Na európskej úrovni sa v posledných rokoch uskutočnilo množstvo štúdií s cieľom identifikovať faktory, ktoré odrádzajú mladých ľudí od vstupu do poľnohospodárskeho sektora. Po prvé, mladí poľnohospodári čelia ekonomickým prekážkam: pre mladých ľudí, ktorí chcú začať s poľnohospodárstvom, je mimoriadne ťažké založiť podniky, ktoré sú ekonomicky životaschopné, poskytujú zamestnanie na plný úväzok a umožňujú mať dostatočný príjem. Vo všeobecnosti sa nižšie príjmy z poľnohospodárstva v porovnaní s inými hospodárskymi odvetviami považujú za odstrašujúci prostriedok. Ďalšou prekážkou je prístup k poľnohospodárskej pôde a úverom. Mladí ľudia, ktorí začnú alebo prevezmú poľnohospodársky podnik, musia najmä v prvých rokoch uskutočniť vysoké investície. Obmedzený je aj prístup k pôde, ktorá je hlavným výrobným faktorom v poľnohospodárstve. V Európskej únii pracuje takmer 70 % mladých farmárov na farmách menších ako 10 ha. Väčšina z nich preberá pôdu od rodinných príslušníkov, ale starší farmári majú v súčasnosti tendenciu zostávať dlhšie aktívni, sú fyzicky schopní pracovať do vyššieho veku, niekedy sú veľmi pripútaní k práci, ktorá je aj ich životným štýlom, a v mnohých prípadoch môžu po odchode do dôchodku očakávať len nízke dôchodkové dávky. Výsledná nízka miera odchodu farmárov znamená, že nástupcovia budú možno musieť čakať dlhšie.

Pôda je v Európskej únii vzácna a v priemere veľmi drahá, najmä v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku, kde dochádza k fenoménu „zaberania pôdy“. Okrem toho nedostatočný prenos inovácií a nedostatočná výmena informácií a odborných skúseností v rámci európskeho poľnohospodárskeho sektora predstavujú ďalšiu prekážku pre usadenie sa mladých poľnohospodárov. A napokon, zo sociálneho hľadiska majú mladí ľudia tendenciu považovať farmársku činnosť za neohodnotenú prácu, ktorá sa vyznačuje nízkymi príjmami a nízkou návratnosťou investícií, dlhým pracovným časom, malým počtom

dovoleniek (najmä na farme s dobytkom), mnohými rizikami a neistotami. Byť farmárom znamená žiť aj vo vidieckom prostredí, ktoré niekedy neponúka dostatok vzdelania, sociálnych a zdravotných služieb, telefonické a internetové pokrytie, pracovné príležitosti, verejnú dopravu a kde je ťažšie viesť plnohodnotný spoločenský život.

Členské štáty si dobre uvedomujú ťažkosti, s ktorými sa stretávajú mladí poľnohospodári, a preto im poskytujú podporu uplatňovaním rôznych schém v rámci ich vlastných vnútroštátnych právnych a inštitucionálnych rámcov. Vnútroštátne podporné finančné opatrenia však musia byť v súlade s pravidlami vnútorného trhu EÚ. V roku 2014 Európska komisia prijala nové právne nástroje o štátnej pomoci, najmä Usmernenia pre štátnu pomoc v sektore poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a vo vidieckych oblastiach na roky 2014 – 2020 a nariadenie o skupinových výnimkách pre poľnohospodárstvo, ktorými sa zosúladujú kritériá, podľa ktorých môžu členské štáty podporovať poľnohospodárstvo, lesníctvo a vidiecke oblasti s novým nariadením o EPFRV, rozšírením rozsahu pomoci a zjednodušením postupov pre členské štáty. Pribudlo aj osobitné ustanovenie o nadobúdaní pôdy mladými farmármi.

Kontrolná otázka:

Popíšte špecifiká mladého farmára, malého farmára a rodinných fariem.

6. EÚ a zahraničný obchod

Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel vytvárajú v EÚ hodnotu 420 miliárd EUR a vytvárajú viac ako 47 miliónov pracovných miest. Poľnohospodárske trhy mimo EÚ predstavujú pre spoločnosti dôležité príjmové príležitosti, ako aj nové pracovné príležitosti v agropotravinárskom sektore. V súčasnosti vystupuje EÚ ako top exportér a importér s obchodnou bilanciou +18 miliárd EUR (2014). Poľnohospodársky export má 7 % podiel na celkovom exporte EÚ. Hoci je európsky export a import vyšší ako u iných kľúčových hráčov, tempo rastu sa každoročne spomaľuje.

Základné pojmy

<i>Dumping</i>	je praxou, keď spoločnosti dovážajú určité výrobky za nižšie ceny, ako je bežná hodnota výrobku na ich vlastnom domácom trhu.
<i>Kvóty</i>	predstavujú špecifikované množstvá tovaru, ktoré možno dovážať so zníženou alebo nulovou colnou sadzbou bez toho, aby to ovplyvnilo akékoľvek zavedené antidumpingové clá.
<i>Prednostné dohody</i>	sú dohody umožňujúce zmluvným stranám vymieňať si colné koncesie alebo uplatňovať iné preferenčné zaobchádzanie. Tieto dohody môžu pomôcť zlepšiť prístup na trh odstránením alebo znížením taríf.
<i>Tarifa</i>	je daň, ktorá sa pripočítava k obstarávacej cene tovaru. Často sa používa na ochranu novovzniknutých priemyselných odvetví, rozvojových ekonomík, ale používajú sa aj vo vyspelých ekonomikách na ďalšiu ochranu domácich výrobcov..

6.1. EÚ ako globálny aktér

EÚ možno považovať za najväčšiu ekonomiku sveta, ktorá je najväčším, dovozcom a vývozcom, popredným investorom a príjemcom zahraničných investícií a najväčším darcom pomoci. Predstavuje viac ako 17 % svetového HDP (2013, IMF). Európsku obchodnú politiku koordinuje Generálne riaditeľstvo pre obchod v Európskej komisii. Obchodná politika EÚ sa zameriava na štyri základné témy, ktorými sú:

- vytvorenie globálneho systému pre spravodlivý a otvorený obchod, ktorý pomôže zachovať globálny obchodný systém vytvorený WTO a zároveň zabezpečí prispôbenie sa rýchlo sa meniacemu svetu,
- otvorenie trhov s kľúčovými partnerskými krajinami s cieľom zvýšiť obchodné príležitosti, ktoré pomôžu ekonomike rásť a vytvárať nové pracovné miesta,
- dodržiavanie pravidiel a kontroly na zabezpečenie spravodlivého obchodu,
- zabezpečenie obchodu ako sily trvalo udržateľného rozvoja.

EÚ predstavuje veľký trh s 500 miliónmi spotrebiteľov. Tento trh predstavuje princíp voľného pohybu tovaru a služieb. S cieľom rešpektovať túto zásadu boli niektoré vnútroštátne zákony nahradené jednotným súborom európskych pravidiel, aby sa znížili náklady a neprijemnosti pre podniky, ktoré chcú obchodovať v krajinách EÚ. V súčasnosti je tento trh harmonizovaný a integrovaný v rámci 28 členských štátov a na zabezpečenie jeho efektívnosti existujú určité pravidlá spravodlivej kompetencie, ktoré treba rešpektovať. Keď hovoríme o vnútornom trhu EÚ, nepriamo hovoríme o colných úniách EÚ(CÚ), kde 28 členských štátov EÚ tvorí jednotné colné územie. Táto CÚ znamená, že na tovar

pohybujúci sa medzi členskými štátmi EÚ sa neplatia žiadne clá a na tovar dovážaný z krajín mimo EÚ platia spoločné clá všetky krajiny. Ďalej, tovar, ktorý bol legálne dovezený, sa môže pohybovať medzi členskými štátmi bez ďalšej colnej kontroly.

Okrem cla existujú aj niektoré spotrebné dane, čo sú nepriame dane uvalené na tovar, ktorý poškodzuje zdravie spotrebiteľa alebo znečisťuje životné prostredie. Tieto clá platia spotrebiteľia prostredníctvom zvýšených cien týchto výrobkov, čím sa odrádza od spotreby alebo plytvania príslušnými výrobkami. Tieto clá sa vzťahujú na výrobky z minerálnych olejov, tabakové výrobky, alkohol a iné alkoholické nápoje.

Aby sme pochopili tento systém, zdefinujeme určité aspekty a postupy trhu EÚ. Medzi prvými je systém klasifikácie výrobkov EÚ, podľa ktorého musia byť všetky výrobky zaradené do colného kódu, ktorý obsahuje:

- colné sadzby a iné poplatky pri dovoze a vývoze,
- akékoľvek platné ochranné opatrenia (napr. antidumpingové),
- štatistiky zahraničného obchodu
- dovozné a vývozné formality a iné netarifné požiadavky.

Tento klasifikačný systém pozostáva z 3 integrovaných komponentov:

- harmonizovaný systém opisu a kódovania komodít vyvinutý Svetovou colnou organizáciou, ktorý pozostáva z približne 5 000 skupín komodít, ktoré majú hierarchickú štruktúru sekcií, kapitol (2 číslice), položky (+ 2 číslice) a podpoložky (+ 2 číslice),
- kombinovaná nomenklatúra, ktorá je založená na harmonizovanom systéme a pridáva ďalšie 2 číslice ku kódu pre ďalšie pododdiely EÚ,
- integrovaný sadzobník, ktorý poskytuje informácie o všetkých obchodných politikách a colných opatreniach platných pre konkrétny tovar v EÚ. Pozostáva z 8-miestneho kódu a ďalších 2 číslic.

Ak chce obchodník dovážať určitý tovar do EÚ, musí riešiť určité dovozné postupy EÚ, ktoré pozostávajú z:

- Colného kódexu EÚ predstavujúceho súbor pravidiel zabezpečujúcich jednotnosť a transparentnosť colných praktík v EÚ,
- registračného a identifikačného čísla hospodárskeho subjektu (EROI), ktoré je jedinečný identifikátor pridelený všetkým hospodárskym subjektom (firmám a jednotlivcom),
- predbežného colného vyhlásenia o vstupe, ktoré musí obsahovať predbežné informácie o náklade a zásielkach vstupujúcich do EÚ. Prepravca tovaru ich musí podať na prvom colnom úrade pri vstupe do EÚ. Lehota na podanie závisí od spôsobu prepravy tovaru,
- colne schválené úpravy tovaru po príchode na colný úrad pri vstupe do EÚ. Môžu byť priradené ďalšie schválené opatrenia:
 - prepustenie do voľného obehu,
 - tranzitný režim,
 - colné sklady, ktoré umožňujú uskladnenie tovarov bez colného zaťaženia v členských štátoch EÚ pod colným dohľadom,
 - aktívny, resp. pasívny zušľacht'ovací styk, ktorý umožňuje dovoz, resp. vývoz tovarov na ďalšie spracovanie bez colného zaťaženia,
 - dočasný dovoz, ktorý umožňuje dovoz tovarov bez colného zaťaženia s podmienkou opätovného vývozu s dobou na max. 2 roky.
- jednotný administratívny doklad, ktorý sa vzťahuje na prepustenie akéhokoľvek tovaru do akéhokoľvek colného režimu bez ohľadu na spôsob dopravy. Jeho cieľom je zabezpečiť

- otvorenosť vnútroštátnych administratívnych požiadaviek, racionalizáciu a redukciiu administratívnej dokumentácie a množstva požadovaných informácií a štandardizáciu údajov,
- hodnota tovaru na colné účely je založená na obchodnej hodnote v mieste vstupu do EÚ. Táto hodnota sa nie vždy rovná cene uvedenej na kúpnej zmluve a môže podliehať špecifickým úpravám.

Tarifý

Medzinárodný obchod zvyšuje množstvo dostupného tovaru pre domácich spotrebiteľov. Toto zvýšenie má vplyv na samotnú cenu, pretože konkurencia pomáha znižovať cenu a tým je produkt dostupný pre viac spotrebiteľov. Táto súťaž je obojstranný obchod. Na jednej strane je to dovoz tovaru, ktorý má vplyv na správanie spotrebiteľov dvoma spôsobmi. Po prvé, je k dispozícii viac tovarov a ich substitútov a po druhé, ceny môžu klesnúť. Na druhej strane umožňuje aj domácim výrobcam exportovať svoju produkciu do zahraničia. Zatiaľ čo tieto vplyvy možno považovať za prospešné pre niektoré subjekty trhu, voľný obchod nie je široko akceptovaný ako úplne prospešný pre všetky strany. Existuje niekoľko nástrojov, ktoré môžu ovplyvniť medzinárodný obchod. Medzi najzákladnejšie používané nástroje patria tarify. Tarifa je daň, ktorá sa pripočítava k cene tovaru. Často sa používajú na ochranu novovzniknutých priemyselných odvetví, rozvíjajúcich sa ekonomík, ale využívajú sa aj vo vyspelých ekonomikách na ďalšiu ochranu domácich výrobcov. Používajú sa dve základné tarify. Po prvé, ide o špecifickú tarifu vybranú ako fixný poplatok podľa typu produktu, alebo po druhé, o ad valorem tarifu, ktorá je založená na hodnote položky a vypočítava sa ako percento z ceny. Existuje päť hlavných dôvodov, prečo sa tarify používajú, a to:

- ochrana domácej zamestnanosti, ktorá môže byť ohrozená väčším množstvom lacnejšieho zahraničného tovaru,
- ochrana spotrebiteľov prostredníctvom uvalenia ciel na možné nebezpečné predmety,
- ochrana novovzniknutých priemyselných odvetví v rozvojových ekonomikách,
- zabezpečenie národnej bezpečnosti prostredníctvom ochrany strategicky dôležitých priemyselných odvetví,
- odvetné opatrenia zo strany krajín uvalených na ich obchodných partnerov, o ktorých sa predpokladá, že „nehrajú podľa pravidiel“.

Od existencie colnej únie systém záväzných informácií o nomenklatúrnom zaradení tovaru (ZINZ) EÚ pomôže obchodníkom identifikovať správnu tarifnú klasifikáciu pre tovar, ktorý plánujú dovážať do EÚ. Aby obchodníci získali všetky potrebné informácie, musia sa obrátiť na colné orgány z krajiny EÚ, do ktorej chcú dovážať. Táto ZINZ je platná v celej EÚ bez ohľadu na krajinu, ktorá ju vydala. Keď obchodníci získajú ZINZ, majú právnu istotu o colnom zaradení svojich výrobkov. Na základe tejto ZINZ sa vypočítajú clá a tiež, či potrebujú alebo nepotrebujú dovozné osvedčenie. Vo všeobecnosti sú tieto informácie platné 6 rokov, ale v prípade závažných zmien klasifikačných pravidiel môže byť toto obdobie kratšie. Obchodníci môžu požiadať o „dobu odkladu“, ktorá im umožní pokračovať v obchodovaní s použitím najnovšej ZINZ, za predpokladu, že spĺňajú zákonné požiadavky.

Pravidlá ZINZ boli definované v článkoch 6 až 12 nariadenia Rady (EHS) č. 2913/92, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Spoločenstva s ďalším objasnením v článkoch 5 až 14, ktorými sa vykonáva Colný kódex Spoločenstva na základe nariadenia Komisie (EHS) č. 2454/93. Nariadenie Rady (EHS) č. 2913/92 bolo od svojho zavedenia opakovane zmenené a doplnené s cieľom riešiť špecifické problémy. Ďalšie zmeny a doplnenia boli zavedené nariadením (ES) č. 648/2005 a začlenené do nariadenia (ES) č. 450/2008 v dôsledku dôležitých právnych zmien, ku ktorým v priebehu času došlo. Najnovšie právne predpisy boli stanovené nariadením (EÚ) č. 952/2013, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Únie.

Okrem stanovenia cieľ môže EÚ uplatniť aj úľavu od cieľ alebo ich pozastavenie. Keďže sa clá podľa spoločného colného sadzobníka uplatňujú na všetok tovar dovážaný do EÚ, existujú aj okolnosti, kedy takéto zdanenie nie je opodstatnené. Tieto colné úľavy sú stanovené nariadením Rady (ES) č. 1186/2009.

Clá na určitý tovar môžu byť tiež dočasne pozastavené, či už čiastočne alebo úplne. Toto pozastavenie nemá vplyv na žiadne antidumpingové opatrenia. Pozastavenie cla¹ možno poskytnúť len na suroviny, polotovary alebo komponenty, ktoré nie sú dostupné v EÚ. Tie majú stimulovať ekonomickú aktivitu priemyselných odvetví EÚ, zlepšovať ich konkurencieschopnosť, vytvárať pracovné miesta, modernizovať štruktúry atď. Tovar, ktorý sa dováža v pozastavení dane, je vo voľnom obehú na trhu EÚ. V pozastavení možno nájsť aj tovar dovezený s osvedčeniami o letovej spôsobilosti, ako sú komponenty používané pre lietadlá. Ďalšou položkou, ktorá je v pozastavení cieľ, sú zbrane a iné vojenské vybavenie, pretože sú v rámci bezpečnostných záujmov každého členského štátu. Na základe Zmluvy o fungovaní Európskej únie sú clá podľa spoločného colného sadzobníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov osobitného záujmu do regiónov Azory, Madeira a Kanárske ostrovy dočasne pozastavené².

Kvóty

Okrem cieľ používa EÚ kvóty na reguláciu zahraničného obchodu. V rámci tohto systému možno dovážať špecifikované množstvá tovaru so zníženou alebo nulovou colnou sadzbou bez toho, aby to ovplyvnilo akékoľvek zavedené antidumpingové clá. V EÚ sa používajú dva základné typy kvót. Preferenčné colné kvóty, ktoré existujú v rámci obchodných dohôd a autonómnych preferenčných dojednaní medzi EÚ a tretími krajinami. To znamená, že vopred stanovený objem tovaru vyrobeného v partnerskej krajine možno doviesť do EÚ za výhodnejšiu colnú sadzbu. Ďalším typom je autonómna colná kvóta. Tento typ sa používa na stimuláciu hospodárskej súťaže v rámci EÚ a je nastavený pre konkrétny hospodársky sektor. Tieto kvóty sú zvyčajne stanovené pre suroviny, polotovary alebo komponenty, ktoré nie sú dostupné v EÚ.

Väčšinu colných kvót spravuje Daňové riaditeľstvo Európskej komisie na princípe „kto prv príde, ten prv melie“. Právny základ pre toto riadenie je stanovený v hlave II kapitole 1 oddiele 1 článkoch 49 až 54 vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) 2015/2447.

V prípade poľnohospodárskej výroby colné kvóty spravuje Generálne riaditeľstvo Európskej komisie zodpovedné za poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka prostredníctvom systému dovozných licencií. Ďalšie špecifické podmienky pre tieto kvóty sú stanovené v rôznych nariadeniach Rady a Komisie. Tieto kvóty sú stanovené pre nasledujúce poľnohospodárske sektory:

- obilniny,
- ovocie a zelenina,
- víno a liehoviny,
- cukor,
- olejnaté semená, bielkovinové plodiny a ryža,
- chmeľ,
- semená,

Zoznam produktov, na ktoré sa momentálne vzťahuje pozastavenie, možno nájsť v nariadení Rady (EÚ) č. 1387/2013. Pravidelne sa mení a dopĺňa (každý rok v januári a júli), aby sa zohľadnili nové požiadavky predložené členskými štátmi.

- zemiaky,
- bavlna,
- banány,
- živé rastliny a kvety,
- tabak,
- mlieko a mliečne výrobky,
- hovädzie a teľacie mäso,
- ovčie a kozie mäso,
- bravčové mäso,
- hydinové mäso,
- vajcia,
- med a včelárstvo.

Antidumping

Dumping predstavuje prax, kedy spoločnosti dovážajú určité výrobky za nižšie ceny, ako je normálna hodnota výrobku na ich vlastnom domácom trhu. Orgánom zodpovedným za vyšetrovanie dumpingových praktík je Európska komisia. EK začína vyšetrovanie buď po prijatí sťažnosti od domácich výrobcov, alebo z vlastnej iniciatívy. Podnet od výrobcov musí obsahovať informácie o výrobku dovážanom do EÚ a musí obsahovať, ako sú týmto dovozom poškodzovaní. Táto sťažnosť musí obsahovať ďalšie informácie ako sú:

- tvrdenia, že výrobok sa dováža do EÚ za dumpingové ceny a že tento dovoz spôsobuje škodu výrobnému odvetviu EÚ,
- dôkazy na podporu tvrdenia (napr. faktúry, cenové ponuky,...),
- významný podiel výrobcov z EÚ, ktorí sa sťažujú (spoločnosti, ktoré predstavujú aspoň 25 % celkovej výroby výrobku v EÚ).

Proti tejto sťažnosti nesmú namietat spoločnosti EÚ, ktoré majú väčší objem výroby ako navrhovateľ. Po prijatí reklamácie je potrebné do 45 dní začať šetrenie. Po začatí konania Komisia uverejní oznámenie o začatí konania v Úradnom vestníku EÚ, v ktorom uvedie výrobok, ktorý je predmetom prešetrovania, krajinu/krajiny, ktoré sa majú prešetrovať, práva a povinnosti zainteresovaných strán v konaní a lehoty, ktoré sa budú uplatňovať. Toto prešetrovanie sa zvyčajne vykonáva prostredníctvom dotazníkov zaslaných vývozcom z tretích krajín, domácim výrobcom, dovozcom a používateľom v EÚ. Táto spolupráca je silne podporovaná a v prípade nespolupráce z toho vyplývajú dôsledky. Keď spoločnosti spolupracujú, tieto údaje overia úradníci poverení prípadom a Komisia urobí predbežné zistenia a výsledky môžu byť:

- uloženie dočasných vyrovnávacích ciel (zvyčajne do 6 mesiacov),
- pokračovanie vyšetrovania bez uloženia ciel,
- ukončenie vyšetrovania.

Po ďalšom prešetrovaní a reakcii spoločností môže Komisia nakoniec uložiť konečné opatrenia alebo ukončiť prípad bez opatrení. Komisia je zodpovedná za všetky vyšetrovania a stáva sa rozhodovacím orgánom. Členské štáty však majú možnosť zablokovať jej návrhy alebo uložiť opatrenia dosiahnutím kvalifikovanej väčšiny hlasov proti návrhom.

Preferenčné dojednania

V oblasti medzinárodného obchodu neexistuje jeden model, ktorý by vyhovoval všetkým obchodným dohodám. Vo väčšine prípadov EÚ rokuje o komplexných dohodách o voľnom obchode (FTA). Väčšina obchodných dohôd, na ktorých sa zúčastňuje EÚ, sú dohody WTO. Hoci je každý členský štát, podobne

ako samotná EÚ, aj členom WTO, konajú spoločne a vystupujú jedným hlasom. Oprávneným orgánom na rokovania s WTO je Európska komisia. Musí tiež pravidelne informovať Európsky parlament o kľúčových otázkach. Po prerokovaní dohody s WTO musia Európsky parlament a Rada splnomocniť Komisiu na podpísanie dohody.

Preferenčné dohody umožňujú zmluvným stranám vymieňať si colné koncesie alebo uplatňovať iné preferenčné zaobchádzanie. Tieto dohody môžu pomôcť zlepšiť prístup na trh odstránením alebo znížením taríf.

6.2. Rozvoj zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami

Všetok tovar dovážaný do EÚ musí spĺňať sanitárne a fytosanitárne požiadavky EÚ na ochranu zdravia ľudí a zvierat. Na ovládanie sú dve sady regulácií. Prvým z nich je nariadenie (ES) č. 882/2004 z 29. apríla, ktorým sa ustanovujú úradné kontroly vykonávané na zabezpečenie overovania dodržiavania potravinového a krmivového práva, predpisov o zdraví zvierat a starostlivosti o zvieratá. Druhé, nariadenie ES č. 854/2004 z 29. apríla, stanovuje osobitné pravidlá pre organizáciu úradných kontrol produktov živočíšneho pôvodu určených na ľudskú spotrebu. Medzi základné súbory pravidiel patria pravidlá o bezpečnosti potravín a krmív.

Tieto sú určené na ochranu ľudského života a zdravia, zatiaľ čo pravidlá o zdraví zvierat sú zamerané na ochranu života a zdravia ľudí a zvierat. Dovážaný tovar musí spĺňať všeobecné podmienky, medzi ktoré patrí:

- všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, ktoré sú stanovené v § 4 nariadenia ES č. 178/2002. Sú zamerané na všetky fázy výroby a distribúcie potravín/krmív,
- sledovateľnosť všetkých komponentov do krajiny pôvodu – článok 18 nariadenia ES č. 178/2002,
- všeobecné pravidlá hygieny a potravín stanovené nariadením ES č. 852/2004 a hygienické špecifikácie pre potraviny živočíšneho pôvodu stanovené nariadením ES č. 853/2004,
- pravidlá o mikrobiologických kritériách pre potraviny stanovené nariadením Komisie ES č. 2073/2005,
- pravidlá o rezíduách, pesticídoch, veterinárnych liekoch a kontaminantoch v potravinách a na potravinách,
- osobitné pravidlá pre geneticky modifikované potraviny a krmivá, bioproteíny a nové potraviny,
- osobitné pravidlá pre určité skupiny potravinových výrobkov a potravín zamerané na špecifické skupiny obyvateľstva (napr. dojčatá, malé deti),
- špecifické požiadavky na uvádzanie na trh a označovanie krmných surovín, krmných zmesí a krmív určených na osobitné výživové účely,
- všeobecné pravidlá pre materiály určené na styk s potravinami³.

Existujú aj súbory pravidiel EÚ zameraných na ochranu zdravia zvierat a rastlín. Prvý je zameraný na ochranu a zlepšenie zdravia zvierat a bezpečnosti produktov živočíšneho pôvodu. Dovoz týchto produktov musí spĺňať platné zdravotné normy a medzinárodné záväzky vrátane nasledujúcich všeobecných pravidiel:

- vyvážajúca krajina musí byť na zozname krajín oprávnených vyvážať príslušnú kategóriu výrobkov do EÚ,

- produkty živočíšneho pôvodu možno dovážať do EÚ, len ak pochádzajú zo schválených spracovateľských prevádzkarní vo vyvážajúcej krajine,
- všetky dovozy zvierat a živočíšnych produktov musia byť sprevádzané zdravotným osvedčením podpísaným úradným veterinárnym lekárom príslušného orgánu vo vyvážajúcej krajine
- každá zásielka podlieha zdravotnej kontrole na hraničnej inšpekčnej stanici (BIP) v krajine príchodu do EÚ.

Ak v nečlenských štátoch EÚ dôjde k prepuknutiu choroby, ktorá môže mať vážny vplyv na zdravie ľudí alebo zvierat, orgány môžu uplatniť dočasné ochranné opatrenia. Tie môžu viesť k pozastaveniu všetkých dovozov z dotknutých krajín. Ďalšie opatrenia môžu vyústiť do schválenia špeciálnych požiadaviek na niektoré výrobky z týchto krajín.

Ďalší súbor pravidiel je zameraný na zdravie rastlín. Všetky rastliny a rastlinné produkty, vrátane ovocia, zeleniny a produktov z dreva, ktoré sa majú doviesť do EÚ, musia byť v súlade s legislatívou EÚ o zdraví rastlín, na ktorú sa vzťahuje smernica Rady 2000/29/ES o opatreniach na ochranu zdravia rastlín v EÚ. Okrem tohto nariadenia EÚ stanovila fytošnitárne požiadavky, ktorých cieľom je zabrániť zavlečeniu a šíreniu organizmov škodlivých pre rastliny a rastlinné produkty. Z týchto požiadaviek vyplýva:

- určité komodity sa nesmú dovážať do EÚ, pretože existuje množstvo organizmov uvedených v zozname (škodcov); pokiaľ nie sú splnené určité dobre stanovené podmienky v krajine pôvodu,
- k špecifikovaným rastlinám alebo rastlinným produktom musí byť priložené fytošnitárne osvedčenie.

Tieto požiadavky sa vzťahujú aj na drevo používané na balenie alebo klinovanie potravín a nepotravinových výrobkov. To znamená, že aj výrobcovia, ktorí nie sú orientovaní na poľnohospodársku výrobu, ale prepravujú tovar, musia spĺňať fytošnitárne požiadavky. Tieto požiadavky sa však nevzťahujú na spracované rastlinné produkty, ako je nábytok alebo drevené artefakty. Všetky výrobky dovážané do EÚ musia spĺňať všeobecné požiadavky. Podľa týchto musia výrobky:

- byť sprevádzané rastlinolekárske osvedčením vydaným príslušnými orgánmi vyvážajúcej krajiny,
- podrobiť sa colným a fytošnitárnym prehliadkam na mieste vstupu do EÚ (na hraniciach),
- byť dovezené do EÚ dovozcom registrovaným v úradnom registri krajiny EÚ,
- oznámiť príchod colnému úradu na mieste vstupu.

Ak by zásielky rastlín alebo rastlinných produktov s pôvodom v nečlenskej krajine EÚ mohli predstavovať riziko pre EÚ alebo členské krajiny, Európska komisia môže prijať dočasné núdzové opatrenia.

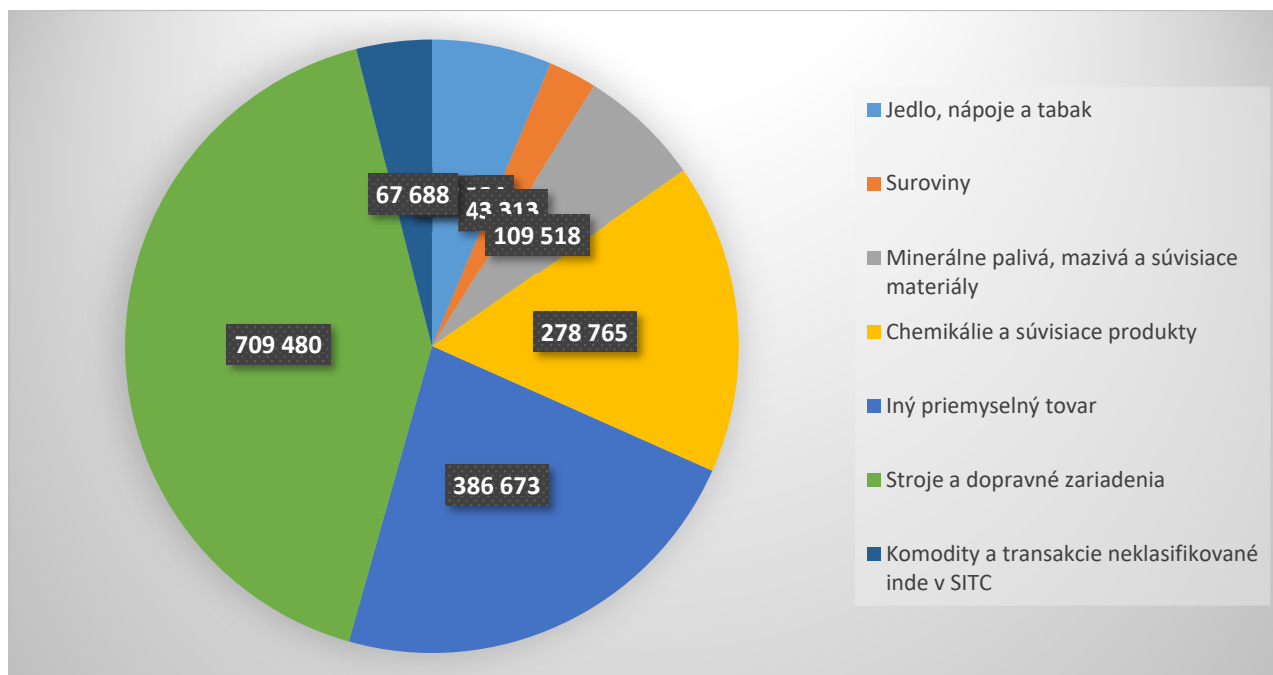
Ak chcú obchodníci vyvážať alebo dovážať voľne žijúcu flóru alebo produkty z nej, musia brať do úvahy aj požiadavky EÚ na ohrozené druhy (známe aj ako požiadavky CITES). Dovoz niektorých druhov do EÚ je zakázaný, iné musia byť sprevádzané osobitnými vývoznými a/alebo dovoznými certifikátmi.

Tarify

Pozastavenie ciel je stanovené nariadením Rady (EÚ) č. 1344/2011 o pozastavení uplatňovania autonómnych ciel podľa Spoločného colného sadzobníka na určité poľnohospodárske, rybárske a priemyselné výrobky a o zrušení nariadenia (ES) č. 1255/96.

Poľnohospodársky obchod v roku 2013

Celkový export EÚ-28 v roku 2014 vyjadrený v miliónoch EUR bol 1 703 019, a preto možno EÚ považovať za najväčšieho svetového exportéra. Štruktúra exportu je znázornená na obrázku 6.1.

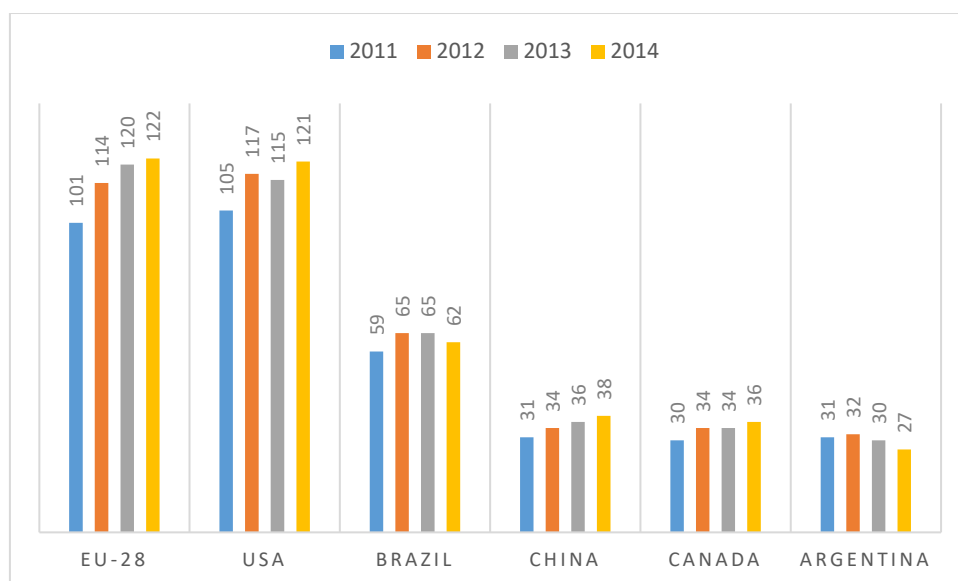

Obr. 6.1. – Vývoz EÚ-28 v miliónoch EUR v 2014

Zdroj: EUROSTAT, 2016

Najvyšší zisk bol z exportu na čínsky trh, ktorý je v relatívnom vyjadrení považovaný za druhý najrýchlejšie rastúci trh. Celková hodnota vývozu do Číny od roku 1999 do roku 2010 bola menej ako 1 bilión EUR. V roku 2011 export presiahol 1 bilión EUR a neustále rástol. V roku 2014 predstavoval celkový vývoz EÚ do Číny viac ako 1,7 bilióna EUR. Podiel národného dovozu Číny na svetovom dovoze vzrástol od roku 1999 do roku 2014 o viac ako 9 %. Podľa Eurostatu Čína v roku 2007 predbehla USA ako najväčšieho dovozcu európskych produktov a odvtedy dominovala v zozname partnerov. Celkový zisk z vývozu do USA bol v roku 2014 viac ako 1,2 bilióna EUR.

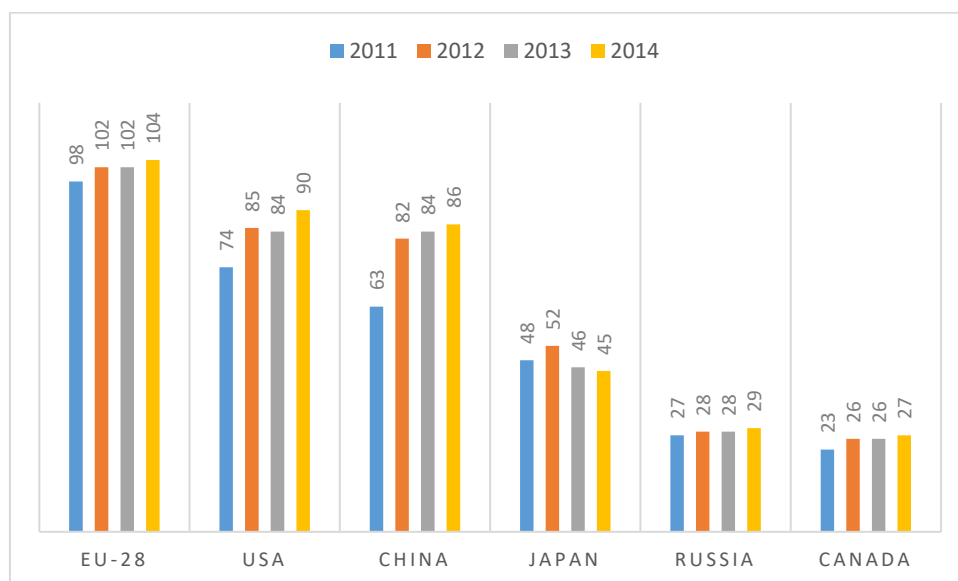
Európska únia sa stala svetovým exportérom poľnohospodárskych a potravinárskych produktov, keď celkový poľnohospodársky export dosiahol v roku 2013 viac ako 120 miliárd eur a v roku 2014 122. V globálnom meradle export rástol len mierne kvôli spomaleniu ekonomiky rozvojových krajín. Hoci je EÚ vo veľkej miere známa ako exportér finálnych produktov, v posledných sezónach bol rast exportu vyšší v objemoch niektorých komodít, keď len obilniny tvorili viac ako dve tretiny celkového zisku z exportu. Je potrebné poznamenať, že rast agroexportu EÚ sa spomaľuje. Najvyšší rast za posledné roky bol v roku 2011, kedy to bolo + 17 % v porovnaní s rokom 2010, +12 % v roku 2012, + 5,8 % v roku 2013 a +1,5 % v roku 2014.

Obr. 6.2. – Top 6 svetových poľnohospodárskych exportérov

Zdroj: EC, Monitoring Agro-trade Policy 2013, 2014, 2015

Najvyšší zisk z poľnohospodárskeho vývozu v roku 2014 bol z poľnohospodárskych produktov potravín a krmív, ktorý predstavoval 66,1 miliardy EUR. Na druhej strane dovoz v tejto kategórii predstavoval viac ako 104 miliárd eur. Vývoz produktov potravinárskeho a nápojového priemyslu predstavoval viac ako 41 miliárd eur a dovoz len viac ako 8,3 miliardy eur. Poslednú kategóriu poľnohospodárskeho exportu tvoria nepoživatelné produkty, ktoré predstavovali 14,5 miliardy eur a dovoz 11,7 miliardy eur.

Obr. 6.3. – 6 najlepších svetových dovozcov poľnohospodárskych produktov

Zdroj: EC, Monitoring Agro-trade Policy 2013, 2014, 2015

Poľnohospodárske produkty sa v celkovom exporte tovarov umiestnili na štvrtom mieste po strojoch, chemikáliách a farmácii. V sezóne 2009/2010 sa EÚ zmenila z čistého dovozcu na čistého vývozcu. V roku 2013 tento prebytok predstavoval 18,6 miliardy EUR a niečo vyše 18 miliárd EUR v roku 2014.

Poľnohospodársky obchod vo svete zažil viacero turbulencií, ktoré ovplyvnili situáciu na trhu viac ako v predchádzajúcich sezónach. V roku 2013 celkové zobchodované hodnoty klesli o 2 %, ale v roku 2014 došlo k nárastu o 3,2 %. Poľnohospodárska produkcia bola vyššia ako predtým a tieto prebytky stlačili

ceny na úroveň roku 2011. Dopyt po poľnohospodárskej výrobe neustále rastie v dôsledku nárastu svetovej populácie a diverzifikácie výživy smerom k živočíšnym produktom v dôsledku zvyšovania príjmov.

EÚ-27, USA, Čína a Kanada sú vo veľkej miere integrované na svetových poľnohospodárskych trhoch a globálnych hodnotových reťazcoch, pretože vystupujú ako poprední vývozcovia aj ako najväčší dovozcovia. Zatiaľ čo Brazília a Argentína vystupujú ako vývozcovia, krajiny ako Japonsko a Rusko sa zdajú byť iba dovozcami. Medzi hlavné destinácie pre export európskych poľnohospodárskych prebytkov patria USA, Rusko, Švajčiarsko a Japonsko, pričom USA sú dominantným partnerom, ktorý nakupuje 13 % celkového agropotravinárskeho exportu. Druhým najlepším partnerom je Rusko (10 % celkového exportu v roku 2013), a to aj napriek dramatickému poklesu o 23 % v dôsledku ruského dovozného embarga na niektoré produkty (pozri Tab 6.1.). Podľa Európskej komisie a niektorých politikov je toto embargo politicky motivované ako odpoveď na západné ekonomické sankcie voči Ruskej federácii v dôsledku ukrajinskej krízy. V reakcii na to musela EÚ-27 vziať do úvahy niekoľko opatrení. Väčšina týchto opatrení sa týka mliekarenského sektora, ovocia a zeleniny.

Z ostatných destinácií s exportom nad 1 mld. € najvyšší nárast zaznamenal Irán (+41 %). Tretím najvýznamnejším partnerom je Čína, ktorej dopyt každoročne rastie, keďže v roku 2010 bol piaty. Vývoz do Číny, podobne ako do Švajčiarska, však vzrástol len o 2 %. Na druhej strane predaj do Japonska a USA vzrástol o 4 % a 7 %.

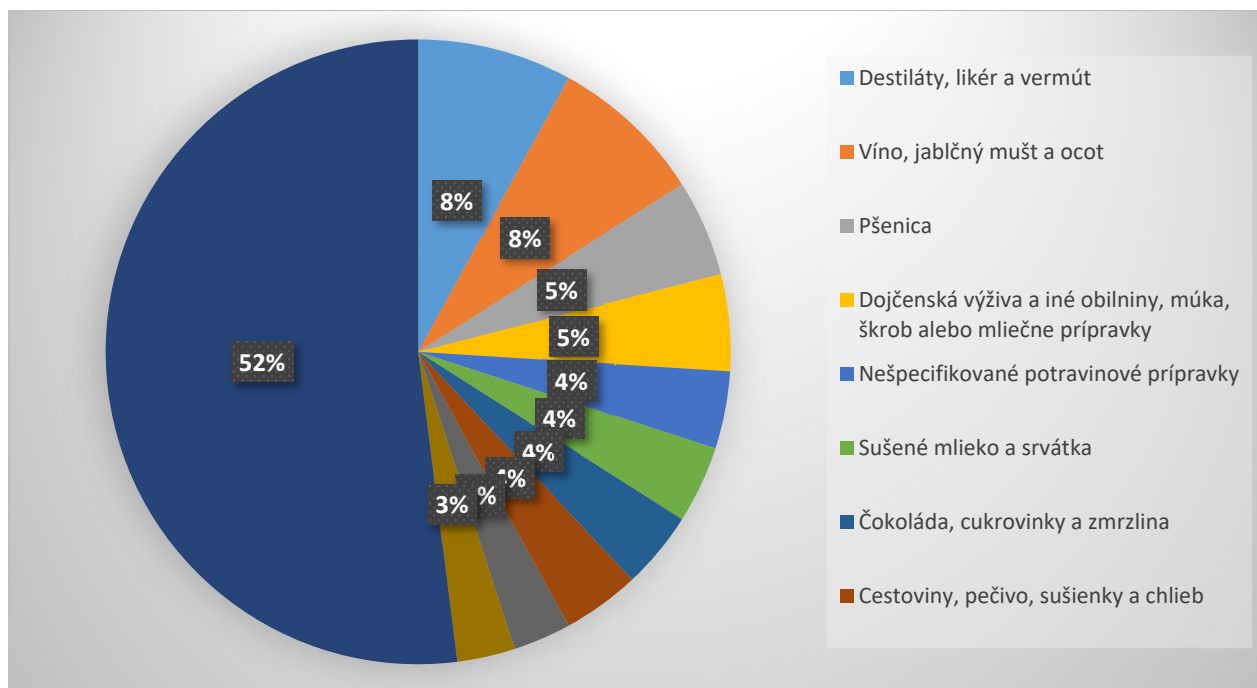
Tab. 6.1. – Top 10 kategórií exportu potravín do Ruska (2013)

Ovocie	€ 1.07 mld.
Syr	€ 985 mil.
Bravčové mäso	€ 969 mil.
Zelenina	€ 769 mil.
Liehoviny	€ 725 mil.
Víno	€ 597 mil.
Pekárske výrobky a cestoviny	€ 575 mil.
Iné nešpecifikované potraviny	€ 496 mil.
Krmivo pre domáce zvieratá	€ 483 mil.
Droby a iné mäso	€ 460 mil.

Zdroj: BBC, 2014

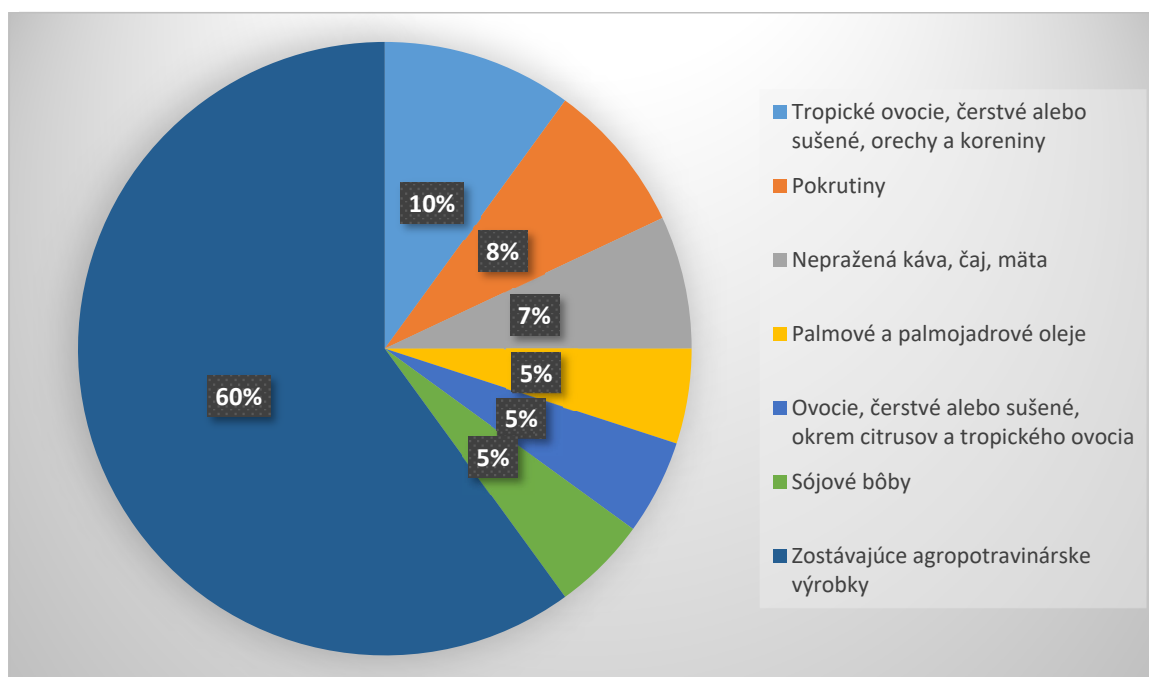
V súvislosti s exportom do Číny je potrebné spomenúť, že Hongkong je tranzitným miestom pre európsky export v hodnote 4,5 miliardy eur a teda celková hodnota exportu do Číny je takmer 12 miliárd eur.

Najvyšší podiel európskeho exportu tvoria „liehoviny a likéry“ a „víno, jablčný mušt a ocot“ s 8 % podielom na exportnom koši v oboch kategóriách. Tieto dve kategórie predstavovali takmer 20 miliárd EUR. Štyri z desiatich najvýznamnejších exportovaných produktov sú spojené s farmárskou produkciou v skupine „poľnohospodárskych potravín a krmív“. Šesť z desiatich najväčších exportovaných produktov poskytuje potravinársky a nápojový priemysel.

Obr. 6.4. – Zloženie agropotravinárskeho exportu EÚ v roku 2014 v miliónoch EUR Upravil: Európska komisia, Monitorovanie agroobchodnej politiky 2015-1, Agropotravinársky obchod v roku 2014, s. 6

Hlavnými európskymi partnermi vyvážajúcimi do EÚ sú Brazília, USA, Argentína, Čína a Indonézia. V posledných sezónach pretrváva trend znižovania importovanej produkcie z Brazílie (- 3 % v roku 2014) a Argentíny (- 2 % v roku 2014) a rastúci import produkcie z USA (+ 5 % v roku 2014) najvyšší nárast dovozu z Kanady (+ 18 % v roku 2014).

Obr. 6.5. – Zloženie agropotravinárskeho dovozu EÚ v roku 2014 v miliónoch EUR Upravil: Európska komisia, Monitorovanie agroobchodnej politiky 2015-1, Agropotravinársky obchod v roku 2014, s. 8.

Čo sa týka dovozného koša EÚ, je jasné, že top produkty dovážané do EÚ sú tropické ovocie, orechy a koreniny. Tieto dve kategórie predstavovali viac ako 19 miliárd EUR.

Kontrolné otázky:

1. Aké sú štyri základné predmety obchodnej politiky EÚ?
2. Aké sú tri integrované zložky systému klasifikácie výrobkov EÚ?
3. Opíšte dumpingové praktiky.
4. Ktoré komodity majú najvyšší podiel na exporte z EÚ?
5. Ktoré krajiny sú hlavnými partnermi vyvážajúcimi do EÚ?

Zoznam literatúry

Ackrill, R.W., 2000. The Common Agricultural Policy., Contemporary European Studies v.9. Sheffield: Sheffield Academic Press. ISBN 1841271268

EC, 2000. Farm structure Historical results – Surveys from 1966/67 to 1997. Luxembourg 2000. ISBN: 92-828-8915-7

Berdegúe, Julio A. and Ricardo Fuentealba (2011). Latin America: The State of Smallholders in Agriculture. IFAD Conference on New Directions for Smallholder Agriculture, 24-25 January, 2011. Rome: International Fund for Agricultural Development (IFAD).

Boyens, C. – Günther, O.: 2002. Trust is not Enough: Privacy and Security in ASP and Web Service Environments. In: ADBIS 2002 – Advances in Databases and Information Systems: 6th East European Conference, Proceedings. Bratislava: Springer – Verlag Berlin Heidelberg New York, 2002. s. 8 – 22. ISBN 3-540-44138-7

Breinmyer, Harold and A.L. Frederick (1993). Does the Family Farm Really Matter?.

Classification of rural areas in the Rural Development Programme 2014-2020. Review of discussed alternatives: <http://evroprogrami.com/>

Djurfeldt, Göran (1996). Defining and Operationalizing Family Farming from a Sociological Perspective. Sociologia Ruralis, 36(3), pp.340-351.

Garner, E. and Campos, A. P. 2014. Identifying the “family farm”: an informal discussion of the concepts and definitions. ESA Working Paper No. 14-10. Rome, FAO.

Gasson, R. and A. Errington (1993). The Farm Family Business. CAB International, Wallingford, UK.

Giovanni Federico (2004), The growth of world agricultural production, 1800–1938, in (ed.) Research in Economic History (Research in Economic History, Volume 22) Emerald Group Publishing Limited, pp.125 – 181

Giovanni Federico (2012), Natura non fecit saltus, The 1930s as the Discontinuity in the History of European Agriculture, In: War, Agriculture, and Food: Rural Europe from the 1930s to the 1950s, (2012) Routledge, pp. 15 – 32

Grant, W. (2010). Policy Instruments in the Common Agricultural Policy. West European Politics, Vol. 33, Iss. 1, pp. 22-38

EC, 2010. Agricultural census 2010 - main results. On line: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_2010_-_main_results
Eurostat database, Agriculture section Eurostat database, Crop statistics - historical data (1955 - 1999)

European Commission. The Common Agricultural Policy – A story to be continued. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. ISBN 978-92-79-23265-7, doi:10.2762/35894

European Commission>Agriculture and Rural Development>Rural Development > ...The Strategy design: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/en/what-is-the-structure-of-a-local-development-strategy_en.html

Folmer, C., M.A. Keyzer, M.D. Merbis, H.J.J. Stolwijk, & P.J.J. Veenendaal (1995), The Common Agricultural Policy beyond the MacSharry Reform. Amsterdam: NorthHolland

Guideline of the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic to the Government Regulation (SK) No. 342/2014 Coll. laying down the rules for the granting of support in agriculture in connection with decoupled direct payment schemes

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/crisis-years-1970s/com68-1000_en.pdf

<http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/>

http://ec.europa.eu/agriculture/envir/cross-compliance/index_en.htm

http://ec.europa.eu/agriculture/glossary/good-agricultural-and-environmental-condition_en.htm

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-88-79_en.htm

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-88-90_en.htm

http://avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Downloads/DOC/EU_Trade_and_Economy_docs/en/What_s_Trade_Policy.pdf

http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/map/2014-1_en.pdf

http://ec.europa.eu/economy_finance/international/globalisation/international_trade/index_en.htm

<http://ec.europa.eu/trade/policy/>

http://exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm?page=rt%2ft_SanitaryAndPhytosanitaryRequirements.html&docType=main&languageId=en

<http://www.bbc.com/news/world-europe-28687172>

<http://www.investopedia.com/articles/economics/08/tariff-trade-barrier-basics.asp>

<http://www.investopedia.com/terms/t/tariff.asp>

<http://www.principalglobalindicators.org/?sk=E30FAADE-77D0-4F8E-953C-C48DD9D14735&sId=1433253715974>

http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/ruraldevelopment/index_en.htm

<https://enrd.ec.europa.eu/en/themes/clld>

https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/assets/pdf/clld/Policy-guidance/guidance-clld-local-actors_en.pdf

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_en.pdf

<https://www.nsrv.sk/?pl=70>

<http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2015/young-farmers/country-reports/annex-i.24-slovakia.pdf>

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_sk#leader

http://www.hul.sk/download_file_f.php?id=40813

Johnson, O. R. (1944), "The Family Farm". Journal of Farm Economics, Vol. 26 (3). pp. 529-548.

Kasimis, Charalambos and Apostolos G. Papadopoulos (1997), "Family Farming and Capitalist Development in Greek Agriculture: A Critical Review of the Literature". *Sociologia Ruralis*, Vol 37 (2). pp. 209-227

Márquez, Susana and Álvaro Ramos (2009). Differential Policies for Family Farming in MERCOSUR: Contribution of Political Dialogue in the Design of Public Policies and Institutionalization. Discussion Paper prepared for the side event organized during the Thirty-third session of IFAD's Governing Council, 18 February 2009. Rome: International Fund for Agriculture Development (IFAD).

Ministry of agriculture and rural development of Slovak Republic, 2015. Updated cross-compliance system No. 1261/2015-640 z 19.03.2015. Available online at <http://www.mpsr.sk/download.php?fID=9275>.

NEF/OXFAM (2006). *A Long Row to Hoe: Family farming and rural poverty in developing countries*. London: New Economic Foundation and Oxfam International.

Official Journal of the European Union L 347/320: 2013. Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006, published on 20.12.2013: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1303>

Official Journal of the European Union L 347/487: 2013. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005, published on 20.12.2013

Paris, Thelma, Abha Singh, Joyce Luis and Mahabub Hossain (2005), "Labour Outmigration and Livelihood of Rice Farming Households and Women Left Behind: A Case Study in Eastern Uttar Pradesh". *Economic and Political Weekly*, June 18, 2005. pp. 2522-2529.

Poulton, Colin, Andrew Dorward, and Jonathan Kydd (2010), "The Future of Small Farms: New Directions for Services, Institutions, and Intermediation". *World Development*, Vol. 38 (10). pp. 1413–1428

Radel, Claudia, Birgit Schmook, Jamie Meevoy, Crisol Mendez and Peggy Petrzalka (2012), "Labour Migration and Gendered Agricultural Relations: The Feminization of Agriculture in the Ejidal Sector of Calakmul, Mexico". *Journal of Agrarian Change*, Vol 12 (1). pp.98-119.

Regulation No. 3 of 17.02.2015 on the conditions and procedures for implementing direct payment schemes

Regulation (EU) No. 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Council Regulations (EEC) No. 352/78, (EC) No. 165/94, (EC) No. 2799/98, (EC) No. 814/2000, (EC) No. 1290/2005 and (EC) No. 485/2008

Rizov, Marian, Pokrivcak, Jan and Ciaian, Pavel, 2012. "CAP subsidies and productivity of the EU farms" 2012 Conference, August 18-24, 2012, Foz do Iguacu, Brazil 124970, International Association of Agricultural Economists

Regulation (EC) No 1698/2005 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1305>

Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council

Rural Development in the EU. Statistical and Economic Information Report 2013. http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

Rural Development in the European Union Statistical and Economic Information Report 2013, European Union, 2013

Sanches Peraci, Adoniram (2011). Family Agriculture Conceptual Evolution, Challenges and Institutional Framework. V Working Group Meeting (GT2025), Hunger Free Latin America and the Caribbean 2025. Rome: Food and Agriculture Organization (FAO).

Scoville, Orlin J. (1947), "Measuring the Family Farm". Journal of Farm Economics, Vol. 29 (2). pp. 506-519

Sorrentino A. (ed.), Henke R. (ed.), Severini S. (ed.). (2011). The common agricultural policy after the Fischler reform. Aldershot (Royaume-Uni) : Ashgate. 544 p. 109. EAAE Seminar : The Cap after the Fischler Reform: National Implementations, Impact Assessment and the Agenda for Future Reforms, 2008/11/20-21, Viterbo Italie

Start, D.: 2001. Rural diversification: What hope for the poor. In ODI Meeting on Rural Development Food Security: Towards a New Agenda (Vol. 16).

The Leader approach - basic guide, European Communities, 2006, ISBN 92-79-02039-0

Toulmin, Camilla and Bara Guèye (2003). Transformations in West African agriculture and the role of family farms. Issue Paper No. 123. Drylands Programme: International Institute for Environment and Development (IIED).

Towards stronger family farms, FAO, 2014 www.fao.org/3/a-i4171e.pdf

USDA (2005) – Definition of family farm based on the Agricultural Resource Management Survey, accessed May 2014 at <http://www.ers.usda.gov/briefing/wellbeing/glossary.htm>

Wallace, H., Pollack, M. A., Young A. R. Policy-making in the European Union. 7th edn, Oxford: Oxford University Press, 2015

"24 Hours"online issue: 2015. Deputy Minister Grudev: LEADER approach / CLLD is key to the implementation of the Rural Development Program, 06/25/2015

Autori:

Pavol Schwarcz – Ivan Takáč – Marián Kováčik

Názov:

POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

Vydavateľ: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Vydanie: prvé

Forma vydania: online

Rok vydania: 2021

AH – VH: 6,56 – 6,73

Neprešlo redakčnou úpravou vo Vydavateľstve SPU.

ISBN 978-80-552-2455-8